

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA REGIONÁLNÍ A ENVIROMENTÁLNÍ EKONOMIKY

Nezaměstnanost v regionech soudržnosti Itálie

Unemployment in Cohesion Regions of Italy

Student: Václav Kopin

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Ivan Šotkovský, Ph.D.

Ostrava 2014

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Václav Kopin**
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202T040 Regionální rozvoj
Téma: **Nezaměstnanost v regionech soudržnosti Itálie**
Unemployment in Cohesion Regions of Italy

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Teoretické, metodické a územní aspekty
3. Regionální difference nezaměstnanosti
4. Komparace a politika zaměstnanosti
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BUCHTOVÁ, Božena. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8.

MALINOVSKÝ, Jan a Jan SUCHÁČEK. *Velký anglicko-český slovník regionálního rozvoje a regionální politiky EU*. Ostrava: VŠB - TU Ostrava, 2008. 959 s. ISBN 80-248-1117-0.

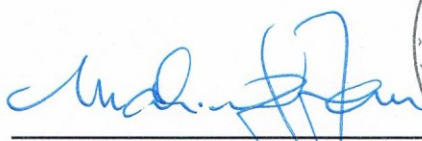
ŠOTKOVSKÝ, Ivan. *Socioekonomická geografie: prostředí lidské činnosti*. Ostrava: VŠB - TU Ostrava, 2012. 206 s. ISBN 978-80-248-2624-0.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Ivan Šotkovský, Ph.D.**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 25.04.2014

Ing. Jan Malinovský, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, včetně všech příloh, vypracoval samostatně.“

V Ostravě dne 15. července 2014

Bc. Václav Kopin

Obsah

1	Úvod	5
2	Teoretické, metodické a územní aspekty	7
2.1	Prostorová hlediska	7
2.1.1	Region a regionální rozvoj	7
2.1.2	Administrativní členění	10
2.1.3	Regionální disparity	19
2.1.4	Metody a analýzy v regionálním rozvoji	23
2.2	Nezaměstnanost	26
2.2.1	Metody měření nezaměstnanosti	27
2.2.2	Druhy nezaměstnanosti	31
2.2.3	Rizikové skupiny nezaměstnaných	32
2.2.4	Důsledky nezaměstnanosti	36
3	Regionální difference nezaměstnanosti	39
3.1	Socioekonomická charakteristika regionů	39
3.2	Nezaměstnanost v Itálii	41
3.3	Regionální nezaměstnanost	47
3.4	Dlouhodobá nezaměstnanost	49
3.5	Nezaměstnanost rizikových skupin obyvatel	52
3.5.1	Absolventi a mladší věkové skupiny	52
3.5.2	Věkové skupiny nad 50 let	54
3.6	Zaměstnanost	57
3.7	Alternativní ukazatele trhu práce	59
4	Komparace a politika zaměstnanosti	60
4.1	Konvergence regionů	60
4.2	Vymezení politiky zaměstnanosti	63
4.3	Evropská Unie a trh práce	65
4.4	Politika zaměstnanosti v Itálii	67
	Závěr	70
	Seznam použité literatury	72
	Seznam zkratk	76
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	77
	Seznam příloh	78

1 Úvod

Zaměstnání je jedna z pěti prvních věcí co o sobě řekneme, když se máme představit. Je tedy důležitou součástí života každého člověka. Měl jsem možnost vycestovat do Itálie, která se dlouhodobě potýká s nezaměstnaností především v její jižní části, včetně ostrova Sicílie. Obecně je známé, že tato část Itálie neoplývá silným hospodářstvím a je ve stínu své bohatší severní části. Očekával jsem tedy chudší kraj, což mě cestou provázelo - horší infrastruktura, řídké osídlená území, opuštěné domy. V rámci pobytu jsem se dozvěděl od našeho průvodce o špatné situaci nejenom mladých obyvatel, kteří jsou velmi dlouho nezaměstnaní. Pokud touží po dobrém zaměstnání, jedinou možností je odejít do nejbližšího většího města nebo hledat štěstí v jiných, konkrétněji severnějších regionech Itálie. Zaujalo mě vyprávění na toto téma syna majitele apartmánového domu, který byl v obdobné životní situaci - dlouhodobě nezaměstnaný a živící svou rodinu s dvouletým dítětem. Jeho výhodou bylo, že rodina vlastnila několik nemovitostí na pronájem a pomáhal tak otci v jejich správě. Z pronájmu sice uživili celou početnou rodinu, ale byli odkázáni jen na tento nestálý příjem, který pokrýval zřejmě základní potřeby. Ve vesničce, kde jsem pobýval, je hlavní příjem místních obyvatel z turistického ruchu. To znamená, že v období hlavní sezóny musí obyvatelé vydělat i na zbytek roku.

Při procházení po okolí mě utvrzoval dojem převládající zaostalosti a stagnace. Opuštěné, zchátralé nebo nedostavěné výrobní a ubytovací budovy byly téměř na každém kroku, přitom v atraktivní turistické oblasti. Přímo uprostřed apartmánového komplexu při pobřeží se nacházela obdobně opuštěná konzervárna ryb. Místní starousedlíci vyprávěli, jak vzpomínají na časy, kdy v této továrně pracovali. Důvodem úpadku tohoto podniku byl úbytek rybích populací, konkrétně tuňáka obecného, který býval hlavním loveným druhem. Výroba se poté přesunula do většího města a lépe vybaveného podniku. Místní se tedy museli smířit s úbytkem pracovních míst. V podobném, zato zachovalejším stavu byl např. opuštěný hotel na kraji nedalekého městečka, který měl vše potřebné pro prosperující ubytovací zařízení - vhodné umístění u pláže v klidném místě, bazén, klimatizační jednotky pro každý pokoj, jenže původní majitelé byli zadlužení a hotel propadl bance, která ho nabízí již delší dobu k prodeji.

Navzdory těmto negativním skutečnostem a obecným ekonomickým faktům má jižní Itálie, dle mého názoru, slušný potenciál pro intenzivnější rozvoj turismu. Bohatá historie zde zanechala mnoho památek a zachovalá příroda pro návštěvníky připravuje nespočet

malebných scenérií. Pokud by se více rozvinul turistický ruch, vytvořily by se nová pracovní místa v oblasti služeb a v dalších navazujících odvětvích. Mít a nemít práci je v současnosti velký rozdíl. Zaměstnaný člověk má určité životní a sociální jistoty, které nezaměstnaný, pokud dlouhodobě nenachází práci, postupně ztrácí. V období bez práce sice pomáhá zpravidla státní sociální systém, ale pouze na přechodnou dobu. Problematice zaměstnanosti se věnuje Evropská unie již od svého založení. Itálii dlouhodobě provázejí potíže na trhu práce a přitom se řadí svou vyspělou ekonomikou mezi „tahouny“ Evropské unie.

Cílem diplomové práce je nalezení ekonomických regionálních disparit v regionech soudržnosti Itálie. Dílčím cílem práce je provést analýzu nezaměstnanosti mezi jednotlivými regiony NUTS 2, ve kterých se zaměřím na vývoj nezaměstnanosti, dlouhodobé nezaměstnanosti a zaměstnanosti.

Kapitola „*Teoretické, metodické a územní aspekty*“ je zaměřena na vymezení problematiky prostorového uspořádání Itálie a dále na definování nezaměstnanosti. V tomto oddílu se budeme věnovat definici pojmu region a jeho návazných sfér výzkumu, také zejména v oblasti rozdílů, resp. disparit. Nezaměstnanost jako jev je obecně velmi podrobně popsán ať již ze sociálního, ekonomického nebo regionálního hlediska. Uvedena jsou pouze základní teoretická východiska nezaměstnanosti, jako jsou metody výpočtu, druhy nebo důsledky nezaměstnanosti.

V kapitole „*Regionální difference nezaměstnanosti*“ se zaměříme na zkoumání jevu nezaměstnanosti z pohledu obecné míry, délky nezaměstnanosti a dle rizikových skupin mezi regiony NUTS 2. Jako metody při hledání disparit bude použita metoda meziregionální komparace s vyhodnocením pomocí škálovací techniky *semafor*. Nejdříve bude v kapitole uvedena socioekonomická charakteristika regionů a vyhodnoceny hodnoty indikátorů celkově za Itálii.

Třetí část práce „*Komparace a politika zaměstnanosti*“ obsahuje nejprve srovnání zkoumaných regionů pomocí metody konvergence za časové období deseti let. Zkoumaná konvergence bude za ukazatel míry nezaměstnanosti a rizikových skupin nezaměstnaných. Druhá část kapitoly se věnuje politice zaměstnanosti v oblasti Itálie a Evropské unie.

Pro účely výzkumu budou v této práci použity údaje především z internetových zdrojů Italského statistického úřadu (ISTAT) a Evropského statistického úřadu (EUROSTAT).

2 Teoretické, metodické a územní aspekty

V této kapitole budou rozvedena teoretická východiska, která vymezují problematiku trhu práce, nezaměstnanosti a regionální nezaměstnanosti, výpočtu nezaměstnanosti a dalších alternativních ukazatelů. Pozornost bude nejdříve věnována vysvětlení důležitých termínů týkající se oblasti regionů a jejich vymezování.

2.1 Prostorová hlediska

2.1.1 Region a regionální rozvoj

Region¹ je v dnešní době velmi používaný výraz a má mnoho významů a definic. Jelikož tento pojem se vyznačuje multidisciplinárním charakterem (metaforicky se používá v různých odborných disciplínách), je velmi obtížné stanovit všeobecně přijatelnou a jednotnou definici. Obecněji lze z prostorového hlediska termín region chápat jako např. území, kraj, okres, oblast, teritorium apod. Častější výskyt pojmu však nalezneme především v geografických souvislostech. Geografie je vědeckou disciplínou, která se historicky nejdéle zabývá prostorem a jeho územními vlastnostmi. Definici regionu, tak můžeme podle české geografické školy sestavit takto:

„Region je část geografické (územní) sféry s komplexem přírodních a socioekonomických prvků a procesů, které se vyznačují:

- *Specifickým rozmístěním, uspořádáním, mírou integrace a*
- *Vlastní prostorovou strukturou s vnitřní zákonitou podobností.*

Tímto se regiony odlišují od jiných geografických (územních) sfér, regionů.“²

Regiony můžeme definovat různě. Záleží tedy pro jaký stanovený cíl nebo společenskou potřebu regiony vymezujeme. Setkáváme se tedy s mnoha typy regionů, které vycházejí buď z přirozeného rozdělení povrchu země a jeho vlastností, nebo jsou uměle rozdělené a vytvořené člověkem (administrativně správní či politické hranice). V současné době je představa o regionu taková, že je to území, ve kterém existuje provázanost sítí a společný zájem na jeho rozvoji (důraz je kladen na identifikaci obyvatel s regionem).

---

¹ Pochází z latinských výrazů „regio“ a „regionis“. Výrazy měly původně dva významy. První vyjadřoval směr pohybu jako přímý, lineární. Druhý charakterizoval území určité velikosti, které je vymezeno hranicí a vyznačuje se různorodými oblastmi činnosti. [8]

² Malinovský, 2006, s. 642

Mezi další definice pojmu region tak můžeme uvést následující:

- „území vymezené na základě společenských znaků (hospodářských, dopravních, kulturních, ekologických apod.) charakterizující relativně uzavřený celek, odlišující se od okolí specifickými funkcemi a rolemi,
- územní celek, jehož velikost je dána rozsahem vzájemné provázanosti z pohledu jednotlivých hledisek (hospodářského, sociálního, kulturního aj.).“³

Z obecného hlediska by charakteristika regionu mohla být formulována i trochu jiným způsobem, například v tomto tvaru:

*„region je účelově (často abstraktně) vymezené území, jehož hranice jsou dány významnými funkčními vazbami (zejména v případě městského regionu) anebo společnými charakteristikami fyzikálními, přírodními, klimatickými, ekonomicko-sociálními, etnickými, jazykovými atd.“*³[8] [15] [12]

Typologie a ohrazení regionů

Vymezování regionů je specifická činnost nazývaná se „regionalizace“. Pomocí vhodně zvolených metod⁴ má za účel vymezovat hranice částí a celků v krajinném prostoru. Pro ohrazení regionů se používají různá kritéria (např. kritérium homogenity nebo funkčnosti). Tradičně se v regionálních vědách regiony rozlišují na deskriptivní a normativní.

1. Deskriptivní regiony

Deskriptivní regiony se vymezují na základě situační analýzy. Rozlišujeme dva základní typy deskriptivních regionů:

- *Homogenní regiony* - podle určitých indikátorů (např. míra nezaměstnanosti, HDP/obyvatele) vykazují vnitřní stejnorodost. U těchto regionů hledáme především shodu a četnost výskytu reprezentativního prvku.
- *Nehomogenní regiony* - také označovány jako heterogenní, nodální, spádové, uzlové či funkční. Kritériem pro vymezení jsou vzájemné vztahy mezi

---

³ Malinovský, 2006, s. 643

⁴ Nejrozšířenější metody regionalizace jsou metoda kartografické syntézy studovaných objektů, metoda analýzy v „n“ rozměrném prostoru, metoda generalizace textu a metoda vymezování nodálních regionů. [3]

územními jednotkami. Sleduje se intenzita působení mezi jádrovými oblastmi a jejich zázemím.

2. Normativní regiony

Tyto regiony se vytvářejí především prostřednictvím politických rozhodnutí. Zejména pro potřeby státu či z jiných legislativních důvodů se území člení na administrativně-správní celky. Při vymezování se bere ohled i na integritu hospodářských a administrativních území tak, aby nedocházelo k nadměrné složitosti a nepropojenosti v jejich řízení. Normativní regiony se často využívají pro statistická monitorování, která mohou dále ovlivňovat rozhodování a procesy v regionální politice. Pod tuto kategorii administrativních jednotek patří také regiony se soustředěnou podporou státu (např. strukturálně postižené a venkovské regiony) nebo nejružnější plánovací regiony. [10] [12] [15]

Mezi typy regionů z hlediska pozice státu a provádění regionální politiky můžeme uvést 3 odlišné prostorové útvary:

- *Subnacionální region* - představuje dílčí území jednoho státu buď s administrativní funkcí nebo pro statistické účely (např. kraj, NUTS 2, okres),
- *Supranacionální region* - představuje území, které se skládá ze dvou a více států (např. region jižní Evropa, oblast Pobaltí),
- *Transnacionální region* - území, které tvoří dva a více dílčích území dvou a více států. Představiteli jsou euroregiony (např. Euroregion Nisa). [8]

Regionální rozvoj

Přesná definice tohoto pojmu není poněkud ustálená, ale přesto můžeme k regionálnímu rozvoji přistupovat ze dvou způsobů: akademickém a praktickém. Tyto přístupy jsou sice od sebe odlišné, ale nacházíme mezi nimi určitou závislost.

Praktický přístup si uvědomuje regionální rozvoj jako „proces pozitivních změn“. Obvykle se tím rozumí vyšší využívání potenciálu daného prostoru (území), zlepšení kvantitativních (extenzivní rozvoj), ale zejména kvalitativních (intenzivní rozvoj) charakteristik dané oblasti (nejčastěji přírodní a sociálně-ekonomické oblasti). Pokud tedy dojde k lepšímu využití potenciálu, projeví se to v lepší životní úrovni obyvatel, stavu životního prostředí a konkurenceschopnosti soukromého sektoru atd. Praktický přístup se

vyskytuje převážně u neakademických institucí, jako jsou veřejné (kraj, město), nebo soukromé (firmy, podnikatelé, neziskové organizace) instituce.

„Akademický přístup chápe regionální rozvoj jako Aplikaci nauk, zejména ekonomie, geografie a sociologie, řešících jevy, procesy, vztahy systematicky vymezeného prostoru (území), které jsou ovlivněny přírodně-geografickými, ekonomickými a sociálními podmínkami v daném regionu.“⁵

Zmíněnou závislost mezi přístupy nacházíme v oblasti regionální politiky. Akademické pojetí regionálního rozvoje vytváří poznatkovou základnu (charakteristika regionů - ekonomická, sociální, environmentální) pro regionální politiku, ze které se „čerpá“ pro praktické pojetí regionálního rozvoje. *„Regionální politika pak na základě poznatků o regionálním rozvoji ovlivňuje regionální rozvoj a regionální rozvoj zpětně působí na regionální politiku.“* Regionální politika prostřednictvím socioekonomických nástrojů ovlivňuje rozmístění hlavních socioekonomických aktivit a zdrojů za účelem harmonického rozvoje regionů.

Plné využití výrobních faktorů je základním ekonomickým stimulem pro regionální politiku. Výrobní faktor je bezesporu i práce (pracovní síla) a pokud se plně nevyužívá, vzniká nezaměstnanost. [15] [27]

2.1.2 Administrativní členění

Tato diplomová práce obsahuje již v názvu normativní (subnacionální) region, a to region soudržnosti. Tyto regiony patří do systému **klasifikace NUTS**⁶ vytvořené pro statistické a analytické potřeby v Evropské unii. Byly zavedeny proto, aby se na evropské úrovni mohla provádět účinná prostorová politika.

Klasifikace se využívá:

- *„ke statistickému monitorování,*
- *k analýzám sociální a ekonomické situace v regionech,*
- *a pro potřeby přípravy, realizace a hodnocení regionální politiky.“⁷*

---

⁵ Wokoun, 2008, s 11

⁶ „La nomenclature des Unités Territoriales Statistiques“, volně přeloženo znamená „soubor územních jednotek pro statistiku“. [8]

⁷ Novotná, 2007, s. 14

Vymezení do těchto subnacionálních územních celků provedl Evropský statistický úřad EUROSTAT v roce 1988. Tyto jednotky z počátku nebyly upraveny legislativním procesem. Až v roce 2003 bylo schváleno Nařízení parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS). Jednotný právní rámec tedy umožnil stabilitu regionální statistiky z časového hlediska a byl také zaveden jednotný postup jejich úpravy v budoucnosti. Jelikož jsou NUTS-y vymezeny „uměle“, totožnost s regiony uvnitř členských zemí se jistým způsobem liší (Příloha č. 4). Každá členská země EU si prošla samostatným vývojem územněsprávního členění pro potřeby svých obyvatel a státní správy. [10] [39] [40]

Pomocí regionálních statistik tak můžeme vzájemně srovnávat území, která jsou vymezeny na základě objektivních kritérií a dle počtu obyvatel. Mimo významnost pro statistické potřeby, se NUTS-y využívají také při provádění strukturální politiky Evropské unie, zejména pro čerpání peněžních prostředků z fondů k tomu určených. Evropská strukturální politika nejvíce směřuje do regionů na úrovni NUTS II - regiony soudržnosti. [8] [39] [40]

Úrovně regionálního členění

Základní členění NUTS má tři úrovně: NUTS 1, NUTS 2 a NUTS 3. Skladebnost úrovní je hierarchická, to znamená, že vyšší jednotky jsou tvořeny určitým počtem celých jednotek nižších. Nejvýznamnějším parametrem rozdělení regionů NUTS je počet obyvatel. V níže uvedené tabulce 2.1 je zobrazen doporučený počet obyvatel pro jednotlivé regionální úrovně a jejich četnost v Evropské unii.

Tabulka 21 Doporučený počet obyvatel pro jednotlivé úrovně NUTS a četnost v EU

Úroveň	Minimální počet	Maximální počet	Počet v EU-28
NUTS 1	3 milióny	7 milióny	98
NUTS 2	800 000	3 milióny	273
NUTS 3	150 000	800 000	1 324

Zdroj: [8] [34]

Úroveň NUTS 3 může každý členský stát dle svého uvážení dále rozčlenit. Mezi další místní administrativní jednotky patří LAU 1 a LAU 2⁸, které jsou v některých případech nepřesně označovány jako NUTS 4 a NUTS 5 a slouží především pro statistické srovnávání. Mimo zmíněné úrovně řadíme ještě NUTS 0, která zahrnuje území celého státu. V některých případech jsou území zařazeny pod několik úrovní NUTS (např. Lucembursko nebo Kypr zahrnuje úroveň 1, 2 i 3). Názvy regionů NUTS 1 a 2 se v této práci uvádějí v českém ekvivalentu. Originální názvy italských NUTS 2 jsou uvedeny v příloze č. 3. [8] [10] [39]

Územní klasifikace Itálie

Itálie (oficiální český název - Italská republika) se nachází v makroregionu Jižní Evropa a svou rozlohou (301 263 km²) je v pořadí sedmý největší evropský stát. Na území Itálie se nacházejí dva státy - San Marino (61,19 km²) a Vatikán (0,44 km²). Břehy Itálie omývá Jaderské, Jónské, Tyrhénské a Ligurské moře. Reliéf je poměrně členitý, ve velké míře se vyskytují hory a hornatiny (až z 80 %). Itálii lze z geografického hlediska rozdělit na kontinentální část, Apeninský poloostrov a ostrovy. Kontinentální část je tvořena horským pásmem Alp a Pádskou nížinou. Celými Alpami prochází hranice s Francií (488 km), Švýcarskem (740 km), Rakouskem (430 km) a Slovinskem (232 km). Středem Apeninského poloostrova se od Pádské nížiny směrem na jih rozprostírá pohoří Apeniny. Tvoří nesouvislý horský pás, který se rozděluje na několik samostatných pohoří - Ligurský Apenin, Kalábrijský Apenin, Neapolský Apenin a další. K Itálii patří také nespočet ostrovů. Největšími z nich jsou ostrovy Sicílie (25 711 km²) a Sardinie (24 090 km²). Sicílie je převážně hornatého rázu navazujícího na Apeninský poloostrov (Sicilské Apeniny). Od Itálie je oddělena Mesinskou úžinou. Najdeme zde nejvyšší evropskou činnou sopku Etnu (3 263 m. n. m). Povrch ostrova Sardinie se nikterak neodlišuje od převažujícího charakteru italského území. Je tvořena středně vysokými horami a zvlněnými náhorními plošinami. [37] [44]

Administrativně je území Itálie rozčleněno pomocí klasifikace NUTS na všechny její základní úrovně. Úroveň NUTS 1 (příloha č. 2) zahrnuje 5 území - Severovýchod (Nord Est), Severozápad (Nord Ovest), Střed (Centro), Jih (Sud) a Ostrovy (Isole). Rozlohou největší je **Jih** (73 223,7 km²), který je chudším a zaostalejším regionem Itálie. Neúrodná půda, horké a suché africké léta, téměř žádné suroviny pro těžbu a emigrace obyvatel přispěly ke všeobecné

---

⁸ LAU - Local Administrative Units. V České republice odpovídají úrovni okresů (LAU 1) a úrovni obcí (LAU 2).

hospodářské stagnaci, která přetrvává do dnešní doby. Na druhou stranu, je to oblast nabízející mnoho nedotčených přírodních scénérií a hodnotných památek⁹. Hlavní město oblasti Jih je Neapol. V pořadí druhá oblast dle rozlohy **Severovýchod** (61 981,4 km²) a čtvrtá oblast **Severozápad** (57 950,1 km²) patří mezi hospodářsky nejrozvinutějšími regiony Itálie. Tyto regiony jsou hnacím motorem italské ekonomiky. Daří se zde také zemědělství a turismu. Mezi významná města řadíme Benátky, Milán, Turín, Boloňa a Janov. **Střed** (58 379,6 km²) s italským hlavním městem Řím představuje pomyslné přemostění mezi bohatým severem a chudým jihem. Z větší části má oblast venkovský charakter s výskytem národních parků a středověkých měst. Turisticky nejnavštěvovanější města jsou Řím a Florencie pro svou bohatou minulost, která zanechala značné množství památek, architektonických a uměleckých děl. Nejméně rozlehlý region **Ostrov** (49 801,3 km²) tvoří Sardinie a Sicílie, které taktéž jako oblast Jih jsou spíše hospodářsky slabšími oblastmi. Dominuje turistický ruch a zemědělství. [3] [7] Př.5

Regiony soudržnosti NUTS 2 jsou oficiálně zastoupeny 20 jednotkami. Udávaný počet 20 regionů je v některých statistických souborech nepřesný, uvádí se zpravidla také 21. Problém v nejednotnosti spočívá v rozdělení regionu Tridentsko - Horní Adiže na dvě samostatná území. Pro účely výzkumu bude použito počtu 21 regionů, jelikož klasifikace NUTS 2 tyto regiony rozlišuje. Stručná obecná charakteristika jednotlivých územních jednotek je následující¹⁰:

- **Piemont** - název pochází ze slov *piede dei monti* - úpatí hor. V západní části region obklopují Alpy, které postupně na východ přecházejí v úrodnou nížinu při řece Pád. Uprostřed oblasti se nachází město Turín, které je důležitým průmyslovým centrem. Ze známých firem jmenujme Fiat (Turín), Ferrero (Alba) nebo Olivetti (Ivrea). Piemont je také proslaven produkcí červených vín a lanýžů. Ze zemědělských plodin se pěstuje mimo jiné rýže a obilí. [31]
- **Údolí Aosty** - rozlohou malý autonomní region se nachází na severozápadě Itálie a je vklíněn mezi horské masivy Walliských a Grajských Alp. Nachází se zde nejvyšší evropské hory - Mont Blanc, Monte Rosa a Matterhorn. V jižní části Údolí Aosty se nachází Národní Park Gran Paradiso. Turisticky je to hojně navštěvovaná oblast

---

⁹ Pompeje a Herculaneum - archeologická naleziště starověkých měst zachovaná díky erupci sopky Vesuv. Trulli - příbytky kuželovitého tvaru typické pro oblast Apulie (Puglia) [3]

¹⁰ Řazeno postupně dle příslušných kódů území NUTS (viz příloha č. 5)

nejenom kvůli velkým lyžařským střediskům. Údolím díky přítomnosti tunelů prochází důležitá evropská trasa do Francie a Švýcarska. [31]

- **Ligurie** - oblast tvoří úzký pobřežní pás rozprostírající se od francouzských hranic až po Toskánsko. Ligurie patří k nejkrásnějším přímořským letoviskům v Itálii, říká se jí Italská riviéra. Region je také proslulý pěstováním květin na výrobu vonných esencí. Významným městem je největší italský přístav Janov, rodiště mořeplavce Kryštofa Kolumba. [31]
- **Lombardie** - region se rozprostírá od Alp na švýcarských hranicích přes jezera Lago di Como a Lago Maggiore až k rozlehlé Pádské nížině. Lombardie vyčnívá svým bohatstvím a prosperitou nad ostatní italské regiony a řadí se mezi hospodářsky nejrozvinutější oblasti v Evropě. Region vyniká především moderním průmyslem (elektronika, průmyslové automatizace, robotika, biotechnologie) a tradičním zemědělstvím. Lombardie je jedno z nejvýznamnějších finančních center v Evropě a sídlem Italské burzy. Hlavní město regionu Milán je mimo jiné obchodní centrum celé Itálie. Milán je proslulý v oblasti designu, módního návrhářství a textilním průmyslem. Další významná města Lombardie jsou Brescia, Bergamo a Monza. [31] [38]
- **Tridentsko - Horní Adiže** - autonomní oblast Tridentsko - Horní Adiže (nazýváno také Jižní Tyrolsko) se skládá ze dvou historicky i etnicky nesourodých částí. Tyto části, provincie Trento a Bolzano mají navíc i svou vlastní zvláštní autonomii:
  - *Trento* na jihu bylo pojmenováno podle hlavního města oblasti Trenta a je jednoznačně italské,
  - *Bolzano* je oblast s převážně německy mluvícím obyvatelstvem, převažuje germánská kultura a architektura.

Dominantou celé oblasti jsou horské masivy Alp - Dolomity (cca 75% územní je ve výšce více než 1000 m. n. m). Z hospodářského hlediska převažuje terciální sektor orientovaný na cestovní ruch. Tradiční postavení má zemědělství, převážně pěstování vína, ovoce a chov zvířat. [28] [31]

- **Benátsko** - tato oblast se rozkládá na severovýchodě Pádské nížiny, od dolního toku Pádu až po Dolomity. V minulosti bylo území z velké části ovládáno Benátskou

republikou¹¹ (v letech 697–1797). Benátsko se v dnešní době představuje jako moderní evropský region s progresivním vývojem. Důležitým kulturním a historickým centrem regionu jsou Benátky, proslavené svou polohou a sítí kanálů. Další významná starobylá města regionu jsou Padova, Vicenza a Verona. [31]

- **Furladsko - Julské Benátsko** - tento přímořský severovýchodní region se rozkládá mezi Alpami na severu a Jaderským mořem na jihu. Sousedí se Slovinskem a Rakouskem. Jelikož je to kraj se specifickými geografickými, etnickými a historickými podmínkami, má od roku 1963 zvláštní autonomní statut. Hlavní město regionu je Udine. Další důležitá města jsou přístav Trieste, Pordenone, Gorizia a Palmanova. Oblast je proslulá díky svým výborným bílým vínům a daří se zde také turistickému ruchu soustředěného do přímořských letovisek a lyžařských středisek. [31]
- **Emilia - Romagna** - stejně jako Lombardie patří tento region k hospodářsky nejsilnějším v Itálii. Ze severu je oblast ohraničena řekou Pád, z východu Jaderským mořem a z jihu Apeninským pohořím. Úrodná nížina provázející řeku Pád dává příležitost intenzivnímu zemědělství a navazujícím zpracovatelským odvětvím. Emilia-Romagna je proslavená jídlem (produkce sýrů, šunek, aj.) a restauracemi považovanými za nejlepší v Itálii. Z rozmanitého průmyslu vyčnívá výroba automobilů a motorek (Lamborghini, Ferrari, Maserati a Ducati). Důležitou roli má také turistický ruch, který se koncentruje do oblastí okolo pobřeží a historických měst. Hlavní město Bologna stejně jako průmyslová centra Parma, Piacenza či Módema leží na starověké římské cestě (postavena roku 187 př. Kr.) vedoucí středem oblasti. [31]
- **Toskánsko** - oblast Toskánska je proslulá uměním, historií, atraktivní krajinou a vínem. Region se rozkládá ve střední Itálii od Tyrhénského moře až po Toskánské Apeniny. Hlavní město Florencie bývá označováno jako kolébka renesance. Přítomnost dalších historických měst taktéž plných renesančního umění, architektury a památek UNESCO přitahuje značný cestovní ruch. Mimo tyto centra jsou turisty oblíbené ligurské pláže a typicky italské venkovské oblasti. Průmyslová výroba se koncentruje do velkých měst kolem řeky Arno. Tradici v Toskánsku má zemědělství, především sadařství a pěstování vína. Za zmínku stojí i těžba mramoru provozovaná

---

¹¹ V roce 2014 probíhalo referendum o znovuoobnovení nezávislé Benátské republiky. Podtextem tohoto referenda byla především daňová problematika vůči Římu, resp. Itálii. [43]

zde již od římských dob. Důležitými městy jsou Pisa, Siena, Pistoia, Arezzo a Carrara. [3] [20]

- **Umbrie** - tato vnitrozemská, poměrně hornatá oblast se rozprostírá mezi Toskánskem na západě, regionem Marky na východě a Latiem na jihu. Krajina je zde úrodná a zemědělská výroba se zaměřuje na pěstování obilí, vína, čočky, zeleniny, oliv a tabáku. V oblasti Valneriny se sbírají vzácné černé lanýže (až 45% celkové italské produkce). K důležitým odvětvím patří potravinářský průmysl (zpracování masa, výroba těstovin, sýra), dále textilní, oděvní, chemický, a keramický průmysl. Region nabízí také mnoho památek a rozvíjí se zde cestovní ruch. Nejvýznamnější města jsou Perugia (hlavní město regionu), Assisi, Orvieto a Spoleto. [7] [20] [31]
- **Marky** - region se rozkládá ve střední Itálii mezi Apeninami a Jaderským mořem. Vnitrozemí je poměrně hornaté, ale při pobřeží se nachází úzká nížina, ve které se soustřeďuje větší část měst a ekonomické aktivity. Obuv, papír, nábytek a stavba lodí patří v současnosti k předním produktům regionu. Hlavním městem Marky je přístav Ancona. V Itálii je tento malebný kraj známý hlavně kvůli dlouhému pásu přímořských letovisek. Vyhledávaná je 6 km pláž kolem města San Benedetto del Tronto s 5000 palmami (Palmová riviéra). Významná jsou města Pesaro, Fano a Ascoli Piceno. [7] [20] [31]
- **Latium** - oblast Latium leží ve střední Itálii při pobřeží Tyrhénského moře. Vnitrozemí pokrývají vyšší i nižší vulkanické horské celky, u pobřeží je reliéf rovinný. Centrem regionu je město Řím. Zemědělská výroba se orientuje na obiloviny, zeleninu, subtropické ovoce, vinnou révu a olivy. Značný podíl má také chov ovcí a buvolů. Průmysl se soustřeďuje do oblasti kolem Říma, kde vyrostlo mnoho nových závodů, obytných čtvrtí a měst. Převažuje textilní, stavební a farmaceutický průmysl. Velký hospodářský význam má i turistický ruch. Řím a další historická místa ročně lákají tisíce návštěvníků. Město Civitavecchia je v regionu nejdůležitějším přístavem, ze kterého odplouvají trajekty na Sardinii. [7] [20] [31]
- **Abruzzo** - tento region se taktéž nachází ve střední Itálii, ale normativně patří již do oblasti Jih. Sousedí s regionem Marky, Latiem a Molize. Abruzzo pokrývá z větší části Apeninské pohoří, které zde dosahuje svých nejvyšších vrcholů. Region leží na tektonickém zlomu a v minulosti ho postihla mnohá zemětřesení. Hlavním městem je L'Aquila, dalšími důležitými městy jsou Pescara, Teramo, Avezzano a Chieti. Zdejší

hornatá krajina není vhodná pro zemědělství, spíše se využívá pro chov dobytka. Rozvinutý je především cestovní ruch. Návštěvníky nejvíce přitahují přírodní panoramata, která obdivují v národních parcích zahrnujících 1/3 regionu. Dále se zde nacházejí staré hrady, středověká města, lyžařská střediska a 129 km dlouhé pobřeží Jadranu s písčnými plážemi. [7] [20] [31]

- **Molize** - do roku 1963 oblast tvořila s regionem Abruzzo jeden celek, poté získala samostatnost. Povrch se velmi podobá regionu Abruzzo - je hornatý s divokou panenskou přírodou a při pobřeží Jadranu se nachází úzká nížina. Vnitrozemí je řídko obydlené, převažuje zde pastevectví a skromné zemědělství. Nechybí početná letoviska na pobřeží a vzácné archeologické a umělecké památky. Hlavní a největší město Molize je Campobasso. [7] [31]
- **Kampánie** - hlavní město Neapol, sopka Vesuv a ostrovy Ischia a Capri jsou asi nejznámější a nejnavštěvovanější místa z celé Kampánie. Region omývá na západě Tyrhénské moře a sousedí s Latiem, Molize, Bazilikata a Apulií. Díky velmi příznivému klimatu a úrodné půdě se zde daří zemědělství a chovu dobytka. Pěstuje se zelenina, obilí, vinná réva a ovoce. Průmysl se soustředí do oblasti Neapole a velkých měst (Caserta, Salerno). Kampánie byla osídlována již od 8. století př. n. l. a dochovalo se zde obrovské množství historických památek. [7] [20] [31]
- **Apulie** - oblast Apulie se rozkládá podél jihovýchodního pobřeží Jaderského moře včetně tzv. „podpatku“ Apeninského poloostrova. Jižní část Apulie omývá Jónské moře. Převažuje zde zemědělství a cestovní ruch. Proslulá je produkce vína a panenského olivového oleje. Turistický ruch sice není tak rozvinutý jako v severnějších regionech, každým rokem ale počet návštěvníků roste. I když Apulie patří mezi nejchudší regiony Itálie, rozvíjí se zde petrochemický průmysl. Hlavní město regionu je přístav Bari, další významná města jsou Brindisi, Taranto, Foggia a Lecce. [20] [31]
- **Bazilikata** - region patří k nejméně hospodářsky rozvinutým oblastem. Nachází se na jihu Itálie a je omýván Jónským a Tyrhénským mořem. Reliéf je ve větší míře hornatý, jen cca 8% rozlohy zahrnují roviny. Zemědělství je skromné, pěstuje se ječmen, olivy, vinná réva. V posledních letech se začal rozvíjet turistický ruch, který vyhledává přímořskou rekreaci, historické památky, okolí vyhaslého vulkánu Vulture a další pozoruhodnosti. Důležitými centry jsou Potenza (hlavní město) a Matera. [7] [20]

- **Kalábrie** - hornatý region Kalábrie leží v nejjižnější části Apeninského poloostrova (tvoří špičku „boty“). Na severu sousedí pouze s regionem Bazilikata. Kalábrie patří mezi nejchudší oblasti. Nepříznivé podmínky pro zemědělství a nedostatečně rozvinutý průmysl způsobily bídu a vystěhovalectví. Zemědělci i tak pěstují víno, obilí, fíky a citrusové plody. Průmysl se zaměřuje na potravinářství a produkci stavebního dřeva. Turisté v Kalábrii vyhledávají národní parky, kulturní památky, agroturistiku a dlouhá pobřeží s písčnými plážemi a čistým mořem. Hlavní město regionu je Catanzaro. Další velká města jsou Reggio di Calabria, Cosenza a Crotone. [7] [31]
- **Sicílie** - největší ostrov Středozemí, Sicílie, je autonomním a nejjižnějším regionem Itálie. Ostrov ve tvaru trojúhelníku omývájí Tyrhénské, Středozemní a Jónské moře. Povrch ostrova z větší části pokrývají hory, značná je sopečná a tektonická aktivita - činná sopka Etna a Stromboli. Zemědělství má na Sicílii velký význam - pěstuje se zelenina, ovoce a citrusové plody, vinná réva, olivy a obilí (oblast se nazývá „obilnice Středozemí“). Průmysl zaznamenává značný rozvoj. Narůstá zpracování a těžba nerostů (ropa, asphalt, síra, mořská sůl, mramor), hospodářský význam má lodní doprava a rybolov. Turistický ruch a služby jsou dominantním zdrojem příjmů obyvatel. Důležitými centry ostrova jsou hlavní město Palermo, přístavy Catania a Messina a města Syracuse, Taormina a Trapani. [7] [20] [31]
- **Sardinie** - tak jako Sicílie má i ostrov Sardinie svůj zvláštní autonomní statut. Ostrov se rozkládá na jihozápadě Itálie a je druhým největším ostrovem Středozemního moře. Jeho nejbližším sousedem je ostrov Korsika. Mnoho obyvatel pracuje v zemědělství, pěstuje se subtropické ovoce, tabák, olivy, víno. V horských oblastech se daří pastevectví a populární agroturistice. Významný je turistický ruch. Sardinie je ostrov s překrásnými plážemi a vyrostlo zde mnoho luxusních hotelů a resortů (např. Costa Smeralda). Průmyslovým centrem a hlavním městem Sardinie je přístav Cagliari. [20] [31]

Jih Itálie byl vždy hospodářsky slabší, ale jde vidět z výše popsaných regionů, že velký potenciál má rozvoj turistického ruchu, který by mohl obyvatelům zajistit poněkud slušnější příjmy a zvýšit zaměstnanost. Při cestování přes Kalábrii byly vidět značné investice do dopravní infrastruktury - hlavně modernizace důležité dálnice A3 spojující oblast Neapole se Sicílií. Moderní infrastruktura má velmi kladný vliv jak pro průmyslový rozvoj tak

turismus. Při charakteristice oblastí se také objevily zmínky o autonomii¹². Autonomních regionů je v Itálii celkem pět - Sicílie, Sardinie, Údolí Aosty, Tridentsko - Horní Adiže a Furladsko - Julské Benátsko. Tento zvláštní statut byl udělen z důvodu kulturních a jazykových odlišností a pro zajištění právní ochrany obyvatel.

Další úroveň regionů NUTS 3, provincie, jsou na území Itálie zastoupeny počtem 103. Co se týče nižších jednotek LAU, jsou v Itálii zastoupeny pouze úrovně LAU 2. Počet obcí neboli tzv. comuni je 8100. Obce na venkově mají průměrně do 5000 obyvatel. (Př. 4)

2.1.3 Regionální disparity

Již obecná charakteristika italských regionů nastínila, že mezi nimi nepochybně existují rozdílnosti. V severních oblastech je rozvinutý průmysl a zemědělství, hustá dopravní infrastruktura, naopak jižní regiony se více zaměřují na rozvíjející se turistický ruch a výrobní činnosti jsou spíše koncentrované do několika oblastí. Proč také na jihu není tak rozvinutý průmysl a zemědělství? Které faktory tyto rozdílnosti způsobují? Většinou nás napadne, že rozdílnosti mezi regiony jsou v první řadě ovlivněny přírodními podmínkami. Nepochybně tomu dáme za pravdu, ale v případě Itálie se např. hornaté území nachází takřka po celém státě (vyjma Pádské nížiny). Proč se tedy v jedné horské oblasti daří zemědělství, v druhé cestovnímu ruchu a jiná zaostává? Přírodní podmínky nesporně patří mezi primární faktory mající vliv na rozvoji regionů, zdaleka ale nejsou jediné.

Problematika rozdílnosti a nerovnosti mezi regiony často hovoří o pojmu disparita a regionální disparita. Tyto termíny jsou publikovány v odborných publikacích, encyklopediích a mají podobu mnohých definic. Mezi vhodné formulace můžeme uvést tyto:

„Disparita je rozdílnost, resp. nerovnost znaků, jevů či procesů, jejichž identifikace a srovnávání má nějaký racionální smysl (poznávací, psychologický, sociální, ekonomický, politický apod.).

Regionální disparita *je rozdílnost nebo nerovnost znaků, jevů či procesů majících jednoznačné územní umístění (lze je alokovat ve vymezené územní struktuře) a vyskytujících se alespoň ve dvou entitách této územní struktury.*“¹³

---

¹² Autonomní území představuje část státu, která je spravována odlišně s vyšší mírou pravomocí. Autonomní území může mít vlastní vládu, parlament, vydávat své zákony. Záleží pak na míře autonomie. [21]

¹³ Kutscherauer, 2010, s. 11 [5]

Disparity jsou předmětem mnohých výzkumů, avšak nemají jednotně propracovanou teoretickou základnu a vymezený systémový a metodologický rámec zkoumání. Systémovým východiskem se zpravidla jeví jako vhodná orientace na využití výsledků měření regionálních disparit v oblasti regionální, či municipální politiky. Regionální disparity jsou ale často chápány jako negativní jev a regionální a municipální politika se spíše zaměřuje na jejich snižování. Existují dva odlišné pohledy na výzkum regionálních disparit. Jeden se přiklání k vyhledávání a zkoumání v čem např. regiony zaostávají a jak je to ovlivňuje (negativní znaky), druhý přístup se orientuje na poznání jejich jedinečností, které mohou tvořit i komparativní výhody (pozitivní znaky). Na základě těchto dvou postojů můžeme disparity rozlišovat na *negativní a pozitivní* (v regionálních analýzách formulované i jako slabé a silné stránky). Pro regionální a kohezní politiku EU jsou negativní regionální disparity základním principem.

Vznik regionálních disparit a následnou regionální nerovnováhu způsobuje řada faktorů. Tyto faktory členíme na primární a sekundární:

- *Primární faktory* - nízká mobilita pracovní síly, nízká mobilita kapitálu, geografické faktory, ekonomická struktura regionů a další primární faktory (např. politická rozhodnutí),
- *Sekundární faktory* - vnější ekonomika, demografická situace, rigidita (nepružnost) nákladů a cen, faktory prostředí (image) a ostatní sekundární faktory (např. rozdíly v inovacích).

Způsob vzniku regionálních disparit můžeme interpretovat dvěma způsoby:

- *disparity vznikající samovolně*, jsou vyvolány geografickými nebo jinými přírodními vlivy - kalamity, tornáda, povodně apod.,
- *disparity vznikající činností člověka*, jsou např. způsobené ekonomickou činností, politickými vlivy, vnější ekonomikou apod. [5]

Ukazatelé regionálních rozdílů

V různých státech se pojetí regionálních problémů může lišit, v podstatě se ale mohou rozčlenit do tří typů sfér - ekonomické, sociální a územní. Ekonomická sféra zahrnuje ekonomický vývoj a potenciál území, sledován je zejména regionální výstup a zaměstnanost. Pod sociální sféru spadá obyvatelstvo a jeho podstatné znaky, např. životní úroveň,

disponibilní důchody, sociální vybavenost. Územní sféra se vyznačuje geografickými, přírodními a technickými podmínkami regionu. Jako příklady můžeme uvést tyto ukazatele spadající pod zmíněné tři sféry:

- *ekonomické* - hrubý domácí produkt, zaměstnanost podle sektorů národního hospodářství, výdaje na vědu a výzkum apod.,
- *trh práce* - nezaměstnanost, dlouhodobá nezaměstnanost, zaměstnanost,
- *demografie* - obyvatelstvo, hustota obyvatel, obyvatelstvo podle věku,
- *životní prostředí* - znečištění ovzduší, vod, objemy odpadů. [5] [10]

Tato diplomová práce pojednává především o ekonomických disparitách. Jedním z nejsledovanějších ekonomických ukazatelů je hrubý domácí produkt země. Problematice nezaměstnanosti a zaměstnanosti se věnuje samostatná kapitola 2.2.

Hrubý domácí produkt.

Tento ukazatel je základní makroekonomický agregát¹⁴ pro měření produktu ekonomiky. „*Hrubý domácí produkt (HDP) je součtem peněžních hodnot finálních výrobků a služeb vyprodukovaných během jednoho roku výrobními faktory alokovanými v dané zemi.*“¹⁵ V dnešním světě se ceny výrobků a služeb často mění a mohou vypovídající hodnotu HDP zkreslovat (HDP sice může růst, reálný výstup ekonomiky je stejný). Proto se setkáváme s termínem *nominální a reálný HDP*. Nominální je vypočten v běžných cenách daného roku, reálný HDP je vypočten ve stálých cenách (v cenách stanoveného výchozího roku) a při porovnání s předchozími roky můžeme usoudit, zda dochází k ekonomickému růstu či nikoli.

Pro vyjádření ekonomické úrovně zemí, resp. regionů se zpravidla používá hrubý domácí produkt přepočtený na 1 obyvatele (HDP/obyvatele). Pomocí tohoto ukazatele můžeme také usuzovat o stavu životní úrovně v daném území. Ukazatel má svá úskalí, nevypovídá nic o vnitřní struktuře ekonomiky - nevíme zda daná hodnota je dosahována díky přítomnosti rozvinutých technologických oborů, nebo v důsledku rozsáhlé těžby nerostných surovin. Pokud bychom chtěli pomocí HDP/obyvatele porovnávat ekonomickou úroveň

---

¹⁴ Další používané agregáty jsou: Hrubý národní produkt (HNP), Čistý domácí produkt (NDP), Čistý národní produkt (NNP).

¹⁵ Jurečka, 2005, s. 8

v mezinárodním měřítku, musíme provést početní úpravy z důvodu různých cenových hladin dílčích zemí. Vhodné je použití metody parity kupní síly (PPP). [4] [10]

Metoda parity kupní síly

Jak již bylo zmíněno, tato metoda se používá pro reálné srovnávání ekonomické úrovně mezi rozličnými státy. Princip metody PPP se zakládá na vyjádření objemu statků a služeb, které si lze za stejný počet každé z měnových jednotek koupit, neboli zjednodušeně představuje poměr cen v národních měnách za stejné výrobky a služby v různých zemích. Metoda PPP se tímto liší od oficiálních směnných kurzů měn. Pro srovnávání zemí Evropské unie se přednostně používá standart kupní síly odvozený z PPP, který eliminuje rozdíly v cenových úrovních zemí.

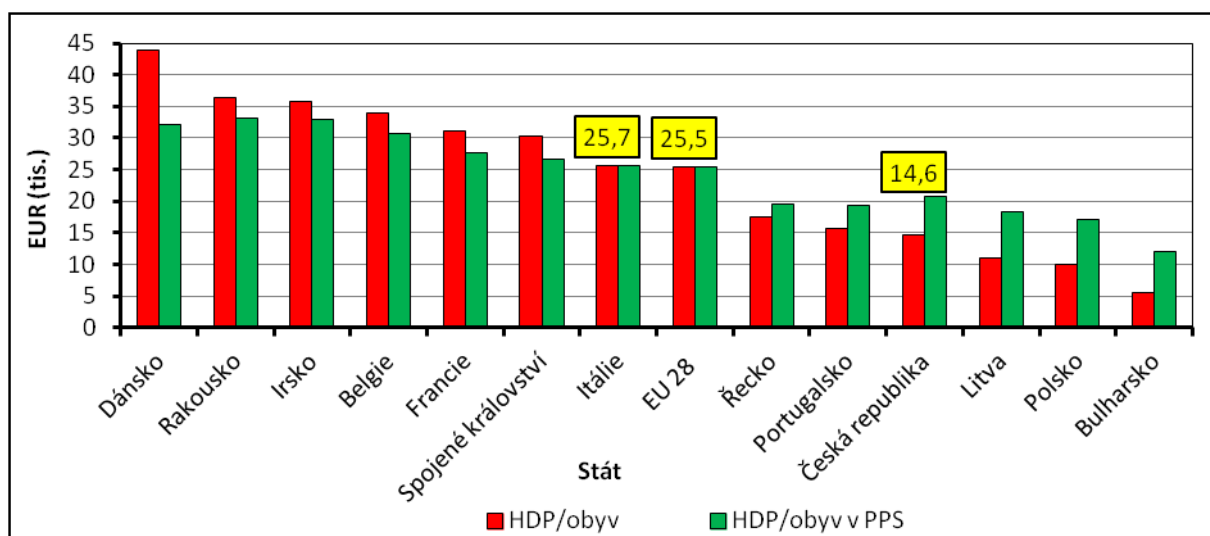
Standart kupní síly - PPS je uměle vytvořená měnová jednotka používaná při mezinárodních srovnáních k vyjádření objemu ekonomických souhrnných ukazatelů. Ukazatel v PPS získáme tak, že hodnotu vyjádřenou v národní měně vydělíme příslušnou PPP. Metoda je využívána pro podobné účely také mezinárodními institucemi jako jsou OSN, MMF, OECD, centrálními bankami, výzkumnými ústavy apod. [10] [18] [22]

Níže znázorněný graf 2.1 prezentuje velikost HDP/obyvatele a po přepočtu na PPS ve vybraných zemí EU¹⁶ v roce 2012. Je patrné, že rozdíl mezi ukazateli je v některých státech značný. Například Dánsko dosahuje v HDP/obyvatele poměrně vysokých hodnot (téměř 45 000 EUR), ale po převedení na PPS dosahuje přibližně na úroveň Rakouska či Irska (cca 32 000 EUR). Opačným rozdílem se vyznačuje Polsko, Litva a také Česká republika, kde PPS je vyšší než HDP/obyvatele. Zato Itálie demonstruje stát, který se vyznačuje téměř srovnatelnými hodnotami obou ukazatelů, tak jako průměry za 28 zemí EU (25 000 EUR).

---

¹⁶ Státy zobrazeny v grafech 2.1 2.2 a v příloze č. 7 byly vybrány podle velikosti HDP/obyvatele - nejvyšší, prostřední a nejnižší hodnota z jednotlivých makroregionů. U východní Evropy byla jako zástupce zvolena Litva. Lucembursko nebylo vybráno záměrně pro svou značně převyšující hodnotu HDP/obyvatele.

Graf 2.1: Hrubý domácí produkt na obyvatele ve vybraných zemích Evropské unie v roce 2012 (v tis. EUR)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

2.1.4 Metody a analýzy v regionálním rozvoji

Pro měření a hodnocení rozdílů se v regionálních analýzách používají různé metody. Nutnou podmínkou pro řešitele analýz je základní znalost statistických metod. Mezi aplikované metody výzkumu můžeme zařadit metodu využívající Geografický informační systém (GIS), dále například shlukovou analýzu, faktorovou analýzu nebo metodu reálné konvergence. V České republice je nejvíce používaná metoda meziregionální komparace, v zahraničí nachází uplatnění metoda reálné konvergence nebo metoda umělých neuronových sítí. Pro výzkumný proces diplomové práce jsou použity tyto metody:

Analýza časových řad - tato metoda patří k velmi používaným a základním postupům ve zkoumání ekonomických jevů a procesů. Podmínkami pro úspěšné použití metody jsou dostatečně dlouhá časová řada dat, kontinuita časové řady a předpoklad pokračování analyzovaného procesu v budoucnosti.

Při analýze používáme také „*míry dynamiky, které umí charakterizovat základní rysy časových řad a formulovat jistá kritéria pro jejich modelování*“. Průměrný koeficient růstu se vypočítá jako geometrický průměr jednotlivých koeficientů růstu:

$$\bar{k} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_1}} \quad t = 2, \dots, n$$

Koeficienty růstu se také používají jako jedno z kritérií při nalezení vhodné trendové funkce.“ [17]

Meziregionální komparace - s pomocí této metody můžeme porovnávat jednotlivé regiony a procesy probíhající uvnitř a nalézt odlišnosti v jejich vývoji. Metoda je zaměřena jak na srovnávání struktur jednotlivých regionů, tak i na porovnání určených ukazatelů. Pro hodnocení disparit mezi regiony se v regionální praxi často používá škálovací technika *Semafor*. Výhodou této metody je dobrá přehlednost, rychlost a bezproblémová využitelnost při analyzování různě širokých skupin indikátorů. Pro hodnocení se používá např. dvojbarevná, tříbarevná škála, nebo škála vyjádřená pomocí sady ikon. [6]

Měření konvergence - prostřednictvím metody zkoumáme, zda v porovnávaných regionech vývoj určité proměnné v čase konverguje - přibližuje se, diverguje - vzdaluje se, nebo nedojde k žádnému z obou stavů. *S měřením konvergence se objevují dvě pojetí:*

- *Beta - konvergence je založena na předpokladu, že jednotky se v daném časovém intervalu sblíží - konvergují, pokud jednotky, které na začátku období vykazovaly nízké hodnoty, vykazují rychlejší růst než jednotky, které na začátku vykazovaly hodnoty vyšší. Jednotky se naopak vzdalují - divergují, pokud jednotky, které na začátku období vykazovaly nízké hodnoty, vykazují i pomalejší růst než jednotky, které na začátku vykazovaly vysoké hodnoty.*
- *Sigma - konvergence vychází z předpokladu, že pokud dochází ke konvergenzi, pak variabilita hodnot proměnné (zpravidla opět po její logaritmické transformaci), měřená směrodatnou odchylkou, se v čase systematicky snižuje. Při divergenci se směrodatná odchylka naopak systematicky zvyšuje.¹⁷*

Metodický postup měření beta-konvergence se provádí takto:

- *„shromáždíme údaje o hodnotách proměnné na počátku a na konci sledovaného období, provedeme jejich logaritmování,*
- *vypočítáme průměrné koeficienty růstu ($\bar{k}$) dané proměnné a zpravidla provedeme jejich logaritmování,*
- *sestrojíme rovinný graf, logaritmy počáteční hodnot dáme na vodorovnou osu, logaritmy průměrných koeficientů na svislou osu, určíme rovnici regresní přímky a vypočteme hodnotu koeficientu determinace,*

---

¹⁷ Minařík, 2013, s 89

- *podle hodnoty směrnice přímky β pak rozhodneme: je-li $\beta < 0$ (klesající přímka), je převažující tendencí konvergence, je-li $\beta > 0$ (rostoucí přímka), je převažující tendencí divergence, je-li parametr β přibližně roven nule, nejde o žádnou z obou tendencí.*

Metodický postup měření sigma-konvergence se provádí takto:

- *shromáždíme údaje ze všech dílčích období sledovaného časového intervalu a provedeme jejich logaritmování,*
- *vypočítáme z logaritmovaných dat směrodatnou odchylku pro každé dílčí období,*
- *sestrojíme graf, jehož vodorovná osa je časová a na svislou osu vynášíme vypočtené směrodatné odchylky; jednotlivé body spojíme lomenou čarou a provedeme vyhodnocení.*¹⁸ [5] [9] [18]

---

¹⁸ Minařík, 2013, s 90

2.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost jako sociálně ekonomický jev je předmětem mnohých vědeckých studií a regionálních analýz. O nezaměstnanosti slycháváme denně v informačních médiích ať už v rámci České republiky, nebo zahraničních států a regionů. Zpráv tohoto typu je značné množství a ne celá populace jim věnuje takovou pozornost, jakou by si zasluhovaly. V kapitalistické struktuře ekonomiky je nejistota a možnost náhlé ztráty zaměstnání velmi pravděpodobná. Znalost údajů o nezaměstnanosti a situace na trhu práce tak není bezpředmětná a může usnadnit nezaměstnanému či absolventovi případné hledání a rozhodování o novém budoucím zaměstnání.

Velký význam má problematika nezaměstnanosti pro hospodářskou politiku státu. Nízká nezaměstnanost je jedním z cílů hospodářské politiky¹⁹. Nezaměstnanost spolu s inflací patří mezi makroekonomické jevy, které občané vnímají jako nejvíce problémové. Funkční vztah mezi těmito jevy je možné zobrazit pomocí modifikované Phillipsovy křivky²⁰. Se snižováním nezaměstnanosti souvisí také nemalé finanční prostředky ze státního rozpočtu směřující na politiku zaměstnanosti. Vysoká nezaměstnanost sebou přináší i další sociálně patologické jevy např. chudobu, nebo zvýšenou kriminalitu, které taktéž zatěžují veřejné rozpočty různými výdaji na jejich snižování. S nezaměstnaností se potýkají jak hospodářsky zaostalé tak i rozvinuté státy. Není tedy řečeno, že rozvinutý stát se vždy vykazuje nízkou nezaměstnaností. [4] [11] [17]

Obecně představuje nezaměstnanost situaci, „*kdy v národním hospodářství část pracovního potenciálu společnosti nenalézá uplatnění, nebo dobrovolně o toto uplatnění neusiluje.*“²¹ Jinými slovy se jedná o neuskutečňovanou nabídku práce na trhu práce. Na velikost a vývoj nezaměstnanosti v různých ekonomikách působí množství i antagonistických faktorů, např. strukturální změny, demografické faktory, mzdové politiky a pružnost mezd, vědeckotechnický rozvoj, státní zásahy do ekonomiky aj. [11]

---

¹⁹ Hlavní tradiční cíl hospodářské politiky je zajištění podmínek pro stabilní a progresivní vývoj ekonomiky. Tento cíl lze rozložit na čtyři základní ekonomické cíle - vyvážený a stabilní ekonomický růst, nízká míra nezaměstnanosti, nízká a stabilní inflace a vnější rovnováha (vyrovnaná platební bilance). [17]

²⁰ Autorem původní křivky je novozélandský ekonom A. W. Phillips, který znázornil inverzní vztah mezi mírou nezaměstnanosti a mírou nominálních mezd v roce 1958. Později přibývaly různé modifikace Phillipsovy křivky provedené např. P. A. Samuelsonem a R. Solowem. Obecně platí, že čím menší je nezaměstnanost, tím větší je inflace. [4]

²¹ Žák, 2006, s. 18

2.2.1 Metody měření nezaměstnanosti

Než přikročíme k samotným metodám měření, musíme si vymezit základní pojmy²² týkající se kategorizace obyvatelstva do skupin v rámci nezaměstnanosti. Nezaměstnanost se týká především obyvatel *v produktivním věku*. Produktivní věk je obvykle ohraničen ukončením povinné školní docházky a odchodem do důchodu, což je zhruba od 15 do 65 let.

„Zaměstnaní - za zaměstnané se považují všechny osoby patnáctileté a starší, které v průběhu referenčního týdne pracovaly alespoň 1 hodinu za mzdu, plat nebo jinou odměnu, nebo sice nebyly v práci, ale měly formální vztah k zaměstnání; hlavním kritériem pro zařazení mezi zaměstnané je tedy vyvíjení jakékoliv odměňované pracovní aktivity.

Nezaměstnaní - za nezaměstnané se považují všechny osoby patnáctileté a starší, které ve sledovaném období souběžně splňovaly 3 podmínky:

- nebyly zaměstnané,
- byly připraveny k nástupu do práce, tj., během sledovaného období byly k dispozici okamžitě nebo nejpozději do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo sebezaměstnání,
- v průběhu posledních 4 týdnů hledaly aktivně práci (prostřednictvím úřadu práce nebo soukromé zprostředkovatelny práce, přímo v podnicích, využíváním inzerce, podnikáním kroků pro založení vlastní firmy, podáním žádosti o pracovní povolení a licence nebo jiným způsobem).

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo - jsou všechny osoby patnáctileté a starší, obvykle bydlící na sledovaném území, které v referenčním období nepatřily do kategorie "pracovních sil", tj. nemohou být klasifikovány jako osoby zaměstnané nebo nezaměstnané.²³ Do této kategorie tedy patří osoby, které z různých důvodů zaměstnání nehledají, jako jsou např. studenti (připravující se na budoucí povolání), lidé v domácnosti, zdravotně postižení.

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo - je součet osob zaměstnaných a nezaměstnaných, příležitostně se označují jako pracovní síla. [4]

Údaje o nezaměstnanosti se většinou vyjadřují buď absolutním počtem nezaměstnaných, nebo mírou nezaměstnanosti. Výše uvedené základní vymezení je důležité pro samotný výpočet míry nezaměstnanosti.

²² Uvedené definice vyplývají z metodiky Eurostatu na doporučení Mezinárodní organizace práce (ILO) při Výběrovém šetření pracovních sil (VŠPS).

²³ CZSO, http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps

Míra nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti neboli obecná míra nezaměstnanosti je nejčastěji používaným ukazatelem, který se vypočítá jako podíl počtu nezaměstnaných a ekonomicky aktivních, neboli součtu zaměstnaných a nezaměstnaných osob:

$$u = \frac{U}{L + U}$$

kde u je míra nezaměstnanosti, U je počet nezaměstnaných a L je počet zaměstnaných. Míra nezaměstnanosti se vyjadřuje v %. Přínosem metody je schopnost získání údajů míry nezaměstnanosti jak za celou zemi, tak i za jednotlivé regiony, nebo za jednotlivé segmenty trhu práce (nezaměstnanost dle pohlaví, dle věkových skupin aj.). [2] [4]

Míra dlouhodobé nezaměstnanosti

Pro výpočet ukazatele se používá téměř obdobný početní výkon jako při výpočet obecné míry nezaměstnanosti s rozdílem, že v čitateli je počet nezaměstnaných jeden rok a déle:

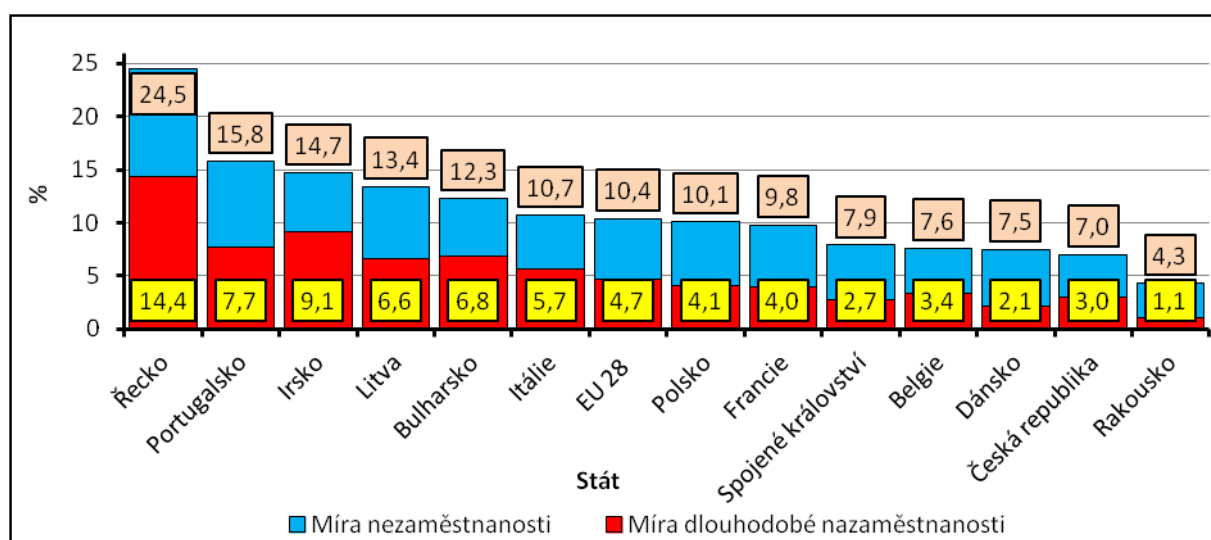
$$u_{12+} = \frac{U_{12+}}{L + U}$$

Ukazatel se taktéž vyjadřuje v %. Dlouhodobá nezaměstnanost je vždy zpravidla nižší než obecná míra nezaměstnanosti, představuje ale závažnější problém. Při krátkodobé nezaměstnanosti se sice objevuje jistá psychologická či ekonomická zátěž pro dotčené jedince, ale není s ní spojen tak dlouhý časový interval a vážnější okolnosti. Dlouhodobá nezaměstnanost zpravidla trvá déle než rok a velmi často sebou přináší sociální a existenční důsledky. U takto nezaměstnaného člověka ztráta sociálního statusu a pokles životní úrovně mohou spustit psychické či zdravotní potíže např. deprese, úzkostlivé stavy, různé nemoci apod. Z jiného hlediska se dlouhodobá nezaměstnanost může stát i životním stylem, kdy začne jedinci taková situace vyhovovat a v podstatě „přežívá“ díky adaptaci na omezené finanční zdroje (sociální dávky) a na nové sociální postavení. [1] [13]

Přetrvávající vysoká dlouhodobá nezaměstnanost v národním hospodářství dává najevo, že v ekonomické rovině není něco v pořádku. Jako závažná příčina bývá označována přetrvávající hospodářská recese a její následné dopady. Jiným důvodem mohou být dlouhodobé mzdové strnulosti (kolektivní mzdové dohody), nebo i velkorysá výše podpor v nezaměstnanosti, které oslabují motivaci k hledání nové práce.

Nezaměstnanost provází veškeré státy EU (viz tabulka v příloze č. 7). S nejvyššími hodnotami míry nezaměstnanosti (nad 15 let) se potýkají především jižní státy, hlavně Řecko a Španělsko, kde obecná míra dosahuje až 25 %. V absolutním vyjádření tak ve Španělsku bylo v roce 2012 bez práce 5,81 milionu obyvatel. Naopak nejnižších hodnot míry nezaměstnanosti dosahuje Rakousko (4,3 %) Lucembursko (5,1%) a Nizozemsko (5,3 %). V níže uvedeném grafu 2.2 je uvedena výše obecné a dlouhodobé nezaměstnanosti ve vybraných státech EU. Jak můžeme vidět, evropský průměr se pohybuje na úrovni 10,4 % obecné a 4,7 % dlouhodobé nezaměstnanosti, absolutně je tak nezaměstnáno 25,4 milionu obyvatel v 28 státech EU. Itálie se liší od střední hodnoty EU nepatrným rozdílem 0,3 % u míry nezaměstnanosti a 1 % u dlouhodobé míry nezaměstnanosti. Hodnota 10,7 % představuje přibližně 2,7 milionů obyvatel nemajících práci. Itálii můžeme zařadit mezi průměrné státy, jako jsou Polsko a Francie. Česká republika patří ke státům, jejichž ukazatele vykazují jedny z nejnižších hodnot (7 % a 3 %) v EU.

Graf 2.2: Míra nezaměstnanosti a dlouhodobé nezaměstnanosti ve vybraných zemích EU v roce 2012 (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Výběrové šetření pracovních sil

Získání přesných základních statistických dat pro výpočet míry nezaměstnanosti a dalších obdobných ukazatelů se jeví jako poněkud obtížné. Pro sběr dat a zjišťování pracovních sil se proto využívá metoda výběrového šetření pracovních sil (VŠPS). „Hlavním cílem metody je získávání pravidelných informací o situaci na trhu práce, umožňující její

analýzu z různých hledisek, zejména ekonomických, sociálních a demografických.“²⁴ Průzkum se provádí u náhodně vybraného vzorku domácností většinou ve čtvrtletních intervalech a má svá přesná pravidla. Výhodou šetření je vysoká vypovídající schopnost na národní úrovni a přijatelnost mezinárodního srovnání. Rozsah šetření a ukazatele zaměstnanosti a nezaměstnanosti plně odpovídají definicím ILO a metodickým doporučením Eurostatu. [11] [45]

Mimo VŠPS se pro získávání údajů využívají:

- *census* - tzv. sčítání lidu, představuje nejvěrohodnější získání úplných dat o obyvatelstvu. Provádí se zpravidla v desetiletých intervalech. Nevýhodou jsou vyšší finanční náklady a administrativní náročnost.
- *sekundární prameny* - mezi tyto prameny řadíme např. statistická zjišťování organizací zabývajících se zprostředkováním zaměstnání, statistika zdravotního a sociálního pojištění aj. [11]

Ostatní ukazatele trhu práce

- *Míra ekonomické aktivity* (ea) - se také používá pro hodnocení trhu práce. Vyjadřuje podíl pracovní síly (zaměstnaných a nezaměstnaných, EA) na obyvatele v produktivním věku. Ukazatel se vyjadřuje v %. [4]

$$ea = \frac{EA}{\text{obyvatelé v produktivním věku}}$$

- *Míra zaměstnanosti* - vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných (L) na počtu všech osob v produktivním věku. [22]

$$em = \frac{L}{\text{obyvatelé v produktivním věku}}$$

Přirozená míra nezaměstnanosti

Mimo výše uvedené ukazatele je nutné zmínit i *přirozenou míru nezaměstnanosti*. Z ekonomického hlediska se jedná o velmi důležitý ukazatel popisující trh práce. Přirozená míra nezaměstnanosti představuje v nynějších ekonomikách nejnižší míru nezaměstnanosti,

---

²⁴ Český statistický úřad [42]

kteřá je dlouhodobě udržitelná a souvisí s nejvyšší úrovní zaměstnanosti a odpovídá potenciálnímu produktu ekonomiky. Zjednodušená definice dle Miliona Friedmana:

„Přirozená míra nezaměstnanosti je taková míra nezaměstnanosti, která vznikne působením tržních sil a kterou není možné trvale ovlivňovat nástroji monetární a fiskální politiky.“

V makroekonomickém pojetí se tato nezaměstnanost označuje jako NAIRU. Přirozená míra nezaměstnanosti, při níž jsou síly, které působí na snižování nebo zvyšování cenové a mzdové inflace, vyrovnané. Při této míře nezaměstnanosti je inflace stálá a nevykazuje tendenci ke zvyšování ani snižování. [11]

2.2.2 Druhy nezaměstnanosti

Nezaměstnanost nevzniká náhodně, ale je vyvolána různými příčinami. Podle příčin a jejich následných projevů můžeme rozlišovat tři základní druhy nezaměstnanosti - frikční, strukturální a cyklickou.

Frikční nezaměstnanost

Tento druh nezaměstnanosti se vyznačuje tím, že je spojen s životním cyklem obyvatel. Lidé nepracují celý život v jedné lokalitě, na stejné pozici, příp. ve firmě. Po zdárně dokončeném studiu, které nás připravovalo na budoucí "zvolenou" profesi, si nejdříve první zaměstnání musíme vyhledat. A jelikož víme, že v dnešní době to první hledání není zdaleka tak snadné, může být doba mezi ukončením studia a nástupem do zaměstnání v rámci několika dnů až měsíců. Mezi další příklady můžeme uvést hledání jiného pracovního místa z důvodu lepších pracovních podmínek nebo životních událostí. Jistě zde zařadíme vyšší úroveň mzdy, benefity²⁵, větší šance na kariérní postup, lepší bytové či životní podmínky, návrat z mateřské dovolené, následování životního partnera, apod. Mít vyšší pracovní ohodnocení, nebo lepší životní podmínky, je jistě silná motivace k úvaze o změně zaměstnání. Lidé tak usilují o optimální alokaci své pracovní síly.

Pokud pracovník chce dobrovolně změnit a hledat pracovní místo z výše uvedených nebo podobných důvodů, je tedy v určitém časovém období „dobrovolně nezaměstnaný“. Délka frikční nezaměstnanosti je z pravidla v rámci několika týdnů (cca 6 až 12). Frikční

---

²⁵ Benefity neboli zaměstnanecké výhody jsou např. stravenky, dovolená navíc, jazykové a odborné kurzy, služební automobil, třináctý plat aj.

nezaměstnanost je ekonomice spíše prospěšná a nezaznamenáváme zřetelně negativní důsledky. [4] [11] [14]

Strukturální nezaměstnanost

Tento typ nezaměstnanosti je význačný silným nesouladem mezi odbornou způsobilostí potencionálních pracovníků a kvalifikačními požadavky pro volná pracovní místa na daném trhu práce. Oblevuje se tedy pokud nastane nesoulad mezi nabídkou a poptávkou po pracovnících. Zmíněný nesoulad může nastat v okamžiku, kdy se poptávka po daném druhu práce zvyšuje, zatímco poptávka po dalším druhu práce se snižuje, ale strana nabídky, tedy samotní pracovníci, se nedokáže dostatečně rychle přizpůsobit. Příčinou této nezaměstnanosti jsou strukturální změny dané ekonomiky. Další příčinou může být technický pokrok, při kterém je živá pracovní síla nahrazována automatizovanými či robotizovanými pracovišti. Tato situace bývá označována jako tzv. technická nezaměstnanost. Strukturální nezaměstnanost bývá mezi danými regiony odlišná a v dané ekonomice přetrvává i mnoho let, protože nalézt soulad mezi pracovními místy a kvalifikačními předpoklady uchazečů o zaměstnání je značně obtížné. Tato nezaměstnanost je považována za tu, která má nejvíce negativních dopadů na ekonomiku. [4] [14]

Cyklická nezaměstnanost

Jak už z názvu samotného vyplývá, tato nezaměstnanost úzce souvisí se samotným ekonomickým cyklem. Vzniká, pokud je poptávka po práci nízká a to nejen u některých segmentů trhu práce. Pokles ekonomiky způsobí plošný nárůst nezaměstnanosti, v důsledku nedostatečné agregátní poptávky.

V recesi se cyklická nezaměstnanost zvyšuje a při expanzi klesá. Její doba trvání se odvíjí od délky aktuálního ekonomického cyklu. Do tohoto typu nezaměstnanosti je řazena i sezónní nezaměstnanost, která prochází sezónními výkyvy například v odvětvích jako je stavebnictví, zemědělství aj. Někdy bývá označována jako odchylka od přirození míry nezaměstnanosti a její negativní důsledky jsou umocněny tím, že postihují plošně celou ekonomiku napříč všemi sektory národního hospodářství. [4] [14]

2.2.3 Rizikové skupiny nezaměstnaných

Každý člověk je jedinečný a to platí i při uplatnění v pracovním procesu. Jak se prosadíme v novém, či vysněném zaměstnání, záleží na nejrozličnějších fyzických a mentálních

vlastnostech (věk, pohlaví, fyzická kondice, vzdělání, dovednosti, aj.). Jisté osobní charakteristiky mohou uplatnění na trhu práce poněkud znesnadnit a být i důvodem pro nezaměstnanost. Klasifikují se tak určité skupiny lidí, které mají větší riziko ztráty zaměstnání. U vyspělých průmyslových zemí jsou to zejména mladí lidé, ženy vracející se z mateřské dovolené, osoby s nízkým vzděláním, lidé nad 50 let, anebo příslušníci některých etnických skupin. [1]

Absolventi a mladší věkové skupiny

Hledání prvního zaměstnání je důležitý životní krok mladého člověka. Získat práci, osamostatnit se a „vyletět z hnízda“ je sympatická představa mnohých absolventů. Záhy zjišťují, že nalézt zaměstnání odpovídající jejich představám a vystudovaným oborům je docela obtížné. Zásadní bariéra mladých uchazečů o zaměstnání je nedostatečná pracovní zkušenost neboli praxe. Firmy při náboru většinou požadují předchozí praxi a dávají radši přednost zkušenějším uchazečům, kteří mohou mít i nižší vzdělání. Pokud tento přístup praktikuje více podniků, jak má pak absolvent získat pracovní zkušenosti v daném oboru a rozvíjet svou kvalifikaci? Kvůli tomuto důvodu jsou nuceni přijímat často i místo pod úrovní jejich vzdělání a s jiným zaměřením. Dalším problémem jsou nedostatečně rozvinuté pracovní návyky, které tyto skupiny také provází. Pravidelná docházka do zaměstnání a plnění povinností je základ pro udržení pracovního poměru. Jsou známy případy, kde mnoho osob už v prvním týdnu zkušební doby dochází obden nebo se zpožděním do práce. Pokud si již v rané době mladí lidé pracovní návyky neosvojí, jen těžko dokážou v budoucnu zdárně pracovat. V krajním případě dle Buchtová (2013), tak může mnoho volného času přecházet v nudu a ta pak v sociálněpatologické chování a k vyřazování ze společnosti. [1] [13]

Mladí lidé a absolventi jsou jistým způsobem diskriminováni na trhu práce, mají ale i své výhody - jsou schopni se např. učit novým věcem, dokážou se lépe přizpůsobovat, oplývají novými nápady a jsou případně vybaveni „novějšími“ teoretickými znalostmi. Firmy a zaměstnavatelé by měli přijmout jiný pohled na zaměstnávání těchto osob a dávat jim více šancí se uplatnit. [13]

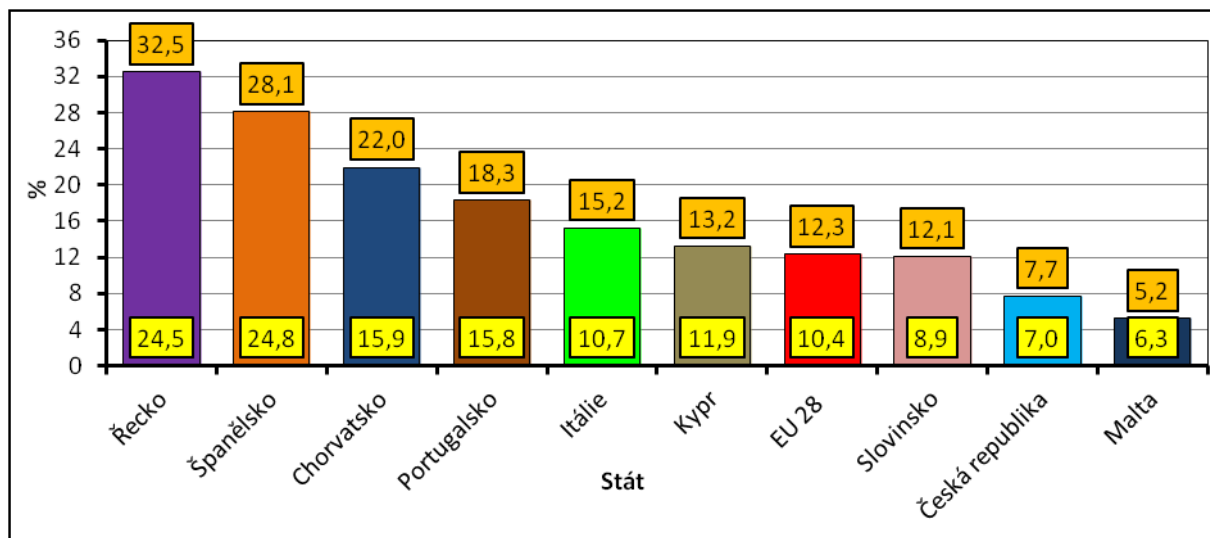
S vysokou nezaměstnaností mladších věkových skupin a absolventů zápolí především jižní státy EU. Níže zobrazený graf 2.3 ukazuje míru nezaměstnanosti skupiny 25-34 let²⁶ v roce 2012 osmi jižních států EU spolu s Českou republikou a průměrem za EU 28. Pro

---

²⁶ Prezentovaná skupina začíná 25 rokem, jelikož v tomto věku mnoho osob již ukončilo terciální vzdělávání.

srovnání graf obsahuje také údaje celkové obecné míry nezaměstnanosti (žlutý rámeček u základny datové řady). Je patrné, že obecná míra nezaměstnanosti je zpravidla menší než nezaměstnanost v prezentované skupině. Nejvyšších hodnot ve skupině 25-34 let dosahuje Řecko (32,5 %) a Španělsko (28,1 %), naopak Malta (5,2 %) patří k evropským zemím s nejnižší hodnotou. Itálie s 15,2 % zaujímá pomyslnou střední pozici, ale když údaj srovnáme s průměrem EU, je vyšší o cca 3 p.b.

Graf 2.3: Míra nezaměstnanosti v kategorii 25 - 34 let v jižních státech EU v roce 2012 (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Ženy

Mezi rizikové skupiny musíme zařadit také ženskou část populace. Zaměstnanost žen je v celosvětovém měřítku závažným problémem. Zejména mladé ženy, u kterých se předpokládá mateřství, se na trhu práce setkávají s nepřízní a nepochopením. Místo nich raději firmy přijmou např. nekvalifikovanou mužskou pracovní sílu, u které je velmi malá pravděpodobnost odchodu na rodičovskou dovolenou. Pokud se mladým ženám podaří nastoupit do zaměstnání, většinou dostanou pracovní smlouvu pouze na rok s příslibem prodloužení. Tato praktika je zavedena proto, aby v případě odchodu na mateřskou dovolenou už jim zaměstnavatelé smlouvu neprodloužili a pak je nemuseli po mateřské zpátky přijmout.

Skloubit pracovní povinnosti, péči o dítě a dbát o chod domácnosti vyžaduje značné úsilí a čas. Dle Buchtové (2013) matky s malými dětmi mají častější absence, které způsobují jejich negativní hodnocení a snižuje ochotu je zaměstnávat. Řešením by byly pracovní místa na zkrácený úvazek, nebo s pružnou pracovní dobou. Zaměstnavatelé tyto místa ve větší míře

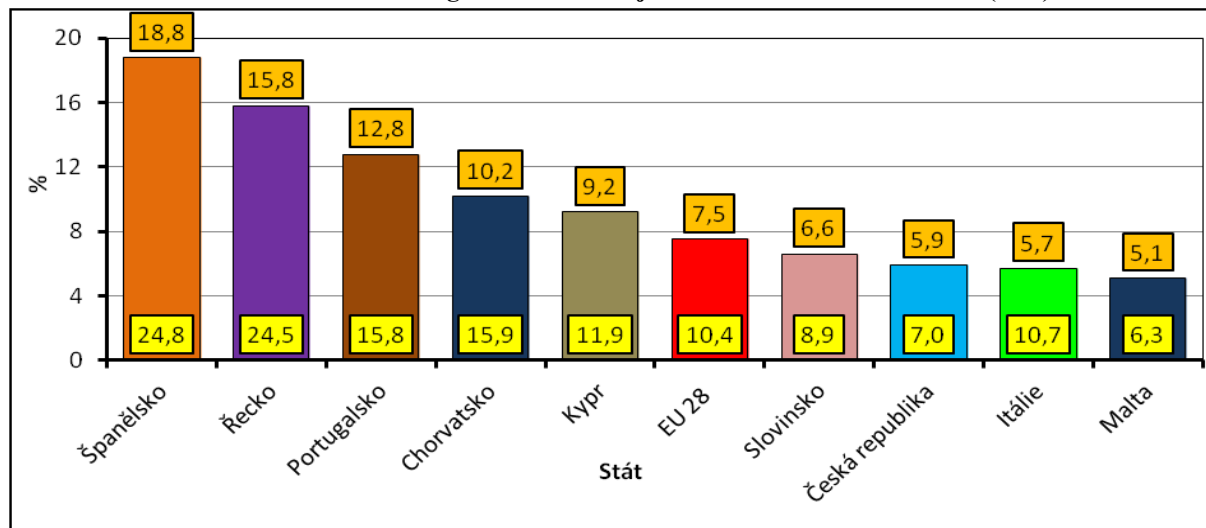
nevytvářejí a dávají přednost vícesměnnému provozu. Ženy tak přicházejí o šanci si udržovat profesní znalosti a o plynulý návrat do plného zaměstnání. Tvorba zkrácených úvazků by mohla být více podporována, k tomu jsou nutné právní úpravy a politická podpora. [1] [13]

Lidé nad 50 let

Ztráta zaměstnání ve vyšším věku sebou přináší mnohé psychické a existenční problémy. Lidé prožívají ztrátu práce intenzivněji a provázejí je pocity bezradnosti, nejistoty a postupná ztráta sebevědomí. Objevují se také častější zdravotní potíže. Zaměstnavatelé raději volí mladší uchazeče, protože u nich předpokládají lepší adaptabilitu, znalosti cizích jazyků, schopnosti pracovat s moderní technikou a nižší požadavky na mzdu (např. z důvodu menší délky praxe). [13]

Pokud nezaměstnaný jedinec celý život zastával jednu pracovní pozici nebo profesi, často má omezené pracovní dovednosti a zkušenosti. Aby se pak uplatnil na trhu práce, musí změnit svou dosavadní kvalifikaci a adaptovat se na nové požadavky vyplývající ze změny struktury hospodářství. Ani pak není zaručeno, že práci najde. Jiným východiskem může být i samostatné podnikání. Člověk na jedné straně znovu získá pocit kontroly nad vlastním osudem, na druhé straně rozběhnout podnikání s sebou nese jak fyzickou tak i psychickou zátěž, kterou lidé ve vyšším věku nemusí zdárně zvládnout. [1] [13]

Graf 2.4: Míra nezaměstnanosti v kategorii 50 -64 let v jižních státech EU v roce 2012 (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf 2.4 uvedený výše popisuje míru nezaměstnanosti v jižních státech EU v kategorii 50-64 let v roce 2012. Způsob zobrazení dat je obdobný jako v grafu 2.3. Nejvyšších hodnot dosahují opět Španělsko (18,8 %) a Řecko (15,8%). Průměr za EU 28 je 7,5 %, což je

více než hodnota u Itálie (5,7 %). Itálie v této skupině nezaměstnaných dosahuje spolu s Maltou (5,1 %) nejnižších hodnot z jižních států EU. U všech těchto zemí je míra nezaměstnanosti v dané skupině 50 - 64 let nižší než je obecná míra nezaměstnanosti. Rozdíl ukazatelů u Itálie je 5 p. b., nejvyšší rozdílnou hodnotu vykazuje Řecko, a to 8,7 p. b. Pokud tedy srovnáme grafy 2.3 a 2.4, můžeme se přiklonit k názoru, že obecnou míru nezaměstnanosti jižních států EU patrně zvyšují mladší skupiny nezaměstnaných.

Ostatní rizikové skupiny nezaměstnaných

Mezi další skupiny řadíme:

- *Zdravotně postižení lidé* - tito lidé mají velmi malou šanci získat zaměstnání. Setkávají se s neochotou zaměstnavatelů vytvořit místo pro lidi se změněnou pracovní schopností (ZPS) - obávají se především problémů spojených s legislativní ochranou těchto pracovníků. „*Společenská integrace postižených lidí závisí z velké části na širších sociálních, ekonomických a právních podmínkách.*“²⁷
- *Lidé bez kvalifikace* - jedná se zejména o mladé lidi, které je obtížné vzdělávat a s nezájmem o práci. Velmi často jsou to absolventi základních škol bez dalšího vzdělání a také osoby s nežádoucím deviantním chováním - alkoholici, lidé propuštění z nápravných zařízení, recidivisté aj. Lidé z této skupiny se více spoléhají na vnější pomoc a mnohdy dávají přednost sociálním dávkám před zaměstnáním. [1] [13]
- *Etnické skupiny* - v této kategorii zmiňme např. romské etnikum, které se nejenom v ČR potýká s problémy uplatnění na trhu práce. Problém většiny Romů spočívá s absolvováním pouze základního vzdělání bez další kvalifikace. Mentalita tohoto etnika je také rozporuplná a pro širší populaci nepochopitelná. „*Romové žijí pod tlakem vlastních vzorců chování a hodnot i pod zvýšeným tlakem majoritní populace. Jejich šance společenského uplatnění je tedy minimální.*“²⁸ Zaměstnávání romských občanů je předmětem mnoha kampaní a strategických dokumentů zaměřujících se na trh práce.

2.2.4 Důsledky nezaměstnanosti

S nezaměstnaností se spojuje řada většinou negativních důsledků. Dopady nezaměstnanosti můžeme rozdělit na tři hlavní oblasti - ekonomické, sociální a psychické.

---

²⁷ Buchtová (2013), s 90

²⁸ Buchtová (2013), s 91

Ekonomické dopady

Pokud v ekonomice převládá vysoká nezaměstnanost, naznačuje tento jev, že není plně využita výrobní kapacita dané země (neprodukuje se na hranici produkčních možností) a dochází tak k propadu HDP. S vysokou nezaměstnaností také klesá poptávka po zboží, lidé hospodaří se skromnějším obnosem peněžních prostředků a méně utrácejí. Obchodníci tak vykazují nižší tržby a odvádí se méně daní, které jsou hlavní příjmy státního rozpočtu. Nezaměstnaných se netýkají ani daně z příjmů, které by odváděli, kdyby byli zaměstnaní. Snižuje se jejich celková výše, což jistým způsobem také ovlivňuje státní rozpočet. Ze státního rozpočtu se financuje provoz úřadů práce a aktivní politika zaměstnanosti (viz kapitola 2.3.1), vyplácí se podpory v nezaměstnanosti a dávky státní sociální podpory. Pokud dlouhodobě přetrvává vysoká nezaměstnanost, může se tímto zvyšovat schodek státního rozpočtu.

Nezaměstnanost, i přes dominující negativní dopady, má i některá pozitiva. Důležitou roli hraje při optimální alokaci zdrojů v ekonomice, zejména při volbě a změně zaměstnání. Pracovníci mají možnost si sami zvolit, kde budou pracovat a co je bude více bavit. Pokud jsou v zaměstnání spokojeni, podávají i větší pracovní výkony. [4]

Sociální a psychické dopady

Ztráta zaměstnání sebou přináší řadu problémů, se kterými si každý poradí jinak. Záleží na osobnosti člověka, jeho psychickém rozložení, odhodlání, jak vzniklou situaci vyřešit. Pokud se jedná o krátkodobý stav nezaměstnanosti (tzv. frikční nezaměstnanost), jsou sociální a psychické problémy pro jednotlivce v menším rozsahu a nemusejí se ani projevit.

Opačná situace nastává u přetrvávající dlouhodobé nezaměstnanosti, kdy doba bez zaměstnání může trvat i několik let. U takto postižených lidí se objevují mnohé změny, které ztěžují návrat do pracovního procesu. Dochází obvykle k úpadku jejich lidského kapitálu, vytrácejí se teoretické znalosti, zkušenosti a schopnosti nabyté a udržované z dřívějšího zaměstnání. Může se objevit i klesající zájem o práci, kdy si nezaměstnaný zvykne na volný čas a sociální dávky a aktivně nevyhledává pracovní nabídky. [4]

Velmi často jsou s dlouhodobou nezaměstnaností spojeny *sociálně patologické jevy*. Přetrvávající deprese a stres z opakovaného neúspěchu najít si práci, ztráta sebevědomí, pocity beznaděje a marnosti jsou startovacím impulsem těchto jevů. Dochází pak k sociální izolaci, přetrhají se vazby s okolím, klesne společenská prestiž. Lidé mohou „řešit“ svou situaci

zvýšenou konzumací alkoholu, cigaret, drog, projevuje se i vyšší nemocnost a spotřeba léků. Narůstá také výskyt sebevražedných pokusů. Pokles životní úrovně může nezaměstnaného dohnat i k provedení trestného činu, aby si opatřil chybějící finanční prostředky. [1] [4]

3 Regionální difference nezaměstnanosti

3.1 Socioekonomická charakteristika regionů

Než přejdeme k samotnému analyzování nezaměstnanosti, provedeme si stručný náhled socioekonomické situace regionů NUTS 2. K tomuto účelu nám poslouží tabulka 3.1 uvedená níže, která zobrazuje vybrané socioekonomické ukazatele za rok 2012. Tabulka zobrazuje data všech 21 regionů NUTS 2 a Itálie jako celku. Regiony jsou barevně odlišený podle příslušnosti k regionům NUTS 1 a seřazeny podle příslušných kódů (viz příloha č. 5), od severu směrem k jihu.

Tabulka 3.1: Vybrané socioekonomické ukazatele regionů Itálie v roce 2012

Region	Rozloha (km ²)	Počet obyvatel (tis.)	Hustota obyvatel (na km ²)	Přírůstek obyvatel (na 1000 obyv.)			Index stáří	HDP/obyv (%, IT=100)	Vývoz (%, IT=100)	Výskyt chudoby (%)
				Migrační (hmms)	Přirozený (hmpp)	Celkový				
Piemont	25 402,5	4 365,9	172	5,78	-3,08	2,70	181,0	109,2	10,2	7,3
Údolí Aosty	3 263,2	127,2	39	4,87	-0,83	4,04	152,0	135,2	0,2	8,7
Ligurie	5 421,6	1 566,2	289	5,32	-6,48	-1,16	236,2	106,4	1,8	8,1
Lombardie	23 862,8	9 747,7	408	6,46	-0,20	6,26	145,6	129,1	27,7	6,0
p. Bolzano	7 399,9	507,2	69	4,73	2,44	7,17	120,1	141,6	0,9	7,8
p. Trento	6 206,9	527,6	85	6,79	0,92	7,72	111,8	116,4	0,8	4,4
Benátsko	18 398,9	4 867,7	264	3,66	-0,54	3,11	128,7	115,0	13,1	5,8
F-J Benátsko	7 858,4	1 219,8	155	4,74	-3,77	0,97	144,2	113,9	2,9	6,1
Emilia-Romagna	22 117,3	4 359,4	194	7,27	-2,27	5,00	189,6	123,7	12,7	5,1
Toskánsko	22 993,5	3 680,3	160	7,80	-3,35	4,45	169,6	109,9	8,3	6,8
Umbrie	8 456,0	884,7	105	5,23	-3,19	2,04	186,0	89,7	1,0	11,0
Marky	9 694,1	1 542,9	164	4,12	-2,54	1,58	181,0	99,9	2,6	8,6
Latium	17 236,0	5 528,6	321	11,56	-0,52	11,04	170,8	114,9	4,6	6,3
Abruzzo	10 762,7	1 309,5	121	4,65	-2,55	2,11	146,3	84,7	1,8	16,5
Molize	4 437,7	313,2	70	1,60	-4,13	-2,54	167,6	74,7	0,1	20,5
Kampánie	13 590,2	5 767,1	422	-0,84	0,44	-0,40	178,3	63,2	2,4	25,8
Apulie	19 357,9	4 050,4	207	-1,02	-0,42	-1,44	102,7	66,5	2,3	28,2
Bazilikata	9 994,6	576,9	57	-0,70	-2,64	-3,33	130,3	68,8	0,3	24,5
Kalábrie	15 080,6	1 958,3	129	-1,06	-1,16	-2,22	154,2	63,1	0,1	27,4
Sicílie	25 711,4	4 999,9	194	-0,23	-0,99	-1,22	135,6	63,7	3,3	29,6
Sardínie	24 089,9	1 639,1	68	1,29	-1,94	3,23	127,0	75,3	1,6	20,7
Itálie	301 336,0	59 539,7	197	4,34	-1,32	3,01	148,6	100,0	100,0	12,7

Zdroj: noi-italia.istat.it., vlastní zpracování

Celkově v Itálii žije necelých 60 milionů obyvatel²⁹. Regiony s populací nad 5 milionů jsou Lombardie (9 747,7 tis.), Latium (5 528,6 tis.) a Kampánie (5 767,1 tis.). Další významné regiony z pohledu populace jsou Sicílie (4 999,9 tis.), Benátsko (4 867,7 tis.) a Piemont

²⁹ 59 685 227 obyvatel k 1. lednu 2013.

(4 365,9 tis.). Naopak nejmenších hodnot dosahuje Údolí Aosty (127,2 tis.), Molize (313,2 tis.) a provincie Bolzano (507,2 tis.) a Trento (527,6 tis.).

Ukazatel *hustoty obyvatel* průměrnou míru zalidnění daného území. Nejvyšší hodnoty představují hustěji zastavěná území, nízké hodnoty naznačují krajiny pro větší osídlení méně vhodné (např. vysokohorské masivy, oblasti s výskytem velkých vodních ploch). Průměr Itálie je 197 ob/km², čímž se řadí z pohledu členů EU na sedmé³⁰ místo s nejvyšší hustotou zalidnění. Nejnížší hustotu obyvatel vykazuje Údolí Aosty (39 ob/km²), Basilikata (57 ob/km²) a Bolzano (69 ob/km²). Tato území jsou tvořena právě vysokohorskými masivy. Nejvyšší zalidněnost má region Lombardie (408 ob/km²) a Kampánie (422 ob/km²). Spolu s regiony přesahující 250 ob/km² - Ligurie, Benátsko a Latium, představují průmyslové oblasti s velkými městy.

Celkový přírůstek obyvatel sledujeme buď v absolutních hodnotách, nebo prostřednictvím součtu relativních ukazatelů - hrubá míra migračního salda (hmms) a hrubá míra přirozeného přírůstu (hmpp). Jak můžeme vidět, přirozený přírůstek je ve většině regionů záporný, pokud je kladný, pohybuje se blízko nulové hodnoty. Výjimkou je Bolzano s 2,44 ‰ přirozeného přírůstu. Záporná hodnota přirozeného přírůstu představuje větší počet zemřelých než živě narozených. Celkový přírůstek v italských regionech je velmi ovlivněn migrací obyvatel. Jen 5 regionů je postiženo záporným migračním saldem (Kampánie, Apulie, Basilikata, Kalábrie, Sicílie). Ostatní regiony vykazují kladné migrační saldo, nejvíce Latium (11,56 ‰), to znamená, že se více obyvatel přistěhovalo, než odstěhovalo.

Stárnutí obyvatel provází evropský kontinent již delší dobu. Je to především díky přetrvávající nízké reprodukci obyvatel, kdy porodnost je menší než úmrtnost. Prognózy naznačují, že v roce 2060 bude až 1/3 obyvatel EU starší 65 let. Itálie také patří k zemím, kde se tento trend velmi projevuje. Stárnutí populace můžeme sledovat pomocí *Indexu stárí*, který vyjadřuje poměr osob ve věku 65 let a více na 100 dětí ve věku 0-14 let. Je-li tedy hodnota větší než 100, převažují v populaci osoby nad 65 let. V rámci EU patří Itálii s hodnotou indexu 148,6 hned druhá příčka po Německu. U všech regionů je hodnota indexu větší než 100. Znamená to tedy, že velmi převažuje stárnoucí složka obyvatel nad dětskou složkou. Nejvyšších hodnot dosahuje Ligurie (236,2), Emilia-Romagna (189,6), Umbrie (186) a Piemont s Marky (181). Nižší hodnoty vykazují Trento (111,8) a Bolzano (120,1), téměř

---

³⁰ 8 místo patří České republice s cca 133 ob/km².

rovnovážný stav má Apulie (102,7). Pokud budou hodnoty indexu i v dalších letech v podobné výši, dojde k prohlubování trendu stárnutí obyvatel a navýšení stárnoucí složky, na který se navážou v budoucnu hospodářské problémy a zvýšené veřejné výdaje.

Ekonomickou sílu regionů můžeme posoudit od výše *HDP/obyvatele* v %, kde Itálie představuje 100 %. Nízké hodnoty tohoto ukazatele vykazuje především skupina jižních regionů - Molize (74,4 %), Kampánie (63,2 %), Apulie (66,5 %), Basilikata (68,8 %), Kalábrie (63,1 %), Sicílie (63,7 %) a Sardinie (75,3 %). Hodnoty vyšší než 100 % (představující průměr Itálie) převažují v severních regionech, nejvíce v Bolzano (141,6 %), Údolí Aosty (135,2 %) a Lombardii (129,1 %). Pokud k *HDP/obyvatele* přidáme *hodnoty vývozu*, některé „silné“ regiony dosahují zanedbatelných hodnot. V regionu Trento, Bolzano a Údolí Aosty velmi převažuje sektor služeb (turistický ruch). Největší zastoupení ve vývozu mají tradiční průmyslové oblasti - Lombardie (27,7 %), Benátsko (13,1 %), Emilia-Romagna (12,7 %) a Piemont (10,2 %).

Posledním prezentovaným ukazatelem je *výskyt chudoby*. Intenzita chudoby je vyjádřena v % a udává, kolik domácností klasifikovaných jako chudých spadá pod hranici³¹ chudoby. V „červených“ číslech se převážně pohybují jižní regiony, oproti regionům ležících v severní části Itálie. Nejnižšími hodnotami se vykazuje Trento (4,4 %), Benátsko (5,8 %), Emilia-Romagna (5,1 %) a Lombardie (6 %). Naprosto nejvyšší hodnota je v regionu Sicílie a to 29,6 %. Výskyt chudoby má spojitost s hospodářskou úrovní regionu, mírou nezaměstnanosti a také s mnoha dalšími socioekonomickými jevy. Pokud bychom vycházeli pouze z tabulky 3.1, můžeme usoudit o jistém vztahu mezi ukazateli. Nízká úroveň *HDP/obyvatele* může znamenat ekonomické problémy v regionu, následné propouštění zaměstnanců, které se projeví nižšími příjmy (výskyt chudoby) může přinutit více lidí se vystěhovat za prací (záporné migrační saldo).

3.2 Nezaměstnanost v Itálii

V druhé kapitole byly prezentovány grafy 2.2, 2.3 a 2.4 srovnávající Itálii a vybrané země EU v rámci míry nezaměstnanosti různých kategorií nezaměstnaných za rok 2012. Ukázalo se, že Itálie téměř zapadá do průměru EU u obecné i dlouhodobé míry nezaměstnanosti. U nezaměstnanosti mladší skupiny (25 - 34 let) byly záměrně srovnávány

---

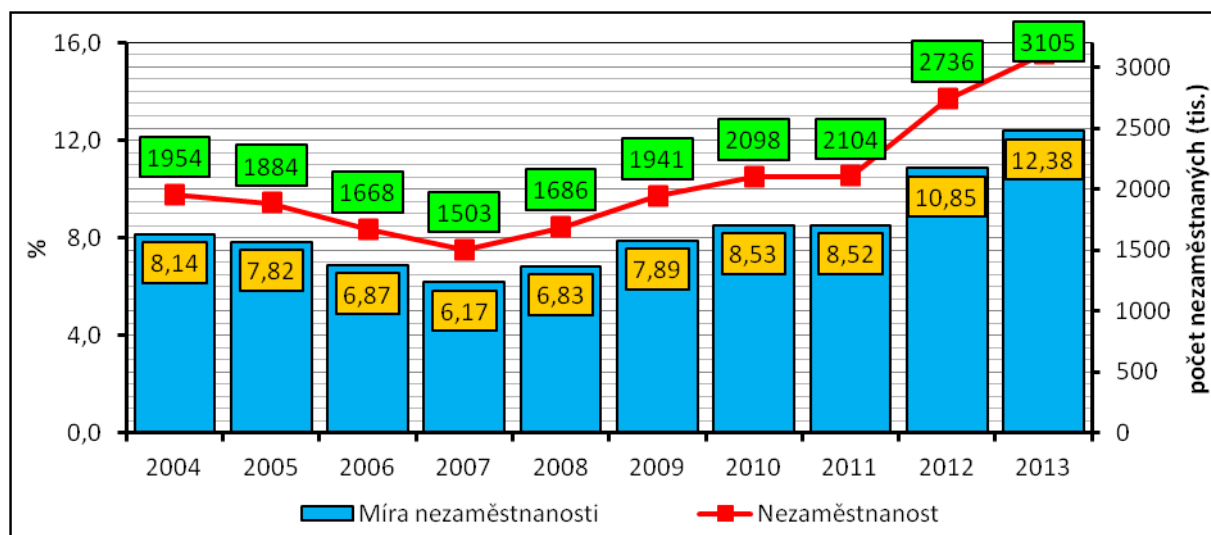
³¹ Hranice se určuje dle průměrných měsíčních výdajů na osobu. V roce 2012 byla pro dvoučlennou domácnost průměrná hodnota na osobu 990,88 EUR.

jižní státy EU, u kterých Itálie dosahovala vyšší hodnoty než průměr EU, ale zdaleka ne v podobných hodnotách jako Španělsko nebo Řecko. Kategorie nezaměstnaných 50 - 64 let byla také porovnávána mezi jižními státy EU. Byla očekávána podobnost s mladší skupinou, jelikož se také jedná o nezaměstnané s větším rizikem uplatnění na trhu práce. Itálie v této kategorii dosahovala ještě menší hodnoty než průměr EU a než i údaj České republiky, která patří k zemím s nižšími hodnotami nezaměstnanosti.

Dosud byla nezaměstnanost hodnocena jako stavová veličina k roku 2012. Nyní přejdeme ke klasifikaci vývoje nezaměstnanosti v čase. Zpravidla bude vývoj prezentován od roku 2004 do roku 2013, neboli v desetiletém intervalu.

Vývoj nezaměstnanosti

Graf 3.1: Vývoj nezaměstnanosti a míry nezaměstnanosti 15-64 let v Itálii (v %, v tisících)

Zdroj: ISTAT, vlastní zpracování

Jak bylo již zmiňováno, výši nezaměstnanosti můžeme měřit mírou nezaměstnanosti, nebo v absolutních hodnotách. Graf 3.1 výše prezentuje vývoj obou těchto metod. Výchozí hodnota míry nezaměstnanosti (8,14 %) odpovídá přibližně 1 954 tisíc, neboli 1,9 milionům nezaměstnaných. Od roku 2004 do 2007 dochází k poklesu míry nezaměstnanosti až na 6,17 % (1 503 tis.), za sledované období se jedná o nejnižší hodnotu. Od roku 2008 se míra nezaměstnanosti každoročně zvyšuje, s výjimkou stabilního roku 2011 (8,52 %, 2 104 tis.). V posledních dvou letech 2012 a 2013 se míra nezaměstnanosti ročně zvyšuje o 2 p. b. V roce 2013 (12,38 %) bylo tedy bez práce více než 3 miliony obyvatel Itálie. Pokud přehlédneme počáteční pokles, tak za sledované období v průměru přibývalo ročně více než 100 tisíc

nezaměstnaných. Příčinou růstu nezaměstnanosti od roku 2008 je bezpochyby světová finanční a ekonomická krize, která započala díky americké hypotéční krizi z roku 2007.

Pokud srovnáme vývoj míry nezaměstnanosti s HDP/obyvatele viz graf v příloze č. 9, vystihují jejich jistou závislost. Při rostoucím HDP/obyvatele míra nezaměstnanosti klesá až do roku 2007, ale poté se každoročně zvyšuje. Nejvyšší hodnota HDP/obyvatele za sledované období je v roce 2008, následuje sice v roce 2009 prudký pokles, ale poté se hodnota zvyšuje až na 26 tisíc EUR v roce 2011. Pokles HPD/obyvatele opět sledujeme na koci období v roce 2012 a 2013. Z vývoje tohoto indikátoru produktu můžeme vyvodit hospodářský cyklus, kdy se střídá období recese a expanze. V dlouhodobém horizontu dochází sice k růstu HDP/obyvatele, reálný výstup ale kolísá kolem tohoto trendu. Po finanční krizi v roce 2008 dochází k recesi, která je poté překonána, a přichází mírné zotavení. Poslední dva roky sledovaného období opět dochází k recesní situaci.

Je vidět, že italské hospodářství se plně po světové finanční krizi nezotavilo, to má značný vliv na nezaměstnanost, která se ještě více prohlubuje. Celosvětová finanční krize poté odkryla i závažnější přetrvávající problémy evropských zemí. Příčinou dluhové krize byly především velmi vysoké veřejné dluhy zemí eurozóny³², které narůstaly kvůli nezodpovědné fiskální politice. V roce 2010 bylo Řecko první zemí žádající o finanční pomoc EU a Mezinárodní měnový fond (MMF), aby se nedostala do platební neschopnosti neboli do bankrotu. O finanční pomoc pak požádalo Irsko, Portugalsko, Španělsko a Kypr. Vývoj zadluženosti v % HDP se nachází v příloze č. 15. Z tabulky je zřejmé, že druhou nejzadluženější zemí v roce 2013 po Řecku (175,1 %) je Itálie (132,6 %), následovaná Portugalskem (128,9 %), Irskem (123,7 %) a Kyprem (111,7 %). Italský veřejný dluh tak činil 2,014 bilionu EUR (přes 50 bilionů Kč). I přes udělenou finanční pomoc zadluženost postižených zemí stále roste. Dluhová krize poodhalila zásadní slabinu společné měnové unie - společnou měnovou politiku bez hospodářské unie. Jak bylo již zmiňováno, výši nezaměstnanosti můžeme měřit mírou nezaměstnanosti, nebo v absolutních hodnotách. Graf 3.1 níže prezentuje vývoj obou těchto metod. Výchozí hodnota míry nezaměstnanosti (8,14 %) odpovídá přibližně 1 954 tisíc, neboli 1,9 milionům nezaměstnaných. Od roku 2004 do 2007 dochází k poklesu míry nezaměstnanosti až na 6,17 % (1 503 tis.), za sledované období se jedná o nejnižší hodnotu. Od roku 2008 se míra nezaměstnanosti každoročně zvyšuje, s

³² Osmnáct zemí EU, ve kterých se platí společnou měnou Euro - Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko. [44]

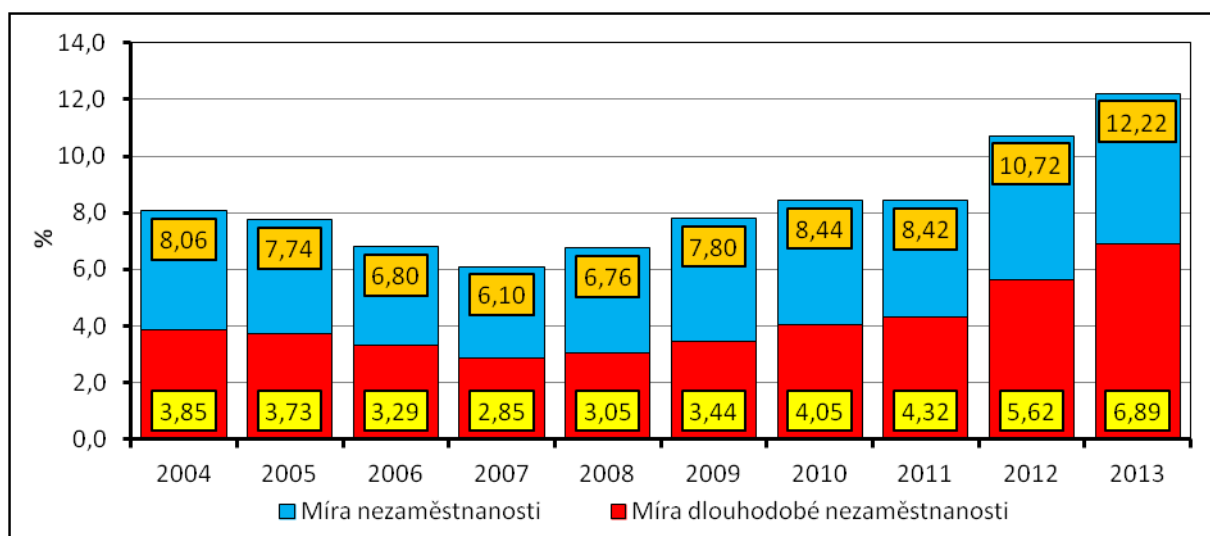
výjimkou stabilního roku 2011 (8,52 %, 2 104 tis.). V posledních dvou letech 2012 a 2013 se míra nezaměstnanosti ročně zvyšuje o 2 p. b. V roce 2013 (12,38 %) bylo tedy bez práce více než 3 miliony obyvatel Itálie. Pokud přehlédneme počáteční pokles, tak za sledované období v průměru přibývalo ročně více než 100 tisíc nezaměstnaných. Příčinou růstu nezaměstnanosti od roku 2008 je bezpochyby světová finanční a ekonomická krize, která započala díky americké hypotéční krizi z roku 2007. Jak bylo již zmiňováno, výši nezaměstnanosti můžeme měřit mírou nezaměstnanosti, nebo v absolutních hodnotách. Graf 3.1 níže prezentuje vývoj obou těchto metod. Výchozí hodnota míry nezaměstnanosti (8,14 %) odpovídá přibližně 1 954 tisíc, neboli 1,9 milionům nezaměstnaných. Od roku 2004 do 2007 dochází k poklesu míry nezaměstnanosti až na 6,17 % (1 503 tis.), za sledované období se jedná o nejnižší hodnotu. Od roku 2008 se míra nezaměstnanosti každoročně zvyšuje, s výjimkou stabilního roku 2011 (8,52 %, 2 104 tis.). V posledních dvou letech 2012 a 2013 se míra nezaměstnanosti ročně zvyšuje o 2 p. b. V roce 2013 (12,38 %) bylo tedy bez práce více než 3 miliony obyvatel Itálie. Pokud přehlédneme počáteční pokles, tak za sledované období v průměru přibývalo ročně více než 100 tisíc nezaměstnaných. Příčinou růstu nezaměstnanosti od roku 2008 je bezpochyby světová finanční a ekonomická krize, která započala díky americké hypotéční krizi z roku 2007. [25] [32] [22]

Vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti

Žádaným stavem je zpravidla co nejnižší míra dlouhodobé nezaměstnanosti, ale jako přípustnou hranici (nejen u Itálie) můžeme označit poloviční hodnotu obecné míry nezaměstnanosti. Pokud výše dlouhodobé nezaměstnanosti převyšuje poloviční podíl, jedná se již o závažnější hospodářský problém. Příčinou velmi vysoké dlouhodobé nezaměstnanosti bývá často označována přetrvávající hospodářská recese a její následné dopady.

Vývoj dlouhodobé míry nezaměstnanosti k poměru k obecné míře nezaměstnanosti je zobrazen v grafu 3.2. Trend obecné míry nezaměstnanosti v rozmezí 15 - 74 let je totožný s kategorií 15 - 64 let, liší se jen o desetiny p. b. Ve sledovaném období je od roku 2004 do 2010 podíl dlouhodobé nezaměstnanosti menší než námi stanovená poloviční hranice, v roce 2011 již překračuje polovinu míry nezaměstnanosti a dále se v roce 2012 a 2013 podíl ještě více prohlubuje. Jelikož z předchozího textu víme, že Itálii postihlo období recese, které se poté opět vrátilo v podobě dluhové krize, můžeme potvrdit souvislost s dlouhodobou mírou nezaměstnanosti. Zvýšení dlouhodobé nezaměstnanosti, které dosahuje nadpolovičního podílu tak reaguje na recesi se zpožděním cca 2-3 roky.

Graf 3.2: Vývoj míry nezaměstnanosti a dlouhodobé míry nezaměstnanosti 15-74 let v Itálii (v %)

Zdroj: ISTAT, vlastní zpracování

Nezaměstnanost rizikových skupin

Poněkud ztíženou situaci mají při uplatnění na trhu práce rizikové skupiny, jako jsou absolventi a mladší věkové kategorie, osoby nad 50 let a ženy, obvykle s malými dětmi. Pro účely výzkumu budou řešeny zvlášť mladší kategorie a osoby nad 50 let. Rozdíly v nezaměstnanosti žen jsou zakomponovány v řešených celcích.

Jako zástupce mladších skupin obyvatelstva pro zkoumání meziregionálních rozdílů nezaměstnanosti bylo vybráno věkové rozmezí 25 - 34 let. V tomto věku by teoreticky mělo být ukončeno terciální vzdělávání, absolventi se probíjejí pracovním trhem při hledání prvního zaměstnání a mnoho obyvatel zakládá, nebo již založili rodiny. Tabulka 3.1 níže zaznamenává vývoj v daném věkovém rozmezí celkově za Itálii. Na první pohled barevné spektrum naznačuje již zmíněný trend míry nezaměstnanosti, který se v důsledku recese, postupně velmi zvyšuje. Pokud údaje porovnáme s obecnou mírou nezaměstnanosti (viz graf v příloze č. 11), zjistíme, že v průměru je nezaměstnanost mezi 25 - 34 lety vyšší. V roce 2007 byl rozdíl cca 2 p. b., ale postupně se navyšoval a v roce 2013 dosahoval již více než 5 p. b. Údaje v tabulce také naznačují, že existuje nepoměr mezi nezaměstnaností mužů a žen. Za sledované období míra nezaměstnanosti žen neklesla pod 10 % a průměrný rozdíl je o cca 3 p. b. oproti nezaměstnanosti mužů. V roce 2013 tak dosahuje až 19,3 %.

Tabulka 3.1: Vývoj míry nezaměstnanosti 25-34 let v Itálii (v %)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Muži	8,33	8,24	7,49	6,69	7,32	9,03	10,40	10,16	13,55	16,38
Ženy	13,19	12,94	11,41	10,48	10,84	12,51	13,96	13,68	16,57	19,33
Celkem	10,42	10,25	9,17	8,31	8,84	10,53	11,93	11,68	14,87	17,67

Zdroj: ISTAT, vlastní zpracování

U nezaměstnaných nad 50 let bylo vybráno věkové rozmezí 55 - 64 let. V této dekádě dochází k určitým životním změnám (končící hypotéky na bydlení, odchod dětí z rodinného „hnízda“, aj.) a k „přípravě“ na důchodové období. Mít stálý příjem a odkládat si z něj na důchodový věk v moderních západních zemích je pro mnohé osoby již samozřejmostí. Populace v evropských zemích (zejména v Itálii) stárne a spoléhat se v budoucnu na státní platby důchodů není na místě. V tabulce 3.2 vidíme vývoj míry nezaměstnanosti v rozmezí 55 - 64 let. Celkově dosahuje nezaměstnanost v porovnání s obecnou mírou nezaměstnanosti překvapivě nižších hodnot za celé sledované období. Poněkud riziková skupina nezaměstnaných dle teoretického výkladu tak celkově v Itálii nestvrzuje očekávanou situaci. Zajímavým zjištěním je i výše nezaměstnanosti žen, která se pohybuje pod úrovní nezaměstnanosti mužů za celé sledované období. Nejvyšší hodnotu míry nezaměstnanosti vykazuje mužská část populace, a to v roce 2013 (6,67 %). Nejnižší míru nezaměstnanosti zaznamenáváme v roce 2007 u žen (2,10 %). Tendence míry nezaměstnanost je obdobná jako v předchozích případech (recese v roce 2008, poté expanze přecházející opět do recesního stavu v roce 2012 a 2013).

Tabulka 3.2: Vývoj míry nezaměstnanosti 55-64 let v Itálii (v %)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Muži	4,13	3,59	2,82	2,57	3,23	3,72	3,90	4,56	5,99	6,67
Ženy	4,03	3,23	2,91	2,10	2,86	2,77	3,01	2,72	4,16	4,15
Celkem	4,10	3,47	2,85	2,41	3,10	3,38	3,58	3,87	5,27	5,68

Zdroj: ISTAT, vlastní zpracování

Pokud porovnáme obě tyto rizikové skupiny obyvatel, tak pro Itálii jako celek, představuje větší problém nezaměstnanost mladších skupin obyvatelstva. U skupiny 25-34 let tak celkově je míra nezaměstnanosti vyšší v roce 2004 o cca 6 p. b., na konci období v roce 2013 až o 12 p. b. Abychom nahlédli i na mladší skupiny již od 15 let, v příloze č. 8 nalezneme tabulku s vývojem míry nezaměstnanosti ve věku 15 - 29 let (grafické vyjádření se nachází v příloze č. 10). Vývoj je takřka totožný jako se skupinou 25 - 34 let, ale hodnoty po celé období jsou razantně vyšší. Nejvyšší nezaměstnanost je v roce 2013, kde celkově míra

dosahuje až k 30 % hranici. Získat a udržet v této skupině obyvatel zaměstnání je asi velmi složité. Značnou část budou představovat absolventi středních a vysokých škol bez pracovních zkušeností a návyků, kteří hledají své první zaměstnání.

3.3 Regionální nezaměstnanost

Pro snazší rozpoznatelnost a hodnocení klasifikujeme regiony na 3 oblasti - sever, centrum (střed) a jih, konkrétně podle geografické polohy: prvních 8 regionů jako severní oblast, další 6 regionů jako centrum a zbylých 7 regionů jako jižní část. Pro naše účely tak území NUTS 1 Střed rozšíříme o region Emilia-Romagna a Abruzzo. Každá kapitola obsahuje tabulku s celkovou mírou daného ukazatele za veškeré regiony NUTS 2 od roku 2004 až do 2013, samostatné tabulky dle pohlaví se nacházejí v přílohách.

Tabulka 3.3: Vývoj míry nezaměstnanosti 15-64 let v regionech Itálie (v %)

Region/Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Průměr	Průměrný koeficient růstu
Piemont	5,30	4,72	4,09	4,30	5,13	6,94	7,68	7,74	9,32	10,76	6,60	1,08
Údolí Aosty	3,05	3,29	3,04	3,22	3,27	4,49	4,50	5,35	7,26	8,52	4,60	1,12
Ligurie	5,86	5,82	4,86	4,90	5,49	5,79	6,65	6,40	8,37	10,17	6,43	1,06
Lombardie	4,08	4,14	3,74	3,48	3,77	5,42	5,67	5,83	7,58	8,21	5,19	1,08
p. Bolzano	2,71	2,81	2,65	2,63	2,43	2,91	2,80	3,42	4,19	4,51	3,10	1,06
p. Trento	3,22	3,62	3,12	2,94	3,29	3,56	4,36	4,52	6,23	6,67	4,15	1,08
Benátsko	4,29	4,29	4,10	3,40	3,57	4,81	5,82	5,06	6,66	7,72	4,97	1,07
F-J Benátsko	3,97	4,11	3,59	3,47	4,35	5,36	5,77	5,25	6,90	7,86	5,06	1,08
Emilia-Romagna	3,72	3,87	3,43	2,90	3,24	4,88	5,81	5,40	7,19	8,64	4,91	1,10
Toskánsko	5,28	5,35	4,89	4,37	5,11	5,87	6,21	6,60	7,94	8,87	6,05	1,06
Umbrie	5,76	6,19	5,17	4,62	4,85	6,80	6,71	6,66	9,95	10,60	6,73	1,07
Marky	5,34	4,75	4,63	4,25	4,71	6,75	5,80	6,81	9,31	11,29	6,36	1,09
Latium	8,05	7,80	7,61	6,46	7,55	8,59	9,43	8,97	10,86	12,46	8,78	1,05
Abruzzo	8,03	7,95	6,60	6,31	6,61	8,16	8,88	8,62	10,99	11,65	8,38	1,04
Molize	11,47	10,16	10,07	8,20	9,19	9,16	8,52	10,07	12,16	15,96	10,50	1,04
Kampánie	15,78	15,02	12,96	11,33	12,70	13,05	14,16	15,66	19,43	21,66	15,17	1,04
Apulie	15,63	14,76	12,87	11,25	11,69	12,76	13,67	13,27	15,89	20,01	14,18	1,03
Bazilikata	12,94	12,36	10,62	9,65	11,21	11,30	13,07	12,04	14,68	15,33	12,32	1,02
Kalábrie	14,42	14,56	13,04	11,33	12,21	11,49	12,06	12,85	19,51	22,51	14,40	1,05
Sicílie	17,39	16,37	13,60	13,07	13,90	13,99	14,83	14,53	18,83	21,24	15,78	1,02
Sardinie	14,03	13,06	10,95	9,98	12,37	13,46	14,29	13,69	15,71	17,72	13,53	1,03

Zdroj: ISTAT, vlastní zpracování

Tabulka 3.3 zobrazuje celkový vývoj míry nezaměstnanosti v rozmezí 15 - 64 let všech regionů soudržnosti Itálie. Dle použité škálovací metody semaforu je dobře vidět rozdíl mezi severnější a jižní oblastí Itálie. Také projevy hospodářského cyklu ovlivňující výši nezaměstnanosti jsou dobře rozpoznatelné. Od roku 2007, kdy byla prakticky nejnižší míra nezaměstnanosti ve všech regionech, se nezaměstnanost neustále zvyšuje a vrcholí v roce 2013. V tomto roce všechny regiony dosahují nejvyšších hodnot za sledované období deseti let. Pokud srovnáme průměrné tempo růstu míry nezaměstnanosti, dojdeme k závěru, že u

severních regionů má vývoj míry nezaměstnanosti dynamičtější průběh než u jižních regionů. V příloze č. 14 je graficky vyjádřen vývoj míry nezaměstnanosti regionů. V grafu *sever* jsou patrné náhlé větší výkyvy ve vývoji jednotlivých regionů. Nezaměstnanost tak pravděpodobně rychleji skokově reaguje dle ekonomické situace. V grafu *jih* má míra nezaměstnanost naopak plynulejší průběh a bude naopak zvolna reagovat na stav hospodářství, než průmyslové oblasti severu. Oblast *centrum* bychom celkově mohli spíše zařadit k severní skupině.

Severní skupina regionů, zdá se, citlivěji reaguje na hospodářský cyklus. Jsou zde tradiční průmyslové regiony jako Piemont, Lombardie a Benátsko, které se více soustředí na vývoz. Světová finanční krize velmi ovlivnila zahraniční obchodování, poptávka po zboží klesala, státy omezovaly dovozy. Pro proexportní regiony to znamenalo omezení výroby a v konečném důsledku se projevilo i na vývoji nezaměstnanosti. V průměru za sledované období měly nejnížší míru nezaměstnanosti regiony Bolzano (3,1 %), Trento (4,15 %) a Údolí Aosty (4,6 %), nejvyšší hodnotu vykazují naopak regiony Piemont (6,6 %), Ligurie (6,43 %) a Lombardie (5,19 %). Regiony Piemont (10,76 %) a Ligurie (10,17 %) dosahují v roce 2013 také nejvyšší míry nezaměstnanosti. Bolzano a Trento jsou především oblasti specializující se na cestovní ruch, který jak se můžeme domnívat, zde neutrpěl vážnější ekonomické dopady. Dle koeficientu růstu má nejvíce dynamický průběh nezaměstnanost v Údolí Aosty (1,12), nejméně pak Ligurie a Bolzano (1,06). Tabulky v příloze č. 12 a 13 naznačují vývoj míry nezaměstnanosti mužů a žen. V dané kategorii 15 - 64 let se více vyskytují nižší hodnoty ve skupině mužů. Rozdíl mezi nezaměstnaností žen a mužů je cca o 2 - 3 p. b. Nejnižších průměrných hodnot u skupiny mužů dosahují regiony Bolzano (2,61 %), Trento (3,22 %) a Benátsko (3,67 %), regiony Piemont (5,78 %) Ligurie (5,17 %) a Lombardie (4,41 %) naopak vykazují nejvyšší hodnoty nezaměstnanosti. Vrchních průměrných hodnot u nezaměstnanosti žen dosahuje region Ligurie (8,04 %), Piemont (7,64 %) a Benátsko (6,78 %), naopak nízkou míru zaznamenáváme u Bolzana (3,76 %), Trenta (5,39 %) a u Údolí Aosty (5,26 %).

V oblasti *Centrum* za sledované období měly v průměru nejnížší míru nezaměstnanosti regiony Emilia-Romagna (4,91 %), Toskánsko (6,05 %) a Marky (6,36 %), vyšších hodnot dosahovaly Latium (8,78 %), Abruzzo (8,38 %) a Umbrie (6,73 %). Regiony Latium (12,46 %) a Abruzzo (11,65 %) dosahují v roce 2013 také nejvyšší míry nezaměstnanosti. Tempo vývoje nezaměstnanosti bylo nejvyšší v Emilia-Romagna, kde průměrný roční nárůst nezaměstnanosti dosáhl 10 %, nejnížší v regionu Abruzzo se 4 %. V dané kategorii 15 - 64 let se také vyskytují nižší hodnoty nezaměstnanosti především ve skupině mužů. Rozdíl mezi nezaměstnaností žen a mužů je v rozmezí cca 2 - 4 p. b. Nejnižších průměrných hodnot u

skupiny mužů dosahují regiony Emilia-Romagna (4,06 %), Toskánsko (4,63 %) a Umbrie (5,02 %), regiony Marky (5,23 %), Abruzzo (6,58 %) a Latium (7,51 %) naopak vykazují nejvyšší hodnoty nezaměstnanosti. Nízkou průměrnou míru nezaměstnanosti žen zaznamenáváme u regionu Emilia-Romagna (5,96 %), Marky (7,83 %) a Toskánsko (7,87 %), nejvyšší u Umbrie (8,91 %) Latia (10,49 %) a Abruzzo (11,01 %).

Jižní oblast vykazuje v porovnání se severem a centrem velmi rozdílné hodnoty míry nezaměstnanosti. Za sledované období měly v průměru nejnížší míru nezaměstnanosti regiony Molize (10,5 %), Basilikata (12,32 %) a Sardinie (13,53 %), vyšších hodnot dosahovaly Sicílie (15,78 %), Kampánie (15,17 %) a Kalábrie (14,4 %). V roce 2013 míra nezaměstnanosti v regionech Kalábrie, Sicílie, Apulie a Kampánie přesahuje přes hranici 20 %. Tempo vývoje nezaměstnanosti bylo nejvyšší v Kalábrii, kde průměrný roční nárůst nezaměstnanosti dosáhl 5 %, ostatní regiony dosahují od 2 do 4 %. Jižní skupina regionů vykazuje pozoruhodné rozdílnosti ve vývoji míry nezaměstnanosti mužů a žen. Z celkového hlediska je nezaměstnanost mužů nižší, ale v posledních letech (2012 a 2013) se v některých regionech rapidně zvyšuje a dohání tak míru nezaměstnanosti žen (viz příloha č. 12 a 13). Pokud vzájemně porovnáme výchozí (2004) a konečné hodnoty (2013) sledovaného období, rozdíl u žen není tak markantní jako u mužské skupiny. Především v regionech Sicílie, Kalábrie a Kampánie se u mužů rozdíl pohybuje okolo 9 p. b. U žen je největší rozdíl v Kalábrii, a to 5 p. b. Nejnižších průměrných hodnot u skupiny mužů dosahují regiony Molize (8,95 %), Basilikata (10,42 %) a Sardinie (11,94 %), naopak nejvyšší hodnoty vykazují Sicílie (13,84 %), Kampánie (13,09 %) a Kalábrie (12,9 %). Nižší průměrnou míru nezaměstnanosti u žen nalezneme v Molize (12,95 %), v regionu Basilikata (15,53 %) a v Sardinii (16,0 %), nejvyšší naopak vykazuje Sicílie (19,36 %), Kampánie (19,11 %) a Apulie (18,4 %). Průměrné tempo růstu nezaměstnanosti u žen vykazuje i hodnoty menší nebo rovné jedna, což znamená, že např. u regionu Basilikata (0,97) nezaměstnanost v průměru klesla a konečná hodnota (14,82 %) je menší než počáteční (18,66 %). Hodnota koeficientu jedna tak znamená, že v průměru je výše nezaměstnanosti přibližně ve stejné výši, např. v regionu Molize je rozdíl počáteční a konečné hodnoty jen několik desetin p. b.

3.4 Dlouhodobá nezaměstnanost

Míra dlouhodobé nezaměstnanosti, nám říká, kolik procent nezaměstnaných hledá práci déle než rok. Již celkový vývoj naznačil, že průměrná dlouhodobá výše za Itálii je přibližně méně než polovina obecné míry. Od roku 2011 překračuje dlouhodobá míra tuto

mez a podíl se stále více navyšuje. U jednotlivých regionů bude patrně výše dlouhodobé míry relativní k hodnotám obecné míry nezaměstnanosti. Tabulka 3.4 zobrazuje celkový vývoj míry nezaměstnanosti v rozmezí 15 - 67 let v jednotlivých regionech. Přílohy 16 a 17 obsahují tabulky s vývojem indikátoru za muže a ženy, v příloze 18 se nachází tabulka s vývojem podílu dlouhodobé míry k obecné míře nezaměstnanosti.

Tabulka 3.4 Vývoj dlouhodobé míry nezaměstnanosti 15-74 let v regionech Itálie (v %)

Region/Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Průměr	Průměrný koeficient růstu
Piemont	2,35	1,99	1,81	1,83	2,18	2,90	3,61	3,89	5,08	5,77	3,14	1,11
Údolí Aosty	0,39	0,79	0,86	1,09	1,05	1,60	1,51	2,14	2,63	2,87	1,50	1,25
Ligurie	2,51	2,17	1,99	1,53	1,89	2,28	2,72	2,36	3,29	5,03	2,58	1,08
Lombardie	1,40	1,37	1,31	1,18	1,29	1,80	2,35	2,64	3,58	4,12	2,10	1,13
p. Bolzano	0,33	0,39	0,41	0,60	0,44	0,62	0,52	0,80	1,04	1,16	0,63	1,15
p. Trento	0,71	0,79	0,68	0,68	0,77	0,86	1,15	1,18	1,66	2,16	1,06	1,13
Benátsko	1,20	1,47	1,40	1,16	1,11	1,27	2,16	2,21	2,55	3,79	1,83	1,14
F-J Benátsko	1,36	1,28	1,32	1,14	1,45	1,52	2,18	2,41	2,78	3,37	1,88	1,11
Emilia-Romagna	1,00	1,10	0,97	0,81	0,83	1,27	1,99	2,19	2,66	3,81	1,66	1,16
Toskánsko	1,85	1,73	1,93	1,66	1,71	1,98	2,89	2,98	3,54	4,06	2,43	1,09
Umbrie	2,30	2,61	2,04	1,85	1,76	2,34	2,86	2,73	3,99	4,92	2,74	1,09
Marky	1,59	1,72	1,54	1,49	1,60	2,07	2,48	2,91	4,22	5,65	2,53	1,15
Latium	4,01	3,95	3,86	3,24	3,30	4,25	4,53	4,70	5,52	7,05	4,44	1,06
Abruzzy	3,43	3,57	3,00	2,87	2,85	3,38	4,45	4,32	6,02	6,62	4,05	1,08
Molize	5,88	5,23	5,40	3,98	4,66	4,53	4,07	5,37	6,48	9,50	5,51	1,05
Kampánie	8,20	8,61	7,35	6,03	7,08	7,34	8,21	9,49	12,26	14,43	8,90	1,06
Apulie	8,90	7,84	7,16	5,81	5,82	6,01	6,92	7,23	8,76	11,48	7,59	1,03
Bazilikata	7,10	6,59	5,86	5,18	6,03	6,16	7,37	7,25	8,16	9,73	6,94	1,04
Kalábrie	8,00	8,45	7,11	6,18	6,12	5,86	6,47	7,41	11,71	14,43	8,17	1,07
Sicílie	10,05	9,43	7,76	7,54	7,70	8,11	8,19	8,03	11,18	13,61	9,16	1,03
Sardinie	6,96	6,94	5,56	4,57	5,95	5,93	6,46	7,15	9,05	9,81	6,84	1,04

Zdroj: ISTAT, vlastní zpracování

Severní skupina má při prvním pohledu nižší hodnoty než jsou v regionech centra a jihu. V průměru za sledované období měly nejnižší míru dl. nezaměstnanosti regiony Bolzano (0,63 %), Trento (1,06 %) a Údolí Aosty (1,5 %), nejvyšší hodnotu vykazují naopak regiony Piemont (3,14 %), Ligurie (2,58 %) a Lombardie (2,1 %). Regiony Piemont (5,77 %) a Ligurie (5,03 %) dosahují v roce 2013 také nejvyšších hodnot ukazatele. Dle tempa růstu má nejvíce průměrný roční nárůst míry dlouhodobé nezaměstnanosti Údolí Aosty, a to 25 %, nejméně pak Ligurie (8 %). Ostatní regiony se pohybují v rozmezí 11 -15 %. Nárůst nezaměstnanosti sledujeme především v roce 2012 a 2013. Při porovnání podílu dlouhodobé nezaměstnanosti, nejvyšší průměrné hodnoty dosahuje Piemont (46,83 %), nejnižší Bolzano (19,94 %), pomyslnou mez 50 % v roce 2013 překračuje Piemont, Ligurie a Lombardie. Region Piemont hranice již dosáhl v roce 2011. V dané kategorii 15 - 74 let se více vyskytují nižší hodnoty ve skupině mužů. Rozdíl mezi nezaměstnaností žen a mužů je cca o 1 p. b. Nejnižších průměrných hodnot u skupiny mužů dosahují regiony Bolzano (0,58 %), Trento

(0,73 %) a Benátsko (1,27 %), nejvyšší hodnoty nezaměstnanosti vykazují regiony Piemont (2,66 %) Ligurie (1,96 %) a Lombardie (1,68 %). U žen dosahují vrchních průměrných hodnot regiony Ligurie (3,38 %), Piemont (3,77 %) a Lombardie (2,69 %), naopak nízkou míru zaznamenáváme u Bolzana (0,7 %), Trenta (1,51 %) a u Údolí Aosty (1,72 %).

V oblasti *Centrum* za sledované období měly v průměru nejnižší míru dlouhodobé nezaměstnanosti regiony Emilia-Romagna (1,66 %), Toskánsko (2,43 %) a Marky (2,53 %), vyšších hodnot dosahovaly Latium (4,44 %), Abruzzo (4,05 %) a Umbrie (2,74 %). Nejvyšší míry nezaměstnanosti dosahují v roce 2013 regiony Latium (7,05 %) a Abruzzo (6,62 %), naopak nejnižší Emilia-Romagna (3,81 %). Tempo vývoje nezaměstnanosti bylo nejvyšší v Emilia-Romagna, kde průměrný roční nárůst nezaměstnanosti dosáhl 16 %, nejnižší v regionu Latium se 6 %. Při porovnání podílu dlouhodobé nezaměstnanosti, nejvyšší průměrné hodnoty dosahuje Latium (50,7 %), nejnižší Emilia-Romagna (32,35 %), pomyslnou mez 50 % v roce 2013 překračují Marky, Latium a Abruzzo. V dané kategorii 15 - 74 let se vyskytují nižší hodnoty nezaměstnanosti především ve skupině mužů. Rozdíl mezi nezaměstnaností žen a mužů je v rozmezí cca 1 - 2 p. b. Nejnižších průměrných hodnot u skupiny mužů dosahují regiony Emilia-Romagna (1,3 %), Toskánsko (1,74 %) a Marky (1,87 %), regiony Latium (3,72 %), Abruzzo (2,96 %) a Umbrie (1,89 %) naopak vykazují vyšší hodnoty nezaměstnanosti. Nízkou průměrnou míru dlouhodobé nezaměstnanosti žen zaznamenáváme u regionu Emilia-Romagna (2,11 %), Toskánsko (3,33 %) a Marky (3,39 %), nejvyšší u Abruzzo (5,66 %), Latium (5,41 %) a Umbrie (3,84 %).

Jižní oblast vykazuje v porovnání se severem a centrem opět velmi rozdílné hodnoty nezaměstnanosti. Za sledované období měly v průměru nejnižší míru dlouhodobé nezaměstnanosti regiony Molize (5,51 %), Sardinie (6,84 %) a Basilicata (6,94 %), vyšších hodnot dosahovaly Sicílie (9,16 %), Kampánie (8,9 %) a Kalábrie (8,17 %). Nejvyšší míry nezaměstnanosti dosahují v roce 2013 regiony Kampánie (14,43 %) a Kalábrie (14,43 %), naopak nejnižší Molize (9,5 %) a Basilicata. Tempo vývoje nezaměstnanosti bylo nejvyšší v Kalábrii, kde průměrný roční nárůst nezaměstnanosti dosáhl 7 %, ostatní regiony dosahují od 3 do 6 %. Při porovnání podílu dlouhodobé nezaměstnanosti, nejvyšší průměrné hodnoty dosahuje Kampánie (67,14 %), nejnižší Sardinie (55,91 %), pomyslnou mez 50 % v roce 2013 překračují všechny regiony z této oblasti. Pět regionů dosáhlo hranici již 60 %. Jižní skupina regionů vykazuje podobné rozdílnosti ve vývoji dlouhodobé míry nezaměstnanosti mužů a žen jako u obecné míry nezaměstnanosti. Z celkového hlediska je nezaměstnanost mužů nižší, ale v posledních letech (2012 a 2013) některé regiony vykazují značný růst. Pokud vzájemně

porovnáme výchozí (2004) a konečné hodnoty (2013) sledovaného období, rozdíl u žen není tak markantní jako u mužské skupiny. Především v regionech Sicílie, Kalábrie a Kampánie se u mužů rozdíl pohybuje okolo 6 p. b. U žen je největší v Kampánii, a to 4 p. b. Nejnižších průměrných hodnot u skupiny mužů dosahují regiony Molize (4,41 %), Bazilikata (5,45 %) a Sardinie (5,82 %), naopak nejvyšší hodnoty vykazují Kampánie (7,48 %), Sicílie (7,44 %) a Kalábrie (7,3 %). Nižší průměrnou míru nezaměstnanosti u žen nalezneme v Molize (7,27 %), Sardinii (8,44 %) a v regionu Bazilikata (9,48 %), nejvyšší naopak vykazuje Sicílie (12,37 %), Kampánie (11,58 %) a Apulie (10,37 %). Průměrné tempo růstu nezaměstnanosti u žen vykazuje i hodnoty menší nebo rovné jedna, což znamená, že u regionu Bazilikata (0,99) nezaměstnanost v průměru klesla a konečná hodnota (9,89 %) je menší než počáteční (11,32 %).

3.5 Nezaměstnanost rizikových skupin obyvatel

3.5.1 Absolventi a mladší věkové skupiny

Itálie nepatří, z pohledu jižních států, mezi přední země s vysokou nezaměstnaností mladších věkových skupin jako jsou Řecko nebo Španělsko, ale i tak se pohybuje nad průměrem EU. Z předchozích kapitol víme, že severní země vykazují řádově nižší míru nezaměstnanosti. Předpokládejme tedy, že nejinak to bude i s hodnotami věkové skupiny 25 - 34 let. Tabulka 3.4 níže zobrazuje celkový vývoj míry nezaměstnanosti v rozmezí 25 - 34 let v jednotlivých regionech. Přílohy 19 a 20 obsahují tabulky s vývojem indikátoru za muže a ženy, příloha č. 21 zobrazuje tabulku s vývojem míry nezaměstnanosti žen ve věku 15 - 29 let.

Ve vymezené oblasti *Sever* v průměru za sledované období měly nejnižší míru nezaměstnanosti regiony Bolzano (3,58 %), Trento (5,04 %) a Údolí Aosty (5,48 %), nejvyšší hodnotu vykazují naopak regiony Ligurie (8,43 %), Piemont (8,29 %) a Furladsko - Julské Benátsko (6,82 %). V roce 2013 vykazují nejvyšší hodnoty indikátoru nezaměstnanosti regiony Piemont (15,08 %) a Ligurie (14,25 %), nejnižší Bolzano (5,43 %). Dle průměrného tempa růstu má největší roční nárůst míry nezaměstnanosti Trento, a to 13 %, nejméně pak Bolzano (4 %). Ostatní regiony se pohybují v rozmezí 4 - 12 %. Nárůst nezaměstnanosti je nejvýraznější především v roce 2012 a 2013. V dané kategorii 25 - 34 let se taktéž obecně vyskytují nižší hodnoty ve skupině mužů. Rozdíl mezi nezaměstnaností žen a mužů je přibližně 2 - 3 p. b. Nejnižších průměrných hodnot u kategorie mužů dosahují regiony Bolzano (2,72 %), Trento (3,86 %) a Benátsko (4,2 %), nejvyšší hodnoty nezaměstnanosti

vykazují regiony Ligurie (7,36 %), Piemont (7,27 %) a Furladsko - Julské Benátsko (5,11 %). U žen dosahují vrchních průměrných hodnot regiony Ligurie (9,7 %), Piemont (9,5 %) a Furladsko - Julské Benátsko (8,93 %), naopak nízkou míru zaznamenáváme u Bolzana (4,6 %), Trenta (6,46 %) a u Údolí Aosty (6,62 %). V roce 2013 dosahovaly nejvyšší hodnoty nezaměstnanosti u žen regiony Piemont (16,1 %) a Furladsko - Julské Benátsko (15,42 %).

Tabulka 3.5: Vývoj míry nezaměstnanosti 25-34 let v regionech Itálie (v %)

Region/Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Průměr	Průměrný koeficient růstu
Piemont	6,21	5,79	4,65	5,65	6,74	8,34	9,28	9,39	11,72	15,08	8,29	1,10
Údolí Aosty	4,04	5,51	4,11	3,02	2,99	4,34	5,37	7,21	7,00	11,26	5,48	1,12
Ligurie	6,76	7,05	6,50	6,29	6,25	8,03	10,00	8,11	11,08	14,25	8,43	1,09
Lombardie	4,44	4,39	4,32	3,93	4,11	6,43	6,63	6,67	8,95	10,07	5,99	1,10
p. Bolzano	3,72	3,46	2,91	2,32	2,97	3,22	2,91	3,96	4,86	5,43	3,58	1,04
p. Trento	3,00	4,52	3,67	3,03	4,10	4,94	5,28	6,09	7,02	8,75	5,04	1,13
Benátsko	4,95	5,03	4,16	4,14	3,98	5,75	7,24	6,78	8,80	9,91	6,07	1,08
F-J Benátsko	5,29	5,45	4,82	5,46	5,87	5,87	6,87	6,61	9,46	12,53	6,82	1,10
Emilia-Romagna	4,54	5,01	4,32	3,44	3,68	5,35	7,91	6,84	8,77	10,90	6,08	1,10
Toskánsko	6,33	6,64	6,58	5,30	6,16	7,75	8,85	8,63	10,66	11,98	7,89	1,07
Umbrie	7,97	8,21	6,77	5,56	5,98	8,91	8,98	10,22	13,45	13,99	9,00	1,06
Marky	6,10	6,08	7,25	5,99	7,16	9,72	8,38	9,03	13,26	13,90	8,69	1,10
Latium	10,52	10,64	10,54	8,95	9,32	11,23	13,17	12,61	15,46	17,33	11,98	1,06
Abruzzo	11,71	12,24	9,23	10,11	10,23	12,34	13,25	14,58	13,78	17,30	12,48	1,04
Molize	16,31	14,69	14,85	12,96	14,30	14,90	12,42	17,80	20,22	25,95	16,44	1,05
Kampánie	21,10	21,15	18,04	15,74	18,09	19,01	22,20	24,38	28,23	32,78	22,07	1,05
Apulie	21,90	19,70	18,39	15,14	15,00	16,67	18,58	16,30	21,04	27,97	19,07	1,03
Bazilikata	18,74	17,78	16,21	14,89	15,20	16,83	22,18	18,20	21,44	25,09	18,66	1,03
Kalábrie	21,16	21,86	20,61	19,09	17,57	18,05	18,82	18,96	28,13	32,19	21,64	1,05
Sicílie	22,95	22,22	18,89	18,29	19,14	20,94	23,02	20,74	26,58	32,48	22,52	1,04
Sardinie	18,92	17,90	14,36	13,08	15,09	17,52	20,59	19,20	23,12	29,18	18,90	1,05

Zdroj: ISTAT, vlastní zpracování

V *centrální* oblasti za sledované období měly v průměru nejnižší míru nezaměstnanosti regiony Emilia-Romagna (6,08 %), Toskánsko (7,89 %) a Umbrie (9 %), vyšších hodnot dosahovaly Abruzzo (12,48 %), Latium (11,98 %) a Marky (8,69 %). Nejvyšší hodnoty ukazatele dosahují v roce 2013 regiony Latium (17,33 %) a Abruzzo (17,3 %), naopak nejnižší vykazuje Emilia-Romagna (10,9 %). Tempo vývoje nezaměstnanosti bylo v regionech v průměru v rozmezí 4 - 10 % ročně. V dané kategorii 25 - 34 let se vyskytují nižší hodnoty nezaměstnanosti především ve skupině mužů. Rozdíl mezi nezaměstnaností žen a mužů je v rozmezí cca 3 - 5 p. b. Nejnižších průměrných hodnot u skupiny mužů dosahují regiony Emilia-Romagna (4,66 %), Toskánsko (6 %) a Umbrie (6,09 %), regiony Latium (10,21 %), Abruzzo (10,13 %) a Marky (7,25 %) naopak vykazují vyšší hodnoty nezaměstnanosti. Nízkou průměrnou hodnotu nezaměstnanosti žen zaznamenáváme u regionu Emilia-Romagna (7,76 %), Toskánsko (10,13 %) a Marky (10,43 %), nejvyšší naopak u

Abruzzo (15,56 %), Lazio (14,14 %) a Umbrie (12,56 %). V roce 2013 dosahovaly nejvyšší hodnoty nezaměstnanosti u žen regiony Lazio (19,17 %) a Abruzzo (20,53 %).

Jižní oblast vykazuje v porovnání se severem a centrem znovu velmi rozdílné hodnoty nezaměstnanosti. Za sledované období měly v průměru nejnižší míru dlouhodobé nezaměstnanosti regiony Molise (16,44 %), Basilicata (18,66 %) a Sardinie (18,9 %), vyšších hodnot dosahovaly Sicílie (22,52 %), Kampánie (22,07 %) a Kalábrie (21,64 %). Nejvyšší míry nezaměstnanosti dosahují v roce 2013 regiony Kampánie (32,78 %), Kalábrie (32,19 %) a Sicílie (32,48 %), naopak nejnižší Basilicata (25,09 %). Tempo vývoje nezaměstnanosti bylo v regionech v průměru v rozmezí 3 - 4 % ročně. Jižní skupina regionů vykazuje podobné rozdílnosti ve vývoji míry nezaměstnanosti mužů a žen jako v předchozích kapitolách. Z celkového hlediska je nezaměstnanost mužů nižší, ale v posledních letech (2012 a 2013) některé regiony vykazují značný růst. V regionu Sardinie je nezaměstnanost žen v roce 2013 nižší než u mužské kategorie. Nejnižších průměrných hodnot u skupiny mužů dosahují regiony Molise (13,32 %), Basilicata (15,44 %) a Apulie (16,07 %), naopak nejvyšší hodnoty vykazují Sicílie (19,36 %), Kalábrie (18,79 %) a Kampánie (18,61 %). Nižší průměrnou míru nezaměstnanosti u žen nalezneme v Molise (20,99 %), na Sardinii (21,32 %) a v regionu Basilicata (23,79 %), nejvyšší naopak vykazuje Kampánie (28,03 %), Sicílie (27,93 %) a Kalábrie (26,08 %). Průměrné tempo růstu nezaměstnanosti u žen vykazuje i hodnoty rovné jedna, což znamená, že z dlouhodobého hlediska přetrvává nízký růst nezaměstnanosti. V roce 2013 dosahovaly nejvyšší hodnoty nezaměstnanosti u žen regiony Kalábrie (38,05 %) a Sicílie (37,19 %). Z pohledu hodnoty obecné míry nezaměstnanosti v Itálii se jedná o opravdu velké číslo. Za celé sledované období jen v několika regionech (a jen v určitých letech - 2007 a 2008) byla nezaměstnanost žen menší než 20 %. Po většinu přesahovala tuto mez a blížila se i k hranici 30 %. Pro představu, míra nezaměstnanosti žen v „mladší“ kategorii 15 - 29 let dosahuje na Sicílii 51,42 % v roce 2013 a další regiony se k této hodnotě blíží - Kalábrie (46,69 %), Kampánie (46,31 %).

3.5.2 Věkové skupiny nad 50 let

Již tabulka 3.2 v předešlém textu naznačila, že míra nezaměstnanosti ve vybrané věkové skupině 55 - 64 let oproti průměru Itálie patří mezi ty nejnižší. Jelikož se jedná o rizikovou skupinu, v prostředí italského pracovního trhu se jí, zdá se, daří určitě lépe než mladším kategoriím nezaměstnaných. Tabulka 3.6 níže zobrazuje celkový vývoj míry

nezaměstnanosti v rozmezí 55 - 64 let v jednotlivých regionech. Přílohy 22 a 23 obsahují tabulky s vývojem nezaměstnanosti za muže a ženy.

Tabulka 3.6: Vývoj míry nezaměstnanosti 55 - 64 let v regionech Itálie (v %)

Region/Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Průměr	Průměrný koeficient růstu
Piemont	3,29	2,08	1,88	1,87	2,49	4,08	4,33	5,04	5,61	5,42	3,61	1,06
Údolí Aosty	1,38	1,55	1,58	2,07	1,65	2,86	3,95	4,73	5,24	4,32	2,93	1,14
Ligurie	4,44	3,98	2,85	2,10	3,71	5,27	3,27	3,61	5,50	5,57	4,03	1,03
Lombardie	3,05	2,66	2,16	1,64	2,70	2,71	3,08	3,68	3,91	3,80	2,94	1,02
p. Bolzano	1,72	0,77	1,10	0,76	2,39	2,04	3,04	2,74	2,75	2,70	2,00	1,05
p. Trento	2,16	1,73	1,21	0,87	2,09	1,64	2,11	1,72	2,76	2,37	1,86	1,01
Benátsko	3,11	3,86	2,94	1,30	2,13	2,02	2,99	2,16	3,59	4,73	2,88	1,05
F-J Benátsko	0,97	2,96	1,48	1,42	4,05	2,64	3,17	2,67	2,72	4,34	2,64	1,18
Emilia-Romagna	1,77	2,16	2,46	1,40	1,97	2,43	3,13	2,96	4,56	4,35	2,72	1,11
Toskánsko	2,41	2,64	2,44	2,14	2,48	2,50	2,70	2,49	3,88	4,48	2,82	1,07
Umbrie	2,83	2,52	1,81	1,03	0,62	1,57	2,42	3,45	4,69	2,92	2,39	1,00
Marky	3,49	1,64	1,20	2,04	2,30	4,15	2,67	2,43	3,38	4,41	2,77	1,03
Latium	3,89	3,37	3,06	3,15	2,74	2,59	3,62	4,13	5,76	5,81	3,81	1,05
Abruzzo	2,51	3,35	1,79	1,98	2,53	4,15	3,93	2,84	5,86	3,92	3,28	1,05
Molize	4,04	2,82	2,55	2,81	3,09	2,15	2,70	2,28	3,21	7,29	3,29	1,07
Kampánie	7,52	4,93	3,70	3,10	4,37	4,12	4,01	4,29	7,60	8,02	5,17	1,01
Apulie	5,96	5,03	3,75	3,28	3,95	4,66	3,94	5,90	7,36	8,80	5,26	1,04
Bazilikata	3,12	2,84	4,15	2,85	3,17	4,10	3,94	3,86	5,29	6,97	4,03	1,09
Kalábrie	5,36	2,95	3,35	3,19	3,40	3,78	3,84	3,85	5,89	8,83	4,44	1,06
Sicílie	7,18	6,41	4,37	4,43	4,86	4,77	5,22	6,38	8,36	9,52	6,15	1,03
Sardinie	6,42	4,54	5,34	4,25	6,51	6,44	4,57	4,07	6,65	7,46	5,63	1,02

Zdroj: ISTAT, vlastní zpracování

Z předchozích kapitol víme, že *severní* země vykazují řádově nižší míru nezaměstnanosti. Při pohledu na tabulku 3.6 můžeme tvrdit, že výrok je pravdivý, ale hodnoty nevykazují podle barevného spektra jednoznačnou převahu severních regionů. Ve vymezené oblasti Sever v průměru za sledované období měly nejnižší míru nezaměstnanosti regiony Bolzano (2 %), Trento (1,86 %) a Furladsko - Julské Benátsko (2,64 %), nejvyšší hodnotu vykazují naopak regiony Ligurie (4,03 %), Piemont (3,61 %) a Údolí Aosty (2,93 %). V roce 2013 vykazují nejvyšší hodnoty indikátoru nezaměstnanosti regiony Ligurie (5,57 %) a Piemont (5,42 %), nejnižší Trento (2,37 %). Dle průměrného tempa růstu má největší roční nárůst míry nezaměstnanosti Furladsko - Julské Benátsko, a to 18 %, nejméně pak Trento (1 %). Ostatní regiony se pohybují v rozmezí 1 - 6 %. Nárůst nezaměstnanosti v roce 2012 a 2013 není tak výrazný jako u již uvedených skupin nezaměstnaných. V dané kategorii 55 - 64 let již nemůžeme tvrdit, že se převážně vyskytují nižší hodnoty ve skupině mužů. Dle průměrných hodnot tak v některých regionech je opačný efekt. Rozdíl mezi nezaměstnaností žen a mužů je skoro minimální cca o 1 p. b. Nejnižších průměrných hodnot u kategorie mužů dosahují regiony Trento (1,52 %), Bolzano (2,28 %) a Benátsko (2,7 %), nejvyšší hodnoty nezaměstnanosti vykazují regiony Piemont (3,81 %), Ligurie (3,74 %) a Údolí Aosty

(3,36 %). U žen dosahují nejvyšších průměrných hodnot regiony Ligurie (4,47 %), Piemont (3,33 %) a Benátsko (3,3 %), naopak nízkou míru zaznamenáváme u Bolzana (1,61 %), Trenta (2,48 %) a u Furladsko - Julské Benátsko (2,54 %). V roce 2013 dosahovaly nejvyšší hodnoty nezaměstnanosti u žen regiony Furladsko - Julské Benátsko (5,03 %) a nejnižší Trento (2,12 %). Průměrné tempo růstu nezaměstnanosti u žen vykazuje hodnoty menší nebo rovné jedna. Region Trento dosahuje nejnižší hodnoty a vykazuje záporný růst, neboli zjednodušeně v průměru míra nezaměstnanosti za sledované období spíše poklesla. Podobný vývoj se vyskytuje v Lombardii a v Benátsku.

V *centrální* oblasti za sledované období měly v průměru nejnižší míru nezaměstnanosti regiony Umbrie (2,39 %), Emilia-Romagna (2,72 %) a Marky (2,77 %) vrcholných hodnot dosahovaly Abruzzo (3,28 %), Latium (3,81 %) a Toskánsko (2,82 %). Nejvyšší hodnoty ukazatele míry nezaměstnanosti dosahují v roce 2013 regiony Latium (5,81 %) a Toskánsko (4,48 %), naopak nejnižší vykazuje Umbrie (2,92 %). Tempo vývoje nezaměstnanosti bylo v regionech v rozmezí 3 - 11 % ročně. Průměrný nulový růst vykazuje region Umbrie. V dané kategorii 55 - 64 let se více vyskytují nižší hodnoty nezaměstnanosti tentokrát ve skupině žen. Rozdíl mezi nezaměstnaností žen a mužů je v rozmezí cca 1 p. b. Nejnižších průměrných hodnot u skupiny mužů dosahují regiony Emilia-Romagna (2,43 %), Toskánsko (2,9 %) a Umbrie (2,46 %), vyšší hodnoty nezaměstnanosti mají regiony Latium (4,47 %), Abruzzo (3,29 %) a Marky (2,91 %). Nízkou průměrnou hodnotu nezaměstnanosti žen zaznamenáváme u regionu Umbrie (2,3 %), Marky (2,61 %), a Toskánsko (2,73 %), nejvyšší naopak u Abruzzo (3,28 %), (3,15 %) a Latium (2,79 %). V roce 2013 dosahovaly nejvyšší hodnoty nezaměstnanosti u žen regiony Emilia-Romagna (4,81 %) a Marky (4,3 %). Region Umbrie dosahuje nejnižší hodnoty průměrného tempa růstu a vykazuje záporný růst, v průměru tedy míra nezaměstnanosti za sledované období spíše poklesla.

Jižní oblast vykazuje v porovnání se severem a centrem znovu vyšší hodnoty nezaměstnanosti. Za sledované období měly v průměru nejnižší míru nezaměstnanosti regiony Molize (3,29 %), Basilikata (4,03 %) a Kalábrie (4,44%), vyšších hodnot dosahovaly Sicílie (6,15 %), Sardinie (5,63 %) a Apulie (5,26 %). Nejvyšší míry nezaměstnanosti dosahují v roce 2013 regiony Sicílie (9,52 %) a Kalábrie (8,83 %), naopak nejnižší Basilikata (6,97 %). Průměrné tempo vývoje nezaměstnanosti bylo v regionech v rozmezí 1 - 9 % ročně. Jižní skupina regionů nevykazuje podobné rozdílnosti ve vývoji míry nezaměstnanosti mužů a žen jako v předchozích kapitolách. Z celkového hlediska je nezaměstnanost mužů vyšší než žen ve všech šesti regionech. Rozdíl mezi nezaměstnaností žen a mužů je v rozmezí cca 2 - 3 p. b.

Nejnižších průměrných hodnot u skupiny mužů dosahují regiony Molize (3,87 %), Bazilikata (4,71 %) a Kalábrie (5,08 %), naopak nejvyšší hodnoty vykazují Sicílie (7,17 %), Sardinie (6,19 %) a Kampánie (5,86 %). Nižší průměrnou míru nezaměstnanosti u žen nalezneme v Molize (2,33 %), v regionu Bazilikata (2,76 %) a v Kalábrii (3,21 %), nejvyšší naopak vykazuje Sardinie (4,61 %), Apulie (4,2 %) a Sicílie (3,89 %). Průměrné tempo růstu nezaměstnanosti u žen vykazuje ve čtyřech případech hodnoty menší jedna, což znamená, že z dlouhodobého hlediska přetrvává nízký růst nezaměstnanosti, spíše její pokles. V roce 2013 dosahovaly nejvyšší hodnoty nezaměstnanosti u žen regiony Apulie (6,57 %) a Kalábrie (5,81 %), nejnižší region Bazilikata (2,68 %). Z pohledu hodnoty míry nezaměstnanosti mladších žen (25 - 34 let) se jedná o opravdu velký rozdíl. Nejenom, že se průměrná hodnota nezaměstnanosti žen (55 - 64 let) pohybuje do 5 %, je také nižší, než míra u mužské kategorie a vykazuje spíše klesající charakter. U mladších žen je abnormálně vysoká míra nezaměstnanosti (hluboko přes 20 %) a je také pod úrovní hodnot mužské skupiny.

3.6 Zaměstnanost

Pro měření zaměstnanosti se obvykle používá *míra zaměstnanosti*, která vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných na počtu všech osob v produktivním věku (15 - 65 let). Tabulka 3.7 níže znázorňuje vývoj zaměstnanosti osob ve věku 15 - 64 let regionů NUTS 2 Itálie za období deseti let (2004 až 2013). Tak jako ve většině již prezentovaných tabulek i zde je vidět nesoulad mezi severněji umístěnými a jižními regiony.

Severní oblast dosahuje v průměru více než 60 % podíl, což znamená, že většina populace v produktivním věku je v „nějakém“ pracovním poměru, buď jako zaměstnanec, nebo třeba živnostník. Nejvyšší hodnoty dosahuje region Bolzano (70,42 %), který ostatní převyšuje cca o 5 p. b. Region Bolzano vykazoval v součtu i nejmenších hodnot míry nezaměstnanosti. Nejnižší zaměstnanost je v Ligurii (62,35 %), která se často pohybovala hodnotami nezaměstnanosti mezi „nejhoršími“. Zbylé regiony se pohybují okolo cca 65 % zaměstnanosti.

Oblasti *Centrum* vévodí v průměru region Emilia-Romagna (68,43 %), z opačné strany se řadí region Abruzzo (56,74 %). Za celé sledované období se žádná oblast nedostala pod 50 % mez. Pokud se zaměříme nejen na průměrné hodnoty dle barevného spektra, jsou tmavější, čím přecházíme geograficky směrem k jihu. V roce 2013 byla největší hodnota v regionu Emilia-Romagna (66,3 %), nejnižší v Abruzzo (54,78 %).

Tabulka 3.7: Vývoj zaměstnanosti 15 - 64 let regionů Itálie (v %)

Region/Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Průměr
Piemont	63,37	63,99	64,76	64,92	65,23	64,02	63,53	64,32	63,78	62,37	64,03
Údolí Aosty	66,96	66,29	67,02	68,11	67,89	66,96	67,37	66,99	66,35	65,63	66,96
Ligurie	60,16	61,03	62,37	63,74	63,81	63,46	63,00	63,25	62,00	60,73	62,35
Lombardie	65,48	65,48	66,56	66,75	67,02	65,79	65,07	64,72	64,68	64,87	65,64
p. Bolzano	69,26	69,11	69,60	69,79	70,50	70,48	71,09	70,98	71,85	71,51	70,42
p. Trento	65,65	65,11	65,42	66,31	66,72	66,62	66,02	66,07	65,49	65,59	65,90
Benátsko	64,30	64,56	65,46	65,78	66,44	64,64	64,45	64,90	64,97	63,29	64,88
F-J Benátsko	62,55	63,07	64,75	65,50	65,27	63,43	63,56	64,20	63,63	62,98	63,90
Emilia-Romagna	68,28	68,38	69,40	70,28	70,22	68,52	67,40	67,90	67,60	66,30	68,43
Toskánsko	63,21	63,75	64,80	64,77	65,36	64,81	63,80	63,57	63,90	63,83	64,18
Umbrie	61,42	61,56	62,86	64,60	65,39	63,00	62,75	62,33	61,52	61,08	62,65
Marky	63,80	63,49	64,39	64,81	64,69	63,76	63,66	62,78	62,64	61,02	63,50
Latium	58,48	58,38	59,32	59,70	60,20	59,45	59,17	58,84	58,58	57,03	58,92
Abruzzo	56,28	57,24	57,58	57,78	58,97	55,71	55,50	56,78	56,83	54,78	56,74
Molize	51,95	51,06	52,32	53,55	54,14	52,29	51,09	50,58	50,71	47,39	51,51
Kampánie	45,04	44,07	44,13	43,70	42,47	40,79	39,87	39,40	39,97	39,76	41,92
Apulie	45,02	44,41	45,72	46,66	46,71	44,93	44,38	44,76	44,97	42,33	44,99
Basilikata	49,12	49,24	50,27	49,55	49,58	48,45	47,13	47,64	46,89	46,12	48,40
Kalábrie	46,00	44,54	45,55	44,88	44,10	43,13	42,16	42,49	41,59	38,99	43,34
Sicílie	43,21	44,03	45,03	44,57	44,09	43,53	42,64	42,32	41,22	39,32	43,00
Sardinie	51,20	51,43	52,27	52,77	52,48	50,83	51,02	52,02	51,74	48,36	51,41

Zdroj: ISTAT, vlastní zpracování

Oblast *jih* se obecně potýká s velkou nezaměstnaností, jak jsme si již ukázali, především tedy v kategorii mladších skupin. Zmíněnou situaci potvrzuje i míra zaměstnanosti, která se z větší části pohybuje pod 50 % hranicí. Jediné dva regiony - Molize a Sardinie - vykazují velmi těsné hodnoty nad touto mezí. Absolutně nízkou míru zaměstnanosti nalezneme v Kampánii (41, 92 %) a na ostrově Sicílie (43 %). Kampánie v roce 2013 má ještě menší míru zaměstnanosti než je její průměrná hodnota (39,76 %), a není jediným regionem - Kalábrie (38,99 %), Sicílie (39,32 %). Roky 2012 a 2013 jsou z tohoto pohledu nejhoršími za celé období 10 let. Pokud tento trend bude v této oblasti pokračovat, bude zde až nemožné sehnat jakoukoli práci, tudíž se pravděpodobně rozvine ještě více práce na „černo“, prohloubí se sociálně patologické jevy a zvýší se výdaje na sociální transfery, které ještě více zatíží státní rozpočet.

3.7 Alternativní ukazatele trhu práce

Pro hodnocení trhu práce se také používá tzv. *míra ekonomické aktivity*. Tento ukazatel vyjadřuje podíl pracovní síly (zaměstnaných a nezaměstnaných) na obyvatele v produktivním věku (15 - 65 let). Pokud ukazatel vyjde, dejme tomu 60 %, znamená to, že zbylých 40 % obyvatel nehledá z nějakého důvodu zaměstnání - jsou to pravděpodobně studenti, lidé v domácnosti, nebo osoby, které jsou dobrovolně nezaměstnaní (např. jim vyhovuje sociální systém podpor - nepřizpůsobivé osoby apod.).

Tabulka 3.8: Vývoj míry ekonomické aktivity 15 - 64 let regionů Itálie (v %)

Region/Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Průměr
Piemont	66,92	67,16	67,51	67,84	68,76	68,80	68,82	69,71	70,34	69,88	68,57
Údolí Aosty	69,06	68,55	69,12	70,37	70,18	70,10	70,54	70,77	71,55	71,74	70,20
Ligurie	63,90	64,80	65,55	67,03	67,52	67,35	67,49	67,57	67,67	67,60	66,65
Lombardie	68,27	68,30	69,15	69,16	69,65	69,56	68,98	68,72	69,98	70,67	69,24
p. Bolzano	71,18	71,11	71,49	71,68	72,26	72,59	73,14	73,50	74,99	74,88	72,68
p. Trento	67,84	67,56	67,52	68,32	68,99	69,08	69,03	69,20	69,84	70,28	68,76
Benátsko	67,18	67,45	68,26	68,09	68,89	67,91	68,44	68,36	69,61	68,59	68,28
F-J Benátsko	65,14	65,78	67,16	67,86	68,24	67,02	67,46	67,76	68,34	68,36	67,31
Emilia-Romagna	70,92	71,13	71,86	72,38	72,57	72,04	71,56	71,77	72,83	72,57	71,96
Toskánsko	66,73	67,35	68,13	67,73	68,88	68,85	68,03	68,06	69,41	70,04	68,32
Umbrie	65,17	65,62	66,29	67,73	68,73	67,59	67,26	66,77	68,31	68,32	67,18
Marky	67,39	66,66	67,51	67,68	67,89	68,37	67,58	67,37	69,07	68,79	67,83
Latium	63,60	63,32	64,21	63,83	65,12	65,04	65,33	64,64	65,72	65,16	64,60
Abruzzo	61,19	62,18	61,65	61,67	63,14	60,66	60,91	62,14	63,84	62,01	61,94
Molize	58,68	56,83	58,18	58,33	59,62	57,56	55,85	56,24	57,73	56,39	57,54
Kampánie	53,48	51,85	50,70	49,29	48,65	46,91	46,44	46,72	49,61	50,76	49,44
Apulie	53,36	52,11	52,48	52,58	52,90	51,50	51,41	51,61	53,47	52,92	52,43
Bazilikata	56,43	56,18	56,25	54,84	55,84	54,62	54,22	54,16	54,96	54,47	55,20
Kalábrie	53,74	52,13	52,38	50,62	50,23	48,72	47,94	48,76	51,67	50,31	50,65
Sicilie	52,31	52,65	52,12	51,27	51,21	50,62	50,06	49,51	50,78	49,92	51,05
Sardinie	59,55	59,16	58,69	58,61	59,88	58,74	59,52	60,27	61,39	58,77	59,46

Zdroj: ISTAT, vlastní zpracování

Při hodnocení míry ekonomické aktivity v tabulce 3.8 můžeme prakticky vycházet z porovnání míry zaměstnanosti uvedené výše. Hodnoty jsou stejně barevně odlišený a jejich výše je přibližně totožná. Většími rozdíly jsou ale patrné v oblasti *jih*, kde v průměru pouze jeden region se nachází pod hranicí 50 % - Kampánie (49,44 %). Ostatní oblasti překračují 50 % mez. Nejvyšší míru ekonomické aktivity vykazuje Sardinie (59,46 %). *Centrum* a oblast *sever* v průměru přesahují hranici 60 %, pouze tři regiony dosahují až 70 % - Emilia-Romagna (71,96 %), Bolzano (72,68 %) a Údolí Aosty (70,20 %).

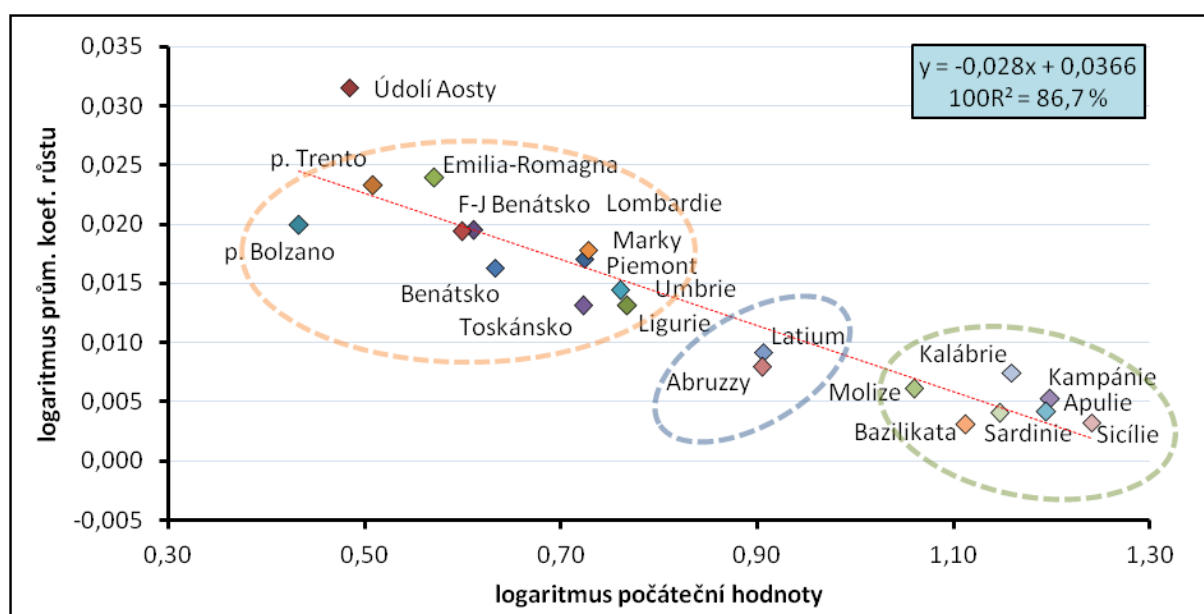
4 Komparace a politika zaměstnanosti

4.1 Konvergence regionů

Ve třetí kapitole byla k hodnocení rozdílnosti mezi regiony použita škálovací metoda *semafor*. Bylo provedeno hodnocení údajů nezaměstnanosti regionů mezi sebou. Nyní přistoupíme k hodnocení vývoje nezaměstnanosti v čase pomocí metody měření konvergence. „Pod pojmem konvergence rozumíme sbližování regionů v čase v hodnotě určitého indikátoru. Opakem konvergence je divergence (vzdalování).“³³ Pro takto velký počet regionů se jedná především o hledání převažující tendence vývoje. Regiony, které budou výrazně mimo patřičnou tendenci, jsou vůči ostatním disparitní. Hodnocení vývoje míry nezaměstnanosti klasifikujeme za tyto kategorie: *nezaměstnaní 15 - 64 let*, *riziková skupina nezaměstnaných 25 - 34 let a 55 - 64 let*. Jako postup bylo zvoleno měření beta-konvergence, pro doplnění je v příloze 23 grafická prezentace měření sigma-konvergence. [9]

Míra nezaměstnanosti 15 - 64 let

Graf 4.1: Konvergence regionů dle míry nezaměstnanosti 15 - 64 let za období 2004 - 2013

Zdroj: ISTAT, vlastní zpracování

V grafu 4.1 je vyobrazena konvergence regionů za období 2004 - 2013. U všech regionů došlo ke zvýšení hodnoty indikátoru nezaměstnanosti - viz tabulka 3.3 (koeficient

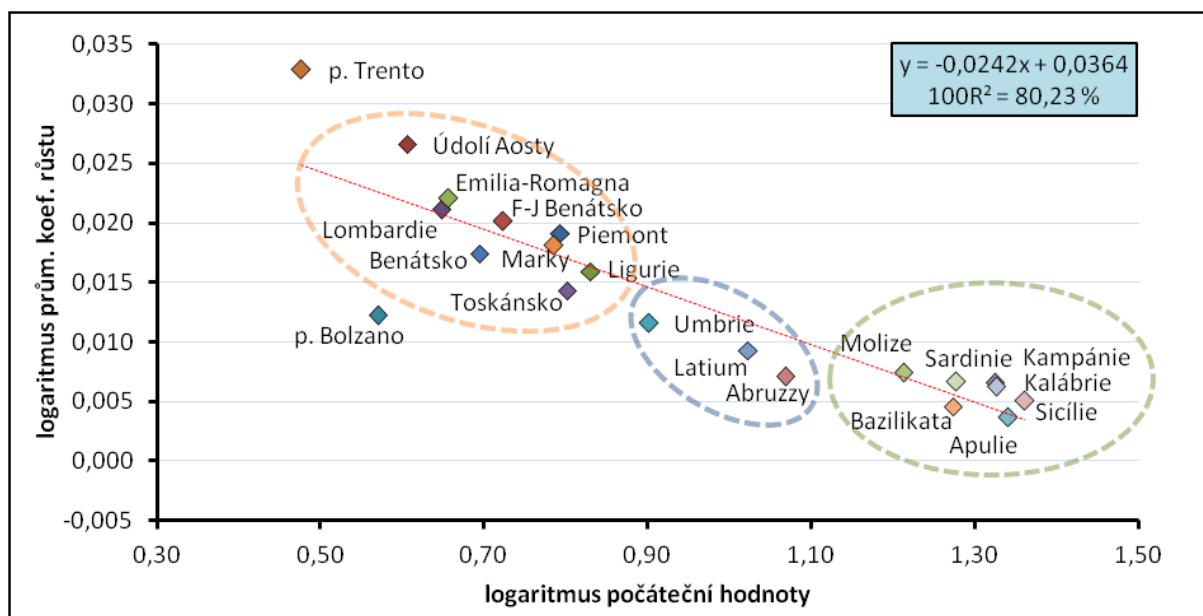
³³ Minařík, 2013, s 88

růstu větší než jedna). Ve sledovaném časovém období v souboru dvaceti jedna regionů převažovala konvergence, jelikož směrnice regresní přímky je záporná (přímka je klesající). Vypočtená hodnota koeficientu determinace ($100R^2$) je 86,7 %, což vypovídá o významné tendenci ke konvergenci.

V disparitním postavení můžeme hovořit o regionu Údolí Aosty (příp. i Bolzano), který se nachází dále od regresní přímky. V grafu jsou naznačeny „shluky“ regionů rozdělené do tří oddílů. Pokud si vybavíme (naše) rozdělení regionů dle geografické polohy, tyto oddíly nejsou vcelku totožné. Zelené ohraničení znázorňuje oblast *jih*, který obsahuje všech sedm regionů. Modré rozmezí představuje oblast *centrum* pouze s dvěma regiony. Emilia-Romagna, Ligurie, Umbrie a Marky byly zařazeny již do oblasti *sever*, která tvoří největší skupinu ohraničenou oranžově.

Míra nezaměstnanosti 25 - 34 let

Graf 4.2: Konvergence regionů dle míry nezaměstnanosti 25 - 34 let za období 2004 - 2013

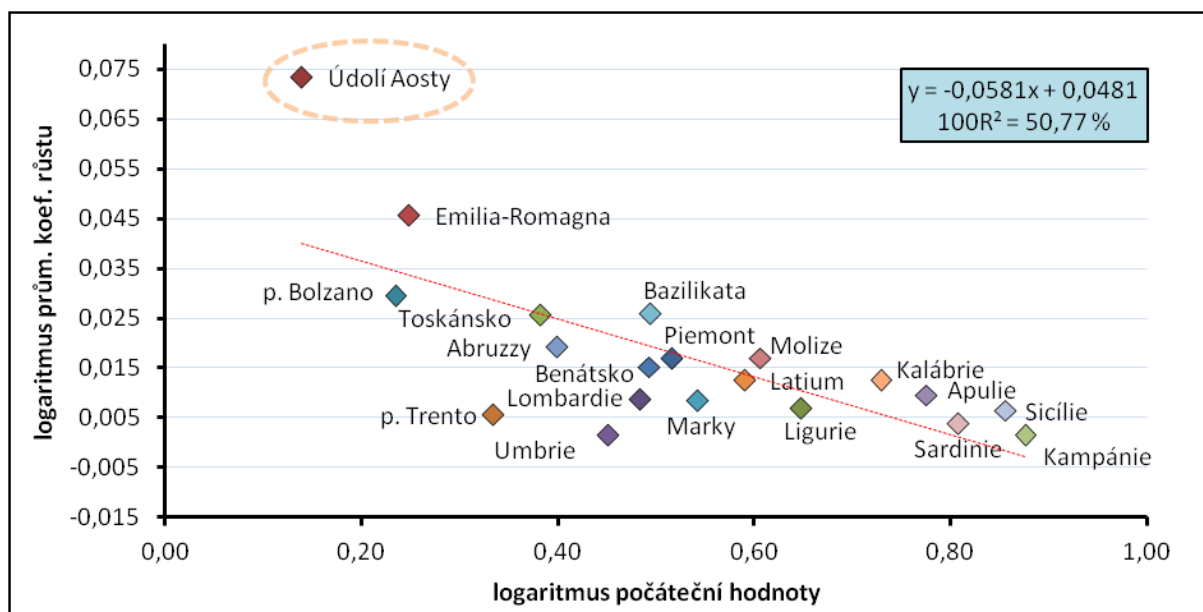
Zdroj: ISTAT, vlastní zpracování

V grafu 4.2 je vyobrazena konvergence regionů za období 2004 - 2013. U všech regionů došlo ke zvýšení hodnoty indikátoru nezaměstnanosti - viz tabulka 3.5 (koeficient růstu větší než jedna). Ve sledovaném časovém období v souboru dvaceti jedna regionů převažovala konvergence, jelikož směrnice regresní přímky je záporná (přímka je klesající). Vypočtená hodnota koeficientu determinace ($100R^2$) je 80,23 %, což vypovídá o významné tendenci ke konvergenci.

V disparitním postavení můžeme hovořit o provinciích Trento a Bolzano, které se nachází dále od regresní přímky. V grafu jsou naznačeny „shluky“ regionů opět rozdělené do tří oddílů. Zelené ohraničení znázorňuje oblast *jih*, který obsahuje všech sedm regionů. Modré rozmezí představuje oblast *centrum* nyní se třemi regiony Umbrie, Latium a Abruzzo. Největší oranžově ohraničenou skupinu vyplňují regiony *severu* (bez Trenta a Bolzana) a tři oblasti z centra - Toskánsko, Ligurie a Marky.

Míra nezaměstnanosti 55 - 64 let

Graf 4.3: Konvergence regionů dle míry nezaměstnanosti 55 - 64 let za období 2004 - 2013

Zdroj: ISTAT, vlastní zpracování

V grafu 4.1 je vyobrazena konvergence regionů za období 2004 - 2013. U všech regionů došlo ke zvýšení hodnoty indikátoru nezaměstnanosti - viz tabulka 3.6 (koeficient růstu větší než jedna). Ve sledovaném časovém období v souboru dvaceti jedna regionů převažovala konvergence, jelikož směrnice regresní přímky je záporná (přímka je klesající). Vypočtená hodnota koeficientu determinace ($100R^2$) je 50,77 %, což potvrzuje tendenci ke konvergenci. V disparitním postavení můžeme hovořit o regionu Údolí Aosty, které se nachází dále od regresní přímky. V grafu tentokrát nejsou naznačeny „shluky“ regionů, které by naznačovaly vymezené oblasti - *jih*, *centrum* a *sever*, regiony jsou blíže a nejsou mezi nimi velké rozdíly.

Sigma-konvergence ukazuje průběh proměnných v čase, naznačuje střídání obou tendencí. Graf měření sigma-konvergence v příloze 24 může potvrdit výše uvedené výsledky

měření beta-konvergence. Směrodatná odchylka logaritmů hodnot v čase systematicky klesá, dochází ke konvergenci mezi jednotkami v hodnotách sledované proměnné. Křivka kategorie 55 - 64 let se odlišuje svým průběhem od zbylých dvou. Především do roku 2010 zaznamenáváme strmý pokles, poté každoroční růst až do roku 2013. Pokud by růst nadále přetrvával, mohla by se celková konvergence změnit na divergenci v dané kategorii. [9]

4.2 Vymezení politiky zaměstnanosti

„Politika zaměstnanosti je součástí hospodářské politiky. Prostřednictvím makroekonomických regulátorů se snaží o dosažení rovnováhy mezi nabídkou práce a poptávkou po práci. Představuje soubor nástrojů, jejichž realizace motivuje zaměstnané, nezaměstnané a zaměstnavatele k jistému chování na trhu práce.“³⁴

Politiku zaměstnanosti můžeme chápat ve dvou úrovních - *makroekonomické a regionální*. Makroekonomická úroveň je zaměřena plošně a odstraňuje především příčiny nadměrné nezaměstnanosti. Na regionální úrovni se řeší důsledky existující nerovnováhy na trhu práce a zohledňuje regionální aspekty nezaměstnanosti. Při realizaci obou politik se mohou vzájemně překrývat nebo doplňovat. [11]

Aktivní politika

Aktivní politika zaměstnanosti (APZ) představuje soubor opatření, programů zaměřujících se především na cílové znevýhodněné skupiny nezaměstnaných. Často představují osoby bez patřičné kvalifikace, osoby se zdravotními, nebo jinými handicapy na trhu práce. Základním principem APZ je snížení kolektivních nevýhod různých skupin a kategorií nezaměstnaných. Mezi hlavní nástroje APZ řadíme:

- *služby zaměstnanosti* - představuje především zprostředkování práce, intenzivní poradenství a kurzy a podporu pracovní mobility. Tyto služby zabezpečují zpravidla vládní instituce,
- *školení* - pro nezaměstnané se často jedná o rekvalifikaci, neboli získání nové kvalifikace nebo zvýšení, rozšíření či prohloubení dosavadní kvalifikace. Programy pro změnu kvalifikace by měly reagovat na aktuální (a také i dlouhodobé) potřeby trhu práce. Je to jedna z nejvýznamnějších složek APZ.,

---

³⁴ Šimek, 2007, s 102

- *programy pro nezaměstnanou mládež* - jsou zaměřeny na mladé nezaměstnané a na podporu učňů a různých forem vzdělávání mladých. Smyslem je usnadnit přechod ze školy do zaměstnání a také zvyšovat podíl středoškolsky vzdělaných lidí.,
- *podpora tvorby nových pracovních míst* - tvoří subvence pro zaměstnávání v soukromém sektoru, dále podporu nezaměstnaných, kteří chtějí začít samostatně podnikat a přímou tvorbu pracovních míst.,
- *podpora pro handicapované osoby* - především pro osoby se zdravotní nebo mentální diskvalifikací. Mnohdy se mluví o tvorbě chráněných dílen se specifickými pracovními podmínkami. [11] [14]

Pasivní politika

Pasivní politika zaměstnanosti (PPZ) představuje soubor opatření tlumící plošně následky nezaměstnanosti. Jedná se především o dávky v nezaměstnanosti, které mají nahradit dočasný chybějící příjem ze zaměstnání po přechodnou dobu hledání jiné pracovní příležitosti. Výdaje na PPZ jsou většinou velmi značné a při vysoké nezaměstnanosti jejich postupný růst velmi zatěžuje veřejné rozpočty. Proto v současnosti mnoho vyspělých zemí investuje více prostředků do APZ řešící účelově problém nezaměstnanosti.

Dávky v nezaměstnanosti můžeme rozčlenit na:

- *odstupné* - mající charakter jednorázového podnikového nebo státního zaopatření,
- *podpora v nezaměstnanosti* - pravidelná peněžní dávka sociálního pojištění (většinou jako procento z výdělku),
- *pomoc v nezaměstnanosti* - peněžitá dávka sociální pomoci - v závislosti na výdělku, příjmech či všech prostředcích nezaměstnaného, resp. jeho rodiny.³⁵

Příspěvky v nezaměstnanosti nejsou jediným programem PPZ, může se také jednat o předčasný odchod do důchodu z důvodu nepříznivé situace na trhu práce. [11] [14]

---

³⁵ Winkler, 1999, s. 52

4.3 Evropská Unie a trh práce

Angažovanost EU v oblasti zaměstnanosti a trhu práce má dlouhou historii. Již od prvopočátku (cca od 60 let 20. stol) se touto oblastí intenzivně zabývá. „Mezi prioritní cíle uvedené ve Smlouvě o EU patří plná zaměstnanost, sociální pokrok, sociální začleňování, sociální ochrana, solidarita a sociální soudržnost.“³⁶ Součástí Smlouvy je také Listina základních práv EU, která zaručuje všem obyvatelům určitá sociální práva.³⁷ Pro řešení problémů na trhu práce byl vytvořen Evropský sociální fond a v současné době Evropský fond pro přizpůsobení se globalizaci. [19]

Evropský sociální fond

„Tento fond (ESF) byl založen v roce 1957 a v souladu se strategií EU podporuje aktivity a politiky v oblastech zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů. Oblasti jeho zaměření jsou zejména integrace mladých lidí do pracovního procesu, integrace osob vyloučených z trhu práce, stabilizace a růst zaměstnanosti, podpora stejných příležitostí na trhu práce a další. Činnosti financované z ESF:

- podpora činnosti jednotlivých osob - *např. všeobecné vzdělávání a odborné vzdělávání, pomoc při zaměstnávání a samostatné činnosti apod.,*
- podpora činností v rámci struktur a systémů - *např. všeobecné vzdělávání učitelů, školitelů, zlepšení přístupu zaměstnanců ke vzdělávání a kvalifikaci,*
- podpora doprovodných opatření - *např. podpora poskytování služeb pro příjemce dávek, zdravotně a jinak poškozené osoby, poskytování pečovatelských služeb, apod.“* [10]

ESF podporuje tedy zejména neinvestiční (neinfrastrukturní) projekty. Svým charakterem patří do strukturálních fondů EU, které jsou určeny pro chudší anebo jinak znevýhodněné regiony (např. venkovské a problémové městské oblasti, upadající průmyslové oblasti, oblasti s geografickým nebo přírodním znevýhodněním, jako například ostrovy, hornaté oblasti, řídce osídlené oblasti a pohraniční regiony). Prostředky ESF představují přibližně 10 % celkového rozpočtu EU. V období 2007 - 2013 mělo z opatření financovaných z ESF každoročně užitek téměř 10 milionů obyvatel a poskytlo se cca 76 mld. EUR. [35] [34]

³⁶ Politiky Evropské unie, 2013, s 3

³⁷ Mezi ně patří např. právo na kolektivní vyjednávání a na stávku, právo na ochranu v případě neoprávněného propuštění, zákaz dětské práce, ochrana mladých lidí při práci.

Evropský fond pro přizpůsobení se globalizaci

Vznikl v roce 2006 a jeho hlavní náplní je poskytnout finanční prostředky, kdy je v důsledku globalizace propuštěno více jak 500 pracovníků (buď v jednom podniku, nebo v určitém odvětví v regionu) a kdy by toto propuštění mohlo mít pro daný region nebo odvětví významný dopad. V roce 2011 bylo z fondu vyplaceno 128 mil. EUR ve 12 členských státech (mezi nimi byla i Itálie). [19]

Současná sociální politika

Evropa 2020 je název desetileté strategie růstu uvedená v roce 2010. Zásadním cílem strategie je překonat současnou ekonomickou krizi, která trápí mnoho členských zemí EU a dosáhnout hospodářského růstu a větší zaměstnanosti. V rámci strategie bylo stanoveno pět hlavních cílů, které musí Unie do konce tohoto desetiletí dosáhnout:

1. *Zaměstnanost* (Zaměstnat 75 % osob ve věkové kategorii od 20 do 64 let),
2. *Výzkum a vývoj* (Investovat do výzkumu a vývoje 3 % HDP Evropské unie),
3. *Změna klimatu a udržitelné zdroje energie*,
4. *Vzdělávání* (Snížit míru nedokončení studia pod 10 %, dosáhnout ve věkové kategorii od 30 do 34 let alespoň 40% podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva),
5. *Boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení* (Snížit alespoň o 20 milionů počet lidí, kteří žijí v chudobě a sociálním vyloučení nebo jsou na pokraji chudoby a hrozí jim sociální vyloučení). [26]

K dosažení těchto cílů strategie Evropa 2020 má přispět sedm stěžejních iniciativ, orgány členských států a EU musí u každé iniciativy svou činnost koordinovat, aby se jejich akce vzájemně podporovaly. Jedna z iniciativ je zaměřena přímo na mladé lidi - *Mládež v pohybu*, jejímž cílem je pomoci mladým lidem zvýšit jejich uplatnění na trhu práce. Nabízí granty, díky kterým mohou vycestovat do jiné země EU za studiem nebo na kurz odborné přípravy (např. stáže ve firmách). V roce 2012 zahájila EU iniciativu *Příležitost pro mladé*, kde se zaměřila na osm členských států s nejvyšší mírou nezaměstnanosti mladých (30 % a více). S těmito zeměmi uzavřela dohody o financování nezaměstnanosti mládeže z nevyčerpaných prostředků fondů EU. [19]

4.4 Politika zaměstnanosti v Itálii

V návaznosti na strategii Evropa 2020 si každý členský stát dle svého mohl nastavit své vlastní vnitrostátní cílové hodnoty s ohledem na rozdílné podmínky a okolnosti, které v nich panují. Pro cíl *Zaměstnanost* je za celou EU nastavena hodnota 75 % v kategorii osob od 20 do 64 let. V tabulce 4.1 níže je uveden vývoj zaměstnanosti za EU 28 a Itálii. Můžeme si všimnout, že Itálie má nastavenou nižší hodnotu než je požadována v průměru za celou unii. V roce 2007 a 2008 má sledovaný ukazatel nejvyšší hodnotu, poté již klesá nebo stagnuje. Pokud se klesající trend nezastaví a bude pokračovat, Itálie nastaveného cíle do roku 2020 pravděpodobně nedosáhne. Cílové hodnoty byly nastaveny v krizovém období a určitě se předpokládalo, že se díky nové koncepci růstu tento stav překoná. [26]

Tabulka 4.1: Vývoj zaměstnanosti (v %)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Cíl
Itálie	62	62	63	63	63	62	61	61	61	60	67
EU 28	67	68	69	70	70	69	69	69	68	68	75

Zdroj: ISTAT, vlastní zpracování

Aktivní politika

Provádění APZ navazuje na strategii Evropa 2020. Prioritní oblastí v Itálii je zvýšení úrovně vzdělávání a odborné přípravy obyvatelstva a postupně snížit podíl osob bez kvalifikace nebo jen se základním vzděláním. Preferovanými nástroji APZ jsou především různá školení, rekvalifikace, poradenská činnost, stáže, praxe ve firmách aj. Italská vláda vyčlenila 794 milionů EUR pro období 2013-2015 s cílem podpořit trvalou zaměstnanost mladých lidí mezi 18 a 29 let. Peníze byly přiděleny na podporu stáží, podnikání (osoby samostatně výdělečně činné) a na tvorbu míst pro osoby se zdravotním postižením. Pro efektivnější trh práce byl vytvořen portál - *Cliclavoro*, který sdružuje občany, firmy, agentury s cílem snadněji a bez zbytečné byrokracie nalézt pracovní uplatnění. [36]

S nezaměstnaností mladých skupin obyvatel se pojí výraz „*neets*“. Obvykle jsou to demotivovaní mladí lidé, kteří nepracují ani nestudují. Přibližně 14 milionů mladých Evropanů sedí doma a nic nedělá. To je více než 15 % mladých lidí mezi 15 a 29 lety. V Itálii je tak v roce 2013 zhruba 2,5 milionů těchto mladých lidí (viz příloha č. 25). Pro některé je život bez práce dobrovolná volba, někteří cestují. Většina se ocitá v sociální a politické izolaci, ztrácejí důvěru v instituce. Vzniká tak pravděpodobnost vzniku sociálně

patologických jevů u této skupiny, mohou se stát obětí drog nebo alkoholu. Pro tuto skupinu je velmi těžké se vůbec začlenit do pracovního procesu a je třeba jim zvýšit pozornost. [24]

Pasivní politika a sociální zabezpečení

Příspěvky v nezaměstnanosti zde představují tři druhy - běžné dávky v nezaměstnanosti, dávky v mobilitě a speciální příspěvky:

- *podpora v nezaměstnanosti* - vyplácí se nejvýše po dobu 8 měsíců, výše podpory se vypočítává ze mzdy za poslední tři měsíce (prvních 6 měsíců 60 %, zbylé 2 měsíce 40 % ze mzdy). O podporu v nezaměstnanosti může požádat nezaměstnaný, který v posledních dvou letech odpracoval alespoň 52 týdnů a musí být zaregistrovaný na tamějším úřadě práce,
- *dávky v mobilitě* - jsou vypláceny maximálně 48 měsíců. Jejich výše a délka závisí na věku příjemce a regionu, ve kterém bydlí,
- *speciální příspěvky* - vyplácejí se pracovníkům zaměstnaným ve stavebnictví a v zemědělství. Počítají se z předcházejících výdělků. [36] [41]

Pro výplatu sociálních dávek v Itálii existuje několik institucí. Všechny tyto organizace zastřešuje Národní úřad sociálního zabezpečení (INPS), který spravuje fondy zaměstnaným osobám. Další instituce sociálního zabezpečení jsou Národní úřad sociálního zabezpečení pro státní zaměstnance (INPADAP) a Národní úřad v případech pracovních úrazů (INAIL). Ostatní organizace se starají o různé kategorie osob samostatně výdělečně činných, například INARCASSA o inženýry a architekty, ENPAB o biology a ENPAM o lékaře.

Výdaje na sociální ochranu

Jak již bylo mnohokrát zmíněno, nezaměstnanost sebou přináší značné výdaje ze státního rozpočtu, ať už se jedná přímo o výplaty dávek, nebo jiných sociálních transferů. V tabulce 4.2 jsou uvedeny vybrané výdaje na sociální ochranu v Itálii. Hodnota dávek v nezaměstnanosti se od roku 2007 neustále zvyšuje až na cca 11,3 miliard EUR v roce 2013. Vývoj nezaměstnanosti a dávek v nezaměstnanosti prezentuje graf v příloze 26. Postupné navyšování tak provází i dotace na mzdy a v součtu tak i celkovou hodnotu sociálních dávek. Pokud stoupají výdaje na sociální politiku, je nutné někde ve státním rozpočtu získat finanční prostředky. Buď musíme zvýšit příjmy (změna daní), ubrat v jiných resortech, anebo se

rozhodnout pro zadlužování, čímž se stane státní rozpočet deficitní. Itálie, jak již bylo uvedeno, je velmi zadluženou zemí. Hospodaření veřejné správy se nachází v tabulce 4.3.

Tabulka 4.2: Výdaje na sociální ochranu v Itálii (mil. EUR)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dávky v nezaměstnanosti	4 359	4 689	4 857	4 690	5 563	7 815	8 264	8 485	9 464	11 339
Dotace na mzdy	815	898	904	734	820	2 630	3 125	2 921	3 637	3 845
Celkové sociální dávky	215 787	222 917	231 185	242 209	254 087	265 676	274 125	280 613	287 145	294 832

Zdroj: ISTAT, vlastní zpracování

V posledních pěti letech jsou celkové výdaje v Itálii vyšší než příjmy a vznikají tímto deficity veřejných rozpočtů. Z dlouhodobého hlediska je takové zadlužování neudržitelné a velmi zatěžuje stávající systém. Pravdou je, že ekonomické procesy spolu úzce souvisí a dosáhnout uspokojivého stavu hospodářství, pokud dlouhodobě prochází krizí, je pro odpovědné politiky složité. Pro zvýšení zaměstnanosti jsou potřeba prostředky, které nejsou, musíme se tedy zadlužit. Když se nepodaří dlouhodobě zvýšit zaměstnanost, stále více a více si pak půjčujeme, abychom prováděli účinnější politiku zaměstnanosti, a veřejný dluh neustále roste.

Tabulka 4.3 Hospodaření veřejné správy od roku 2009

(mld. EUR)	2009	2010	2011	2012	2013
Celkové výdaje	797,479	793,937	794,466	800,873	798,982
Celkové příjmy	715,738	724,018	735,354	753,517	751,661
Schodek veřejných rozpočtů	-81,741	-69,919	-59,112	-47,356	-47,321

Zdroj: [33]

Pokud porovnáme výši veřejných výdajů (viz tab. 4.3) a celkových sociálních dávek (viz tab. 4.2), tvoří dávky více než 1/3 výdajů. Velkou část sociálních transferů tvoří výplata starobních důchodů, jelikož Itálie patří k evropským zemím s největším podílem populace starší 65 let. Trend stárnutí obyvatel Itálie bude s velkou pravděpodobností pokračovat a v budoucnu dojde na otázku, jak tyto lidi sociálně zabezpečit.

Závěr

O nezaměstnanosti se hovoří neustále, v novinách, v televizi, na internetu. Ať se nás třeba přímo netýká, v delším časovém horizontu si nemůžeme být ničím jistí a může se stát, že najednou místo zaměstnání navštěvujeme rekvalifikační kurz. Nezaměstnanost je přítomna v každém hospodářství, záleží ale zpravidla na tom, v jaké je výši. Malý ekonomicky nevýrazný stát může vykazovat nízkou míru nezaměstnanosti, mít spokojenější obyvatele a stabilnější sociální systém. Ekonomicky prosperující země mohou mít (a také většinou mají) jako celek nízkou nebo průměrnou výši nezaměstnanosti, avšak pokud jsou geograficky rozlehlé, v jejich regionech zřejmě bude docházet k rozdílnostem. Itálie se může zařadit právě mezi tyto země.

Diplomová práce byla tímto zaměřena na nalezení ekonomických regionálních disparit v regionech soudržnosti Itálie. V obecném povědomí převládá stále dělení regionů Itálie na bohatý sever a chudý jih. Itálie jako spoluzakládající člen Evropské unie se dlouhodobě snaží o zmenšení hospodářského rozdílu mezi těmito oblastmi, ale je otázkou, jestli v tomto směru dosahuje úspěchu nebo se naopak rozdílnosti prohlubují. Vhodným ekonomickým jevem odrážející aktuální situaci v regionech je nezaměstnanost. Dílčím cílem práce bylo provést analýzu nezaměstnanosti mezi jednotlivými regiony soudržnosti, ve kterých byl zkoumán vývoj nezaměstnanosti, dlouhodobé nezaměstnanosti a zaměstnanosti.

Než jsme přistoupili k samotné analýze, v první části práce byla nastíněna teoretická východiska týkající se regionů, disparit a nezaměstnanosti. K tomuto účely byly použity odborné knižní zdroje a ověřené internetové portály. V rámci problematiky regionů a administrativního členění byla také provedena geografická charakteristika jednotlivých regionů soudržnosti. Během teoretického výkladu se objevovala grafická vyobrazení příslušných indikátorů nezaměstnanosti utvářející představu o postavení Itálie v rámci evropského prostoru. Itálie dosahovala dle celkové míry nezaměstnanosti průměru EU za 28 členských států. V oddílu věnující se nezaměstnanosti byly blíže vymezeny rizikové skupiny nezaměstnaných a problémy související s jejich začleňováním na trhu práce.

Třetí kapitola obsahuje již samotný výzkum vývoje nezaměstnanosti v regionech. Porušili jsme klasické rozdělení regionů a klasifikovali jsme je do tří skupin - *sever*, *centrum* a *jih*. Pro vyhodnocení příslušných indikátorů se jako vhodná metoda osvědčila škálovací technika semafor. Mimo obecné míry nezaměstnanosti byla pozornost věnována rizikovým skupinám nezaměstnaných, hlavně mladší populaci ve věku 25 - 34 let a starší populaci ve

věku 55 - 64 let. Specifická skupina *ženy* byla hodnocena společně v jednotlivých oddílech. Zřetelný rozdíl mezi jižními a severnějšími oblastmi byl patrný téměř v každé tabulce a potvrzoval obecně zakořeněné představy. Nezaměstnanost žen byla prakticky vždy vyšší než u mužské populace. Nejvyšších hodnot nezaměstnanosti dosahovaly regiony především u věkové skupiny 25 - 34 let. Ve skupině *jih* dosahovala nezaměstnanost u tří regionů až dvounásobku nejvyšší hodnoty z oblasti sever. Absolutně nejvyšších hodnot nezaměstnanosti (téměř 40 %) dosahovala skupina žen v jižních regionech. Pouze u věkové skupiny 55 - 64 let nebyly rozdíly v nezaměstnanosti tak jednoznačné. V této skupině dosahovaly nižší nezaměstnanosti především ženy než muži. Také rozdíly mezi skupinami regionů byly menší a celkově byla míra nezaměstnanosti rovnoměrněji rozložena.

Poslední část práce se věnovala srovnání regionů v čase pomocí metody konvergence a dále také politice zaměstnanosti v Itálii. Konvergence neboli sbližování regionů v čase převažovala u všech zvolených skupin - míra nezaměstnanosti v kategorii 15 - 64 let, 25 - 34 let a 55 - 64 let. V prvních dvou případech převažovala významná tendence ke konvergenci, ve skupině 55 - 64 let byla tendence slabší. Regiony Bolzano, Trento a Údolí Aosty se z velké části nacházely v disparitním postavení vůči ostatním regionům. Oddíl *Politika zaměstnanosti* se věnuje vymezení politiky zaměstnanosti a jejím nástrojům obecně a pak konkrétně v Itálii. V rámci EU je popsána strategie Evropa 2020, která se věnuje otázkám zaměstnanosti. Nakonec jsou představeny výdaje na sociální ochranu v Itálii. Za zmínku stojí výše sociálních dávek, které tvoří více než 1/3 výdajů ze státního rozpočtu Itálie.

Velmi znepokojujícím stavem v Itálii je výše nezaměstnanosti mladších skupin obyvatel, kteří se nacházejí především v jižních regionech Itálie. Z dlouhodobého hlediska je tento stav absolutně neudržitelný. Mladí lidé v podstatě představují pro společnost „budoucnost“, a pokud jim není umožněno pracovat, nebo se aktivně zapojit po dokončení studia do pracovního procesu, jen těžko se začleňují v pozdějším věku. Evropská populace stárne a Italská obzvlášť. To bude mít za následek v budoucnu růst sociální výdajů, které se musejí někde opatřit. Pokud nebude mít kdo pracovat, jen těžko se prostředky naleznou a budou se muset vypůjčit, což bude mít za následek zvyšování veřejného dluhu. Italská vláda o problému mladých nezaměstnaných ví a řeší ho, jenže ne asi v takové výši, jakou by si zasloužil. Je ale pravdou, že Itálie nyní prochází ekonomickou krizí, která se dotýká všech, nejenom mladších skupin nezaměstnaných.

Seznam použité literatury

- [1] BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. Nezaměstnanost. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013, 187 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4742-823
- [2] HOLMAN, Robert. Ekonomie. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002, 714 s. ISBN 80-717-9387-6.
- [3] JEPSON, Tim. *Itálie*. Překlad Ivan Kolman. Brno: Computer Press, 2010, 400 s. Velký průvodce National Geographic (Computer Press). ISBN 978-80-251-2352-2.
- [4] JUREČKA, Václav a Ivana JÁNOŠÍKOVÁ. Makroekonomie: základní kurz. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 2004. ISBN 80-248-0530-8.
- [5] KUTSCHERAUER, Alois. Regionální disparity: disparity v regionálním rozvoji země, jejich pojetí, identifikace a hodnocení. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU, 2010, xiv, 250 s. ISBN 978-80-248-2335-5.
- [6] KUTSCHERAUER, Alois. Socioekonomická geografie a regionální rozvoj: regionální analýzy v přístupech socioekonomické geografie k regionálnímu rozvoji. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2013, 132 s. ISBN 978-80-248-3287-6.
- [7] LEČÍKOVÁ, Miroslava. Itálie - jih: podrobné a přehledné informace o historii, kultuře, přírodě a turistickém zázemí jižní Itálie: 1. vyd. Praha: Freytag, 2002, 159 s. ISBN 80-731-6027-7.
- [8] MALINOVSKÝ, Jan a Jan SUCHÁČEK. Velký anglicko-český slovník regionálního rozvoje a regionální politiky Evropské unie. 1. vyd. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2006, 956 s. ISBN 80-248-1117-0.
- [9] MINAŘÍK, Bohumil, Jana BORŮVKOVÁ a Miloš VYSTRČIL. Analýzy v regionálním rozvoji. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2013. ISBN 978-80-7431-129-1.
- [10] NOVOTNÁ, Martina. Regionální politika EU. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská, 2007. Studijní opora pro distanční vzdělávání. ISBN 978-802-4814-131.
- [11] ŠIMEK, Milan. Ekonomie trhu práce. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 2007. Studijní opora pro distanční vzdělávání. ISBN 978-802-4814-162
- [12] ŠOTKOVSKÝ, Ivan. Hospodářská geografie. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita, 2002, 246 s. ISBN 80-248-0066-7.
- [13] Trh práce, nezaměstnanost, sociální politika. 1. vyd. Editor Tomáš Sirovátka, Petr Mareš. V Brně: Masarykova univerzita, 272 s. ISBN 80-210-3048-8
- [14] WINKLER, Jiří. Evropské pracovní trhy a průmyslové vztahy. Vyd. 1. Praha: Computer Press, 1999, 143 s. ISBN 80-722-6195-9.

[15] WOKOUN, René a Jan MALINOVSKÝ. Regionální rozvoj: východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování. Praha: Linde, 2008, 475 s. ISBN 978-807-2016-990

[16] ŽÁK, Milan. Hospodářská politika I. 2.dotisk 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1998, 100 s. ISBN 80-707-9438-0.

Elektronické publikace

[17] ARLT, Josef, Markéta ARLTOVÁ a Eva RUBLÍKOVÁ. VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE. ANALÝZA EKONOMICKÝCH ČASOVÝCH ŘAD S PŘÍKLADY. Praha, 2002. Dostupné z: <http://nb.vse.cz/~arltova/vyuka/crsbir02.pdf>

[18] KUTSCHERAUER, Alois. VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ - TECHNICKÁ UNIVERZITA. Analýza dat v regionalistice. Ostrava, 2012. Dostupné z: http://alkut.cz/download/adr_st_opora.pdf

[19] Zaměstnanost a sociální věci: Podpora zaměstnanosti, sociálního začleňování a sociální politiky-investice do budoucna. Luxembourg: Publications Office, 2013. ISBN 978-927-9240-164

Elektronické zdroje

[20] ADRIALAND. Itálie í: - průvodce [online]. 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://italie.adrialand.cz/>

[21] Autonomie: – Wikipedie. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Autonomie>

[22] Český statistický úřad [online]. 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: www.czso.cz

[23] ECB: Mapa eurozóny 1999–2014. EUROPEAN CENTRAL BANK. European Central Bank [online]. Frankfurt am Main, 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/euro/intro/html/map.cs.html>

[24] Euroskop.cz - Komentáře, analýzy: - Generace “Neets”, co nemá Nic. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Euroskop.cz -: Zpravodajství [online]. 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/46/21613/clanek/generace-neets-co-nema-nic/>

[25] Euroskop.cz -: Kořeny a průběh krize eurozóny. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Euroskop.cz: - Zpravodajství [online]. 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9026/sekce/koreny-a-prubeh-krize-eurozony/>

[26] Evropa 2020. EVROPSKÁ KOMISE. Evropská komise [online]. 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_cs.htm

- [27] GAREP, spol. s r.o. Metodická podpora regionálního rozvoje [online]. [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://www.regionalnirozvoj.cz/index.php/home.html>
- [28] Geografia. Regione Autonoma Trentino-Alto Adige [online]. Trento [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://www.regione.trentino-a-adige.it/Geografia.aspx>
- [30] ISTAT - ISTITUTO NAZIONALE DI STATISTICA. Istat.it [online]. 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://www.istat.it/en/>
- [31] Itálie: region Marche: (Palmová riviéra). Itálie: - průvodce na cesty [online]. 2012 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://italie.svetadily.cz/marche-palmova-riviera/lokality>.
- [32] Itálie má rekordní dluh, překročil dva biliony eur: - iDNES.cz. MAFRA A.S. IDNES.cz: – zprávy, kterým můžete věřit [online]. Praha, 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/italsky-dluh-prekonal-rekord-prekrocil-dva-biliony-eur-pil-eko-zahranicni.aspx?c=A121214_123316_eko-zahranicni_spi
- [33] Itálie: Finanční a daňový sektor: BusinessInfo.cz. CZECHTRADE. BusinessInfo.cz - Oficiální portál pro podnikání a export [online]. 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/italie-financi-a-danovy-sektor-18353.html>
- [34] Klasifikace NUTS. EVROPSKÁ KOMISE. Eurostat [online]. 2014-07-15 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/nuts_nomenclature/introduction
- [35] MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. Strukturální fondy EU: - Informace o фондеch EU [online]. Praha [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU>
- [36] Progetti e programmi di incentivazione al reinserimento o inserimento lavorativo. Lavoro.gov.it [online]. 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: http://www.lavoro.gov.it/AreaLavoro/PoliticheAttive/Incentivazione_Reinserimento/Pages/default.aspx
- [37] PRŮŠA, Radek a Jiří NAJMAN. Itálie [online]. [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://italie.kvalitne.cz/italie.htm>
- [38] REGIONE LOMBARDIA. Regione Lombardia [online]. Milano, 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://www.regione.lombardia.it/>
- [39] Regiony regionální politiky EU. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. Strukturální fondy [online]. [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU/Regiony-regionalni-politiky-EU>
- [40] Společná klasifikace územních statistických jednotek. Evropský parlament [online]. [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.1.6.html

[41] Systémy sociálního zabezpečení v EU - Itálie: - Česká správa sociálního zabezpečení. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. Novinky - Česká správa sociálního zabezpečení [online]. 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/casopis-narodni-pojisteni-c-2-2008-systemy-socialniho-zabezpeceni-v-eu---italie.htm>.

[42] Výběrové šetření pracovních sil - VŠPS: ČSÚ v Ostravě. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Český statistický úřad: ČSÚ [online]. 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/vyberove_setreni_pracovnich_sil_vsp

[43] Vyhlášeno zrození nezávislé Benátské republiky: Česká justice. Česká justice [online]. Praha, 2013 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: [Online] <http://www.ceska-justice.cz/2014/03/vyhlaseno-zrozeni-nezavisle-benatske-republiky/>.

[44] Základní údaje - Informace. Itálie - průvodce.cz [online]. 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: http://www.italie-pruvodce.cz/web/info/zakladni_udaje

[45] Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS: - Metodika. Český statistický úřad [online]. 2014, 5.5 2014 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsp

Seznam zkratek

APZ	Aktivní politika zaměstnanosti
ESF	Evropský sociální fond
EUROSTAT	Evropský statistický úřad
EU.....	Evropská unie
INAIL	Národní úřad v případech pracovních úrazů
INPADAP.....	Národní úřad sociálního zabezpečení pro státní ..... zaměstnance
INPS	Národní úřad sociálního zabezpečení
ISTAT	Italský statistický úřad
HDP/obyv.....	Hrubý domácí produkt na obyvatele
LAU.....	Local Administrative Units
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
MMF.....	Mezinárodní měnový fond
P.B.	procentní bod
PPZ.....	Pasivní politika zaměstnanosti

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že:

- jsem byl seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 25. dubna 2014

.....
Bc. Václav Kopin

Seznam příloh

Příloha č. 1:	Regiony NUTS 2 v Itálii	2
Příloha č. 2:	Regiony NUTS 1 v Itálii	3
Příloha č. 3:	Administrativní členění Itálie - NUTS 2	4
Příloha č. 4:	Shoda mezi úrovněmi NUTS v EU	5
Příloha č. 5:	Vybrané ukazatele v regionech NUTS Itálie	6
Příloha č. 6:	HDP v zemích EU a rozdělení zemí dle makroregionů	7
Příloha č. 7:	Míra nezaměstnanosti v zemích EU v roce 2012	8
Příloha č. 8:	Ukazatele nezaměstnanosti Itálie za vybrané věkové skupiny	9
Příloha č. 9:	Vývoj míry nezaměstnanosti 15 - 64 let	10
Příloha č. 10:	Vývoj míry nezaměstnanosti 15 - 29 let v Itálii	10
Příloha č. 11:	Vývoj míry nezaměstnanosti vybraných věkových kategorií	11
Příloha č. 12:	Vývoj míry nezaměstnanosti mužů 15 - 64 let	12
Příloha č. 13:	Vývoj míry nezaměstnanosti žen 15 - 64 let	12
Příloha č. 14:	Vývoj míry nezaměstnanosti 15 - 64 let - sever, centrum a jih	13
Příloha č. 15:	Celkový dluh vládních institucí jednotlivých zemí EU	14
Příloha č. 16:	Vývoj dlouhodobé míry nezaměstnanosti mužů 15 - 74 let	15
Příloha č. 17:	Vývoj dlouhodobé míry nezaměstnanosti žen 15 - 74 let	15
Příloha č. 18:	Vývoj podílu dlouhodobé nezaměstnanosti 15 - 74 let v Itálii	16
Příloha č. 19:	Vývoj míry nezaměstnanosti mužů 25 - 34 let	16
Příloha č. 20:	Vývoj míry nezaměstnanosti žen 25 - 34 let	17
Příloha č. 21:	Vývoj míry nezaměstnanosti žen 15 - 29 let	17
Příloha č. 22:	Vývoj míry nezaměstnanosti mužů 55-64 let	18
Příloha č. 23:	Vývoj míry nezaměstnanosti žen 55-64 let	18
Příloha č. 24:	Sigma-konvergence regionů Itálie dle míry nezaměstnanosti	19
Příloha č. 25:	Počet mladých lidí (15 - 29 let), kteří nejsou v zaměstnání, v odborné ..... přípravě, nebo ve studiu	19
Příloha č. 26:	Vývoj výše dávek v nezaměstnanosti v Itálii	20